

liaona

Tolu Na Veika
Eda Rawa Ni
Vakayinavinaka
Tiko Kina E
Veigauna

tabana e 12

Kunei kei na Kena Wali
na Veivakacacani,
tabana e 5, 18

Kunea na iSaunitaro
ena Siga ni Vadi Ca,
tabana e 24

Na Sala ena Vukei Keda na
Noda Valenilotu ena Noda
Sokalou, tabana e 38

NA LOTU
SA TU
OQO

Busan

Ceva kei K

Korea

TAABA MAI NA GETTY IMAGES

O Busan e itikotiko ni dua vei ira na 12 na iteki mai na Ceva kei Korea. E dua na tabana ni kaulotu e kena itikotiko liu o Busan. Oqo eso na veika dina me baleta na Lotu mai na Ceva kei Korea:

na lewenilotu		88,418
12		na iteki, tikina e 5,
4 na tabana ni kaulotu
na ivavakoso		103
18		na valenivolavola ni tuva kawa
na valetabu (Seoul)		1
1956	iSevu ni daukaulotu vakailesilei	
1967	Tabaki taumada kina na iVola i Momani ena vosava-Korea	
1973	A tauyavutaki kina na imatai ni iteki	
1985	Vakatabui na Valetabu e Seoul	
1991	Ka dua ni milioni ni ilavelave ni iVola i Momani vaka-Korea	
2020	Sa sema mai na matasere mai Korea ena vidio ena iotioti ni serenilotu ena koniferedi raraba ni Epereli	

Veiqaravi ena
Parokaramu
ni Gone kei
na iTabagone

8

Sa Laubasikata na
Yalo na Mavoa
Titobu: Kilai Vinaka
na Veivakacacani ena
Matavuvale
Mai vei Jason B. Whiting

18

Era Wasea na
iApositolo
na iTukutuku
ni iNuinui

12

Tudei ena Vatu ni iVakatakilā
Mai vei Elder Lawrence E. Corbridge

24

Tarovi ni Veivakacacani

Ena veimaliwai bulabula, ena kere veivosoti na tamata ena vuku ni nodra vosa ca kei na ivalavalala ka vakararavi ena kaukauwa ni Veisorovaki ni noda iVakabula me vuakea na nodra vakatorocaketaki kei na veivutuni. Ia ena veimaliwai dukadukali, era tomana ga na tamata na nodra veivakalolomataki vei ira eso, ka rawa ni yaco na veimaliwai oqori me veivakacacani.

"[Na veivakacacani kei na] ivalavalala tale eso e tautauvata e sega na nona tikina e na matanitu ni Kalou," e vatakatulica oqo o Peresidi Russell M. Nelson ("iYau Vakayalo," koniferedi raraba ni Okotova 2019). E vica na itukutuku mai na mekasini ni Lotu ena vula oqo ena vuksi keda meda kila ka walia na veivakacacani:

- Ena noqu itukutuku ena tabana e 18, au a vosa me baleta na ivakarau ni veivakacacani ka kunea eso na ivurevure me na vuksi iko se na tamata o kila me kila ka vakabulai mai na veimaliwai e veivakacacani.
- Ena tabana e 58 a wasea e dua na gonyalewua yabaki tini vakacaca na veika a sotava ni a vakacacani vakaveiyacovi ni se gone kei na nona kunea na yaloqaqa kei na kaukauwa me vosa vakadodonu ka vakasaqara na veivuke mai vei ira na uabula nuitaki kei na iVakabula.

- Ena iTokani ni vula oqo ena tabana e T12, sa rawa mo raica e dua na itaviqaravi ni volavola me vuakea na veivosakitaki na "kaya sega" vei ira na luvemu. Sa rawa mo vakayagataka na itaviqaravi oqo me yavu ni dua na lesoni ni lotu vakamatavuvale baleta na tatarovi ni veivakacacani.

- Na veivakacacani ni yalo e rawa talega ni veivakamavoataki me vaka na veimataqali veivakacacani eso tale. Wilika na "Kila na Veivakacacani ni Yalo" ena tabana vakaliviliva ni ilavelave oqo me vulici kina na lima na ivakatakilaka ni ivakaro kei na sala ni kena rawati na veivuke.

Kevaka o sa mavoa, sa rawa mo gole vua na Kalou me baleta na veidusimaki kei na veivakabulai ka segata talega na veivuke mai vei ira na tamata nuitaki. Sa kila vinaka tu na Turaga na veika eda sa vakila tiko ka na tuberi keda o Koya ki na veitaqomaki kei na reki ni da sa gole Vua.

Meda sa qai vakila tauco na loloma ni Kalou ka gole yani Vua ena veisiga,

Jason Whiting, PhD

Brigham Young University Koronivuli ni Bula ni Matavuvale

Lewe ni iVola

5 Veituberi Baleta na Veivakacacani ☺

6 iYaloyalo ni Vakabauta ☺

O Sakiusa kei Salote Maiwiriwiri

E rau bulataka na nodrau bula na Maiwiriwiri ena reki kei na inaki ena veisiga, dina ga ni a mai takali e rua na luvedrau gone.

8 Na iVakavuvuli ni Veiqaravi

Veiqaravi ena Parokaramu ni Gone kei na iTabagone

E sega ni gadrevi me lailaisobu na nomu yabaki ni bula mai na 18 mo qai vaka-yagataka kina na parokaramu ni Gone kei na iTabagone me vuksi iko ena nomu sasaga ni veiqaravi.

12 Era Wasea na iApositolo na iTukutuku ni iNuinui

Na sala meda volekata tikoga kina na Kalou, veiqaravi ena loloma, ka toso ki liu ena vosota ena gauna oqo ni mate raraba e vuravura.

18 Sa Laubasikata na Yalo na Mavo Titobu: Kilai Vinaka na Veivakacacani ena Matavuvale

Mai vei Jason B. Whiting

Kila na lima na ivakarau ni veivakacacani ka kunea na inuinui kei na veivakabulai.

24 Tudei ena Vatu ni iVakatakila

Mai vei Elder Lawrence E. Corbridge

Na vakasaqarai ni dina e tekivu ena kena vaqarai na isau ni taro lelevu.

30 Domodra na Yalododonu Edaidai ☺

E kunea e dua na matavuvale na vakacegu kei na reki ena loma ni valetabu; vakarautaka na veivakabulai na pasela; a soli vua e dua na cauravou e dua tale na madigi me wilika na iVola i Momani; sa yaco vua e dua na cauravou gone me kila vinaka na inaki ni nona papitaiso.

34 Lako Mai, Mo Muri Au: Na iVola i Momani 📖 ☺

Na itukutuku vakamacawa oqo ena rawa ni tokona na nomu vulica na iVola i Momani ena vula oqo.

38 Na Veivalenilotu — Na Vanua ni Vakarokoroko kei na Sokalou

Mai vei Bisopi Dean M. Davies

Na nomuni valenilotu sa dua na vanua tabu e rawa ni solia e levu na madigi me vakilai kina na Yalotabu vakalevu cake sara ena nomu bula.

☺ iTalanoa Leleka

📖 Veitokoni ni Lako Mai, Mo Muri Au .

E Waqana
iTaba mai na
Getty Images.

iWasewase

iTabagone Qase Cake

44

Na veivakacacani e rawa ni dua na sinucodo e dreti keda sobu tiko. Eda rawa ni **kunea na bula galala ni da gole yani vua na noda iVakabula**, ni sa daulomani keda ena gauna mada ga ni noda malumalumu kei na veika dredre.

iTabagone

52

Se dredre tiko beka na nomu lai veiqaravi e veisiga, vakabulai mai na veivakacacani, vakasama, se cavuta na yaca tauoko ni Lotu, **o iko o sega ni tiko duadua**.

Gonelalai

iTokani

Vulica na veika e baleta na **ikatini** kei na sala mo vukea kina na nomu matavuvale me ratou **bula mamaraau cake**.

ITUKUTUKU NI OKOTOVA ENA MONA LIVALIVA- WALEGA

E 37 na Sala Duidui me Vulici Kina na iVolanikalou*Mai vei Marissa Widdison*

Kevaka e sega ni nomu ka taleitaki na wiliwili, tovolea mo vulica na kospeli ena dua vei ira na sala oqo.

Kena Kilai na Vakacacani ni Lomada*Mai vei Nanon Tally*

E dua na daunivakasala mai na Tabana ni Veigaravi Vakamatavuvale e wasea na sala me raici ka wali kina na vakacacani ni vakasama ena nomu veimaliwai.

KUNEA ESO TALE

Ena Gospel Library app se na liahona.ChurchofJesusChrist.org sa rawa ni ko:

- Kunea na ilavelave vou.
- Dikeva na lewena ena mona livaliva walega.
- Vakasaqara na ilavelave makawa.
- Vakauta na nomu italanoa kei na nanuma.
- Volayaca se solia e dua na iloloma ni volayaca.
- Vuksi na vuli ena veiyaya vakalivaliva.
- Wasea na itukutuku kei na vidio taleitaki eso.
- Lavetaka se tabaka na veitukutuku.
- Vakarorogo ki na nomu itukutuku taleitaki.

TARAI KEITOU MAI

Imelitaka na nomu vaka tataro kei na nanuma ki na liahona@ChurchofJesusChrist.org

Vakauta na nomu italanoa ki na liahona.ChurchofJesusChrist.org se vakau meli ki na:

*Liahona, flr. 23**50 E. North Temple Street**Salt Lake City, UT 84150-0023, USA***OKOTOVA 2020 23 NO. 3****LIAONA 16725 858**

Mekasini Vakaviti ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai

Na Mataveilutaki Taumada: Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks, Henry B. Eyring

Na Kuoramni i Apositolo Le

Tinikaru: M. Russell Ballard, Jeffrey R. Holland, Dieter F. Uchtdorf, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen, Ronald A. Rasband, Gary E. Stevenson, Dale G. Renlund, Gerrit W. Gong, Ulisses Soares

Edita: Randy D. Funk

Dauvakasala: Becky Craven, Sharon Ebanks, Cristina B. Franco, Walter F. González, Larry S. Kacher, Jan E. Newman, Adrián Ochoa, Michael T. Ringwood, Vern P. Stanfill

Manidia Dairekita: Richard I. Heaton
Dairekita ni Mekasini ni Lotu: Allan R. Lovborg

Manidia ni Bisinisi: Garff Cannon

Manidia Edita: Adam C. Olson

iWukevuke Manidia Edita: Ryan Carr

Veivuke ena Tabaivola: Enish C. Dávila

Volavola kei na Edita: David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Flitton, Garrett H. Garff, Jon Ryan Jensen, Aaron Johnson, Charlotte Larcabal, Michael R. Morris, Eric B. Murdock, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Mindy Selu, Lori Fuller Sosa, Chakell Wardleigh, Marissa Widdison

Dairekita ni Cakacaka ni Liga:

Tadd R. Peterson

Disaini: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, Mandie Bentley, C. Kimball Bott, Thomas Child, Joshua Dennis, David Green, Colleen Hinckley, Eric P. Johnsen, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Aleren Regehr, Mark W. Robison, K. Nicole Walkenhorst

Kodineita ni iYaya Taqomaki: Collette Nebeker Aune

Manidia ni Tabaivola: Ammon Harris

Kena Tabaki: Ira Glen Adair, Julie Burdett, José Chavez, Bryan W. Gygi, Ginny J. Nilson, Marissa M. Smith

Tabaki taumada: Joshua Dennis, Ammon Harris

Dairekita ni Tabaivola: Steven T. Lewis

Dairekita ni Veivotayaki: Nelson Gonzalez

Me vakau na isau ni mekasini, kei na kena vaka tataro e so ki na *Liaona*, Fiji Regional Office, PO Box 90, Suva, 2-20 Lakeba Street, Samabula, Suva, Fiji. E kena isau e \$2.75 dua na yabdu, se \$0.70 na isau ni ilavelave yadudu, me vakavo ga na kena ka tabaki me vakananumi. Me qai kerei na kena ivakamacala tale e so mai na Valenivilavola Liu ni Lotu, e na televon 3388900 e Suva.

Me baleta na sausau mi kei na kena isau ena taudaku kei Amerika kei Kenada, veitaratara ki na nomuni sitoa ni Lotu se ililuu ni tabanalevu se tabana.

Me qai vakau na iola kei na vaka tataro ena parokaramu ni

kompiuta ena *Liaona*.CuhurchofJesusChrist.org; ena i-meli ki na *Liaona*@*ChurchofJesusChrist.org*; se ena meli ki na *Liaona*, Rm. 2420, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150-0024, USA.

Na Liaona (vakadewataka na iVolā Momani ni "kabas" se "idusidus") sa

vakadewataki oti ena vosa vaka- Albania, Armenia, Bislama, Bulgaria, Cambodia, Cebuano, Jaina, Jaina (vakarawarawataka), Croatia, Czech, Denmark, Nekaladi, Valagi, Estonia, Fijian, Varanese, Jamani, Kiriki, Idia, Hungary, Aisiladi, Idonisia, Italy, Japani, Kiribati, Korea, Latvia, Lithuania, Malagasi, Masela, Mongolia, Nowei, Poladi, Potukali, Romania, Rusia, Samoa, Slovenia, Sipeni, Suwiteni, Swahili, Tagalog, Taiti, Tai, Toga, Ukraine, Urdu, kei na Vietnam. (E duidui na gauna me taba kina ena veivosa yadudu.)

© 2020 mai na Intellectual Reserve, Inc. Dodonu kece e taqomaki. Tabaki e Amerika Sa rawa me lavetaki na veitukutuku kei na iyalo yalo era tiko ena *Liaona* me

baleta na inaki eso, cakacaka ni lotu sega ni saumi se vakayagatataki ga e vale. Ena sega ni rawa me lavetaki na veiyalo yalo eso kevaka era sega ni vakadonui mai vei kena itaukei. Na vaka tatoa baleta na Dodonu ni Lavetaki me na vakau yani ki na Intellectual Property Office, 50 E. North Temple St., Salt Lake City, UT 84150, USA; i-meli: cor-intellectualproperty@*ChurchofJesusChrist.org*.

For Readers in the United States and Canada:

October 2020 Vol. 23 No. 3 LIAHONA (USPS 311-480) Fijian (ISSN 1096-5122) is published four times year (April, May, October, and November) by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$4.00 per year; Canada, \$4.80 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address must be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below.

Subscription help line: 1-800-537-5971. Credit card orders (Visa, MasterCard, American Express) may be taken by phone. (Canada Poste Information: Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UUA to CF5 (see DMM 507.1.5.2). NONPOSTAL AND MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, PO Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

VEIVAKARARAMATAKI BALETA NA VEIVAKACACANI

Ena gauna eda nuitaka kece kina ni ra na rokovi na tamata yadua, eso era vakasaqara na mavoia, lewai, se veicavilaki vei ira eso tale. Na itovo ni veivakararamataki vakaoqo e vakatokai na veivakacacani. E veisaqasaqa kei na kospipeli i Jisu Karisito, ka vakatavulici keda meda veilomani ka dau qaravi ira na tani me vaka eda vinakata me da qaravi keda (raica na Maciu 7:12; Joni 13:34; Vunau kei na Veiyalayalati 121:36–37).

O ira na vakaleqai era dau vakacacani mai vei ira era kila.

O ira na dau cakacala e rawa ni dua na wekana se dua tale era sa sotava oti. E sega ni vakaturi me da leqataki ira kece eda kila, ia e rawa ni da dau qaqraruni kina—ka vakavulici ira na luveda me ra qaqraruni kina—na va tale na ivakatakilika oqo.

Tamata cakacala dau vakasaqarai ira na rawai vakarawarawa.

Tamata cakacala ena vakasaqarai ira era sega ni rawa mera soli veivakadonui se taqomaki ira vakaira.

NA VEIVAKACACANI E TIKO ESO NA KENA IVA-KATAKILAKILA KILAI LEVU. OQO E LIMA ME DA QAQARAUNI KINA ME RAWA NI RA VEIVUKE ENA KENA SABAI SE TAROVI NA VEIVAKACACANITAKI:

Na tamata cakacala ena dau saga me na tawasei ira na tamata vakacalai.

Na kena vakayagataki na veivakatikitikitaki se veivakarerei, ena saga na tamata cakacala me ra vakayawaki mai na tamata vakacalai ke ra mani sasaga yani na kere veivuke.

Na tamata cakacala e dau tekivu ena kena voroki na vei iyayala eso.

Na veivakacacani e yaco ni sa dau voroki na vei iyayala ena kena ivakarau matau kei na kena ivosavosa vei ira na tani. Na tamata cakacala e rawa ni vakawaletaka sara na iyayala se tekivu ena cala lalai me rawa ni vakilalecataki kina na tamata e vakacalai.

Na tamata dau cakacala vakaoqo ena vakasaqara malua na ivakadei ni sa nuitaki ni bera na veivakacacani.

E kilai oqo me “irairai” ka dau yaco vakawasoma vei ira na itabagone kei na gonelalai. Na ivakarau eso ni irairai e oka kina na kena dau kerei e dua na gau-na me rau dau duadua ga, dau vakauqeti na kena maroroi na veika vuni eso, veitalanoa me baleta na veiulutaga ni veiyacovi, se vakaraitaka ni iyalo-yalo vakasisila ki na tekivutaki ni veitaratara vakayago kei na dua na gone.

O Sakiusa kei Salote Maiwiriwiri

Suva, Viti

Au sega ni vakabauta rawa na vakacegu kei na marau au a kunea ena nodratou itikotiko na Maiwiriwiri. Dina ga ni sa rua na luedrau sa takali yani, e rau a bulataka na nodrau bula ena reki kei na inaki ena veisiga.

LESLIE NILSSON, DAUVEITABA

Salote:

Ni oti e rua na yabaki na nona mate o Esa na neirau gonetagane yabaki rua ena kenisa ni ivi, a mate o luvei keirau yalewa o Esalynn ena mate ni mona. Ena valetabu, au vakila e dua na veivakauqeti kaukauwa me'u veivosa-ki kei na dua na marama daukaulotu tiko ka a leqa talega e rua na luvena ena vica na yabaki e liu. A kaya vei au, "Kevaka o na cakava na nomu itikotiko me dua na vanua tabu, o na rawa ni vakilai rau na luvemu e kea."

Sa mai neirau inaki tiko oqo. Na veika kece keirau cakava me vanua tabu na neitou itikotiko. Keirau gadreva me keirau vakila ni rau voleka sara.

Sakiusa:

Na nodrau takali o Esa kei Esalynn sa vakaveiveolekatitaka sara na neitou vuvale. Keirau dau veivakasalataki vata kei iratou na vo ni luvei keirau. Keitou dau laki tiko vata vakavuvale e valetabu. Keitou dau bulataka na neitou bula vakarawarawa sara ka digitaka ga na vakavinavinaka ena veisiga. Ni keitou dau veitalanoataka na ibalebale ni kena vauci e dua na vuvale e valetabu, sa yaco na veivauci o ya me ka bula e lomai keitou. Ena loma kece ni veika oqo, keirau dau vakila na nodrau tiko na luvei keirau.

RAICA NA KENA IKURI

Raica eso tale na ka baleta na ilakolako ni vakabauta nei Sakiusa kei Salote, kei na ikuri ni itaba, ena initaneti se na kena itukutuku ena Gospel Library ena ChurchofJesusChrist.org/go/10206.

E wasea o Elder Ronald A. Rasband na sala e rawa ni da vaqqacotaka kina na noda itikotiko me vanua ni loloma kei na veitaqomaki vakayalo ena ChurchofJesusChrist.org/go/10207.

Na iVakavuvuli ni Veigaravi

VEIQARAVI ENA PAROKARAMU NI GONE KEI NA ITABAGONE

*Sureti ira eso tale me ra tubu ka vukei ira ena ilakolako oqo
sai koya na isaluwaki ni veigaravi.*

Na madigi sa kovuti tu baleta na veigaravi ena parokaramu ni Gone kei na iTabagone. E rairai era tiko o ira na nomu gone se itabagone ena nomu vale. E rairai o dua na iliuliu ena parokaramu se ko dauveigaravi vei ira na matavuvale era vaka-gone kei na itabagone. Se e rairai sa *kilai* ira tiko eso na gonelalai kei na itabagone (e dodonu me kovuti keda kece oqori). Se cava ga na kemu ituvali, e vuqa tu na sala me vakayagataki kina na parokaramu se na kena ivakavuvuli me vakalouga taka na nodra bula na tani.

Vakatorocaketaki Keda Vata

Ena utodra na Gone kei na iTabagone sa raicimatau kina na kena tovolei ena veisiga meda yaco meda vakataka na iVakabula, ka a veigaravi vakavinaka sara. E vuqa vei ira era a vakaitavi ena parokaramu sa kila tu ni na levu ni nomu toso ki liu ena veiyasa eso ni nomu bula, o na

vakaiyaratagi takaki vakavinaka cake mo vuake se dauveigaravi vei ira na tamata.

Ia ena parokaramu ni Gone kei na iTabagone, vakalouga taka ira tale eso ena sega ni gadrevi me wawa me yacova ni o sa vulica e dua na ka. Na ivalavalala ni vulici koya ga vakataki koya e vakarautaka na madigi mo veigaravi kina.

Me baleta e dua na cauravou na yacana o Parofita e tiko mai Ghana, na vakadavori ni takete vei ira na Gone kei na iTabagone me ra vulica na iwalewale ni vakatagitaka na piano sa kena itekivu walega. “Sa noqu inaki meu vuakei ira talega eso tale na tamata mera kila na cava au sa vulica tiko,” a kaya o Parofita.

E dina ga ni se bera ni dua na dauveivakavulici, na nona takete sa tubu ki na kena e levu cake

sara mai na kena e sega ni mudu rawa ni raitayalotaka. Sa tu kina qo e 50 na gonevuli e tauri kalasi ni taba piano e valenilotu vata kei Parofita. Ia o cei sara mada e vakavulici Parofita tiko kei na 50 na gonevuli oya? Alexander M. kei Kelvin M., rau yabaki 13. "Keirau vinakata me vakaraitaki na ivalavala ni yalovinaka vei ira tale eso," e kaya o Kelvin.

Ena tolu na siga ni dua na macawa e rau vakavulica na rua na itabagone oqo na leseni ni taba piano vei ira era via vulica ka sega ni saumi. E sa dua tiko na ikuri ni kalougata ena leseni ni taba piano oqo. E vica na gonevuli era sa vaka-veikilaitaki ki na Lotu mai na leseni ni taba piano, e muri era sa vulica na ivolanikalou ka mani nanuma mera sa papitaiso.

ITABA MAI VEI ISAAC DARKO-ACHEAMPONG

ITABA MAI VEI ALEXANDER K. BOATENG

Ni da sasaga meda vakatorocaketaki keda, eda rawa ni veiqraravi kina kivei ira tale eso ena noda sureti ira me ra mai duavata kei keda.

E Dua na Gacagaca Qaqá ni Veiqraravi

Ni peresitedi tiko ni Lalai ena iteki, sa raica rawa o Sabrina Simões Deus Augusto mai Curitiba e Brazil, na kena sa veikalougatataki tiko na ituvatuva ni vakatorocaketaki ni tamata yadua ena parokaramu vei ira na gone kei na itabagone ena nona iteki. Ia sa raica talega o koya e vuqa tu na sala me ra vakayagataka na veika sa vulica me baleta na torocake yadu-dua ena nona ilesilesi vakamarama dauveiqraravi.

“Ni'u vakatorocaketaka e dua na taledi,” e kaya o Sisita Augusto, “Au rawa ni vakayagataka na taledi oya me vakalougatataki kina e dua au qarava.”

A vakavulica o Sisita Augusto e dua na marama a lesi kina me vulica na caka bisikete jokeliti. Ena gauna oqo sa cakava ka volitaka tiko na marama oqo na bisikete me vukea na ilavo ni nona vuvale. “Ni oti e vica na vula, au a kalougata ni dua tale na marama a vakavulici au meu cakava na madrai oni meu na volitaka,” a kaya o Sisita Augusto. “Na tarai cake ka wasei ni noda taledi ena rawa me vakalougatataka na noda bula vakai keda ka vakatitobutaka na keda isema na marama dauveiqraravi.” ■

ENA VUKEI IKO VAKACAVA NA PAROKARAMU NI GONE KEI NA ITABAGONE MO VEIQARAVI?

- 1. Sureta eso me ra mai vakaitavi ena parokaramu ni Gone kei na iTabagone.**
Sa rawa mo sureta na matavuuale ni itabagone kei na gone o veiqravi tiko kina me ra mai vakaitavi ena parokaramu ni Gone kei na iTabagone. Era rawa ni taleitaka me ra vakaitavi ena itaviqravi, veivakatorocaketaki vakatamata yadua, se ivakarau ni vulica na kospipeli ena parokaramu oqo. (Me baleta na ikuri ni ivakamacala me baleta na veiqravi ena *Lako Mai, Mo Muri Au*, raica na "Veiqravi ena *Lako Mai, Mo Muri Au*," ena Sepiteba ni 2020 ni *Liaona*.)
- 2. Tokona na nodra takete.**
Ni ko sa turaga se marama dauveiqravi vei ira na matavuuale kei na nodra itabagone, sa nomu itutu dina oqo mo tokona na takete era na rairai cakacakata tiko vei ira na Gone kei na iTabagone. Me vaka ga ni nodra takete sa dui nodra, kevaka o kila na veika era taleitaka, sa rawa mo veivuke yani ena vuqa sara na sala. Oqo ena rawa ni taura na ituvaki ni kena kunei na iyaya ni cakacaka era vakasaqara tiko, rawa ni ko daunilewa ena nodra buli kuki, se mo dauveituberi ena vanua o kenadau kina. O kila beka na sala me veisautaki na waiwai ni motoka? Cula na isulu kadresu? O kenadau beka ena veivakatarogi me baleta na cakacaka? Sa rawa mo wasea nomu vuku se kilaka kevaka era taleitaka.
- 3. Sureta eso tale me ra mai tiki ni nomu bula torocake.**
E sega ni maroroi na torocake yadudua vei ira na gone kei na itabagone. Sa rawa mo vakaitavi ena parokaramu ni iko se cava ga na nomu yabaki ni bula. Ni ko vakayagataka na gauna me torocake kina na nomu bula vaka-yalo, veimaliwai, vakayago, kei na vuku ni bula raraba, o sa na vakavakarau vakavinaka kina mo veiqravi yani ki na tamata yadua, se o cei ga o sotava. Ia, me vakataki Parofita mai Ghana, sa rawa mo vakalouugatataki ira eso ena nomu sureti ira me ra vakaitavi vata kei kemuni, se ena vakarautaki na lesioni ni taba piano, lako ki na dua na kalasi ni veivakaukauwataki se vulica vata e dua na vosa.
- 4. Cakava na veiqravi me dua na takete.**
Sa rawa mo vakayagataka na gauna ni veiqravi ena veisiga yadua. Sa rawa oqo ena kena vakau na teks se veisiko vakalekaleka me laurai sa vakacava tiko na bula se tuvai e dua na kana vata. E rawa me okati kina na tuvai ena volanivula na veisiganisucu o ira o veiqravi kina se vakamuri ira ena itukutukutu raraba me kilai na veika era taleitaka se cava era sa cakava tiko. Ke lima mada ga na miniti nomu vakasamataka nodra gagadre eso sa na veimuataki ki na vakasama veivakauqeti e rawa ni caka veika vovou.

VAKAYADUDUA

Dua na ivakaraitaki ni Nona Lotu dina ka bula tiko ni Turaga o ya ni na dau tuvai tu na sasaga ni veiqravi kivei ira na luvena yadudua na Kalou kei na nodra dui matavuuale. Baleta ga ni sa Nona Lotu, oi keda sa Nona italai eda na qarava yani e dua, me vaka ga a cakava o Koya."

Russell M. Nelson, "Veiqravi ena Kaukauwa kei na Lewa ni Kalou," *Liaona*, Me 2018, 69.

WASEA NA VEIKA O SA SOTAVA

Vakauta mai na veika o sa sotava ena veiqravi se sa qaravi kina. Gole ki na liahona.ChurchofJesusChrist.org ka kilikitaka na "Submit an Article or Feedback."

ERA WASEA NA IAPOSITOLO

Na itukutuku ni Vakanuinui

Ena vuku ni mate dewa e roboti vuravura raraba, era vakatabuya na ivakai-lesilesi ni vanua na vei soqoni kece ka vakatalega kina na vakatatabu ni veitosoyaki. Vei Koronivuli era sogo, o ira na iliuli vakalotu era vakatabuya na soqoni kece ni Lotu, kei ira era veitosoyaki e gadrevi me ra daramaka na matavulo ni veitaqomaki.

Na yabaki e 1919, e dua na matetaka levu e ravuti vuravura ka tekivu mai na yabaki sa oti e vakamatea e tini vaka milioni na tamata.¹ Na parofita vou ni Lotu, o Peresitedi Heber J. Grant (1856–1945), a vakatikori ena Noveba ni 1918 ia ena sega ni tokoni me yacova na June ni 1919 baleta na koniferedi raraba ni Epereli sa vakadaroi.

Ena gauna ni nona cakacaka vakalotu ni oti oya kei na veisiga dredre eso, a solia kina o Peresitedi Grant na ivakasala me baleta na noda siga ena nona kaya, “Eda lako mai ki vuravura me da mai rawata na kilaka, yalomatua, kei na bulataka, me vulici na lesoni, sotava na mosi, vosota na veitemaki, ka rawata na qaqi ni bula oqo.” Mai na kila-ka e rawata mai na veivakatovolei dredre ni veika a sotava, a kuria, “Au kila ena auwa ni dredre era na vakacegu ka vakalouugatataki ka vakalomavinakataki na Yalododonu Edaidai me sega ni vakataka e dua tale!”²

Ena noda gauna ni “auwa ni dredre” ni mate dewa na coronavirus, eda kauta mai na vakacegu kei na veivakamenemenei mai na kosipeli vaka-lesui mai i Jisu Karisito. Na noda kila ni sa lomani ira na luvena na Tamada Vakalomalagi ka sa kacivi ira na parofita kei na iApositolo ena noda gauna me dusimaki keda ena cava ni bula oqo sa dua na veivakalouugatataki cecere.

*Era
solia na
iliuli ni
Lotu na
veivakara-
ramataki
me baleta na
tiko voleka
vua na Kalou,
veiqaravi ena
loloma, ka toso
yani ki liu
ena gauna ni
mate dewa
raraba.*

Mai na ivakasala e wasei ena veivakatagi se qai oti toka ga oqo, e vica na lewe ni kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua e vakananuma vei keda ni rawa ni da reki ka rai ki na veisiga ni mataka ena inuinui se cava ga e yaco wavoliti keda.³

Toso ki Liu na Cakacaka

Elder Bruce R. McConkie (1915–85) a vakatauvatana na Lotu me “dua na kareti levu” ka toso tikoga ki liu dina ga na veisaqasaqa.⁴ O Elder David A. Bednar e vakatabakidua taka na ivakarau ni toso totolo ka tudei ni kareti e liu ki na ivakavakarau veivakauqeti ni Lotu kei na kena itukutuku makawa ni veika dredre.

“E sega ni dua na ligi tawasavasava me tarova na cakacaka oqo ni tubu cake,”⁵ ka sega ni dua na mate dewa raraba ena tarova na cakacaka oqo mai na kena tubu cake tikoga,” e kaya o koya. “Ena loma ni bolebole kece eda sotava ena gauna oqo ni se tiko na manumanu ni mate oqo, sa toso tiko ga ki liu na cakacaka. Eda sega ni kila se na vakacava na balavu ni gauna, ia eda na valuta tiko. Eda na sega beka ni tomana na noda ivakarau ni bula eliu eda dau kila tu, ia e vuqa vei ira na veiveisau oqo era na vinaka cake sara.”

E kaya o Elder Quentin L. Cook ni vakavakarau veivakauqeti ni Lotu e oka kina na ivakaraitaki ni gauna donu vakaoqo me vaka na kena vakabibitaki na siga ni Vakacecegu, vaqaqacotaki ni kuoramu ni Matabete i Melikiseteki kei na iSoqosoqo ni Veivukei, na vagolea ni veiqraravi, kei na ivakamacala taumada ni *Lako Mai, Mo Muri Au*, na vidio ni iVola i Momani, kei na parokaramu ni gonelalai kei na itabagone.

“Eda na railesuva na veika oqo me yavu ni vakavakarau ka sega ni dua ga na ka meda vosota tiko,” a kaya o koya.

Elder M. Russell Ballard ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua e vakadeitaka. Dina ga ni sa sogo na valetabu kei na valenilotu, sa tu vei ira na lewe ni

Na Sogo ni Valetabu “e vakarautaka e dua na madigi totoka me vulici vakalevu cake kina na vakadidike ni tuva kawa, ituvaluva, kei na sala ni kena vakarautaki e vuqa, e vuqa na yaca me baleta na siga ena tadola tale kina na katuba ni valetabu.”

—Elder David A. Bednar

Lotu na iyaragi ni cakacaka vakayalo e gadrevi me ra toso tikoga ki liu.

E nanuma lesu o Peresitedi Ballard na nona suka tiko i vale mai na Lotu ena ika 7 ni Tiseba, 1941, qai mai kila kina ni sa mai valuti na Pearl Harbor ka sa vakavakarau o Amerika me lako ena IKARUA ni iValu levu. Me vakataka e vuqa na tamata nikua, a leqataka o koya na veisiga ni mataka ka lomatarotaro taka ke na qeavu na nona veisiga ni mataka.

“E sega ni yaco oqori,” a kaya. Me vaka ga ni ra a rawata na ivalu o ya o ira na tamata galala ni vuravura, ena yaco vakakina ena nodra valuti talega na mate dewa oqo. “Na veika kece ena vinaka mai ni da vagolea na yaloda vua na Tamada mai Lomalagi ka rai vua kei na iVakabula me Dauveivueti ni kawata-mata kecega,” a kaya ko koya.

E dua tale na sala sa toso ki liu na Lotu sai koya na sasaga ni kaulotu, ka ra sa saumitaro tiko me veisautaka na ituvaki ni vuravura. E kaya o Elder Dieter F. Uchtdorf ni o ira na iliuli ni Lotu era sa vulica tiko na sala vou ni kena wasei na kosipeli ni bera na kena mai vakataotaka o COVID-19 na cakacaka ni kaultu. Na veivakaotaki oqori e oka kina na vakalelei ni udolu na daukaulotu ki na nodra vanua, era vakacegui vakatotolo eso, ka veisau na vanua ni veiqraravi vei so tale.

“COVID-19 e vakatototaka vakalevu na vakasamataka ka dolava na matada,” e kaya o koya. Sa yaco kina, na itukutuku ni tekinolaji kei na veimaliwai

raraba esa dolava na katuba ka a sogo taumada mai na veitikotiko viribaiti kei na veivale e sega ni da curu rawa kina.

“Na cakacaka ni kaulotu ena toso tikoga ki liu ena maliwa ni matedewa raraba oqo,” e vakuria o Elder Uchtdorf. “Eda tomana tiko na noda vulica na sala me vakavinakataki cake kina na cakacaka ni kaulotu ena gauna oqo kei na veisiga ni mataka. Sa yalataka na Turaga me vaku-sokusataka na nona cakacaka me baleta na nodra vakalouga-tataki na luvena kece sara na Kalou (raica na Vunau kei na Veiyalayalati 88:73). Au vakila ni da sa tiko ena lomadonu ni iwalewale ni gauna dredre eda lako curuma tiko oqo. O ira na noda daukaulotu vakamareqeti era ivuvu ni gauna oqo, tauyavutaki tiko e dua na sala vou ni kena wasei na itukutuku ni kospeli ka veiganiti kei na keda ituvaki me rawa kina ni na toso tikoga na Lotu i Jisu Karisito, me yacova ni sa vakasinaita na vuravura taucoko ‘(Vunau kei na veiyalayalati 65:2).

Na veimadigi vou ni kena wasei na kospeli e sega ni veika duadua ga e tadola mai. Era tadola talega na yalo baleta na gauna dredre e dau vaku-yalomalumalumutaka na tamata ka golei ira yani vua na Kalou, e kaya o Elder D. Todd Christofferson.

“Era tadola vakalevu cake sara nodra vakasamataka, ‘Au gadreva beka e dua na ka e sivia mai na noqu akaude ni baqe. Ena rairai levu cake beka na bula mai na kena au se bula tiko kina,’” a kaya.

E vakayaloqaqataki ira na lewe ni Lotu o Elder Christofferson me ra vakasaqara na madigi ni kaulotu, me vaka na wasei ni itukutuku vakosipeli kei na veitukutuku ena itukutuku raraba, veitaratara kei ira na daukaulotu me baleta na nodra vuksi na tamata era veivakavulici tiko ena initaneti, ka veitaratara tiko kei ira na tamata era sega ni rawa ni raica vakawasoma.

Vakayawai ni bula veimaliwai kei na Vakayawai ni bula vakayalo

E dua tale na sala e toso ki liu na Lotu mai na isau vakayalo ni

Yalododonu Edaidai ki na bolebole vakayago e kauta mai na COVID-19. Ena noda taqomaki vakayago, eda na vakalevutaka cake na noda bula vakayawai vakayago mai vei ira tale eso, ia me baleta na noda taqomaki vakayalo, eda na toro voleka yani vua na Tamada Vákalomalagi kei na Luvena. Na COVID-19 sa solia vei ira na lewe ni Lotu e vuqa na madigi me ra vakalevutaka kina na nodra veitaqomaki vakayalo ena nodra muria na ivakasala nei Peresitedi Russell M. Nelson me rogoca na Turaga.

Sa kila tu na Kalou ni gauna eda wavoliti keda kina na veilecayaki kei na rere, na ka ena vuksi keda vakalevu sara o ya ni da rogoca na Luvena. Tukuna o Peresitedi Nelson ena Epereli 2020, koniferedi raraba. Tomana o koya, “Ni da sa tisaipeli i Jisu Karisito, sa gadrevi sara ki na noda sasaga meda *rogoci Koya* me da gugumatu sara kina vakalevu. Ena taura na vakasama donu kei na sasaga gugumatu meda vakasinaita noda bula e veisiga ena Nona vosa, Nona veivakavulici, Nona dina.”⁶

Me vaka ni da sega ni taleitaka na tarovi ni soqoni ni Lotu, na sogo ni valetabu, se na yali ni cakacaka, na vakayagataki ni gauna e vale e solia vei keda “e dua na gauna me da vakasamataka kina na veivakayadrati vua na Kalou” (raica na Alama 5:7), e kaya o Elder Cook. “E rairai ni veika se qai yaco walega oqo e rawa me alamu vakayalo me da vakanamata ki na veika e bibi cake sara. Ke vakakina, sa na dua na veivakalou-gatataki levu ena gauna oqo me da vakanamata ki na veika e rawa ni da vakavinaka taka ena noda bula kei na ivakarau e rawa ni da vakalou-gatataki kina na nodra bula na tani ena noda yadrava na Kalou ka toso tiko ki liu ena salatu ni veiyalayalati.”

E vakuria o Elder Jeffrey R. Holland, “Na gauna vakaoqo e sureti keda meda raica na yaloda meda raica kevaka eda taleitaka na veika eda raica. Oqori na gauna eda vakasamataka kina se

o cei dina o keda kei na veika e bibi dina.”

Na veigauna vakaoqori e sureti keda meda vakalevutaka na noda vakabauta, veiqravi, kei na vakavinavinaka, ka vakauqeti keda meda “vakasamataka na noda vakararavi vua na Kalou kei na veivakalougatataki mai Vua eda dau taura vakamama,” e kaya o Elder Holland. “Eda bula dinau vua na Tamada vakalomalagi me da dau vakavinavina-naka vakalevu cake, dau vakavinavinaka vakalevu cake, ka nanuma vakalevu cake na levu ni leqa e dau wali ena vuku ni Kalou, o ira na agilos, veiyalayalati, kei na masu.”

Ena loma ni noda vakavinavinaka sai koya na veivakalougatataki ni noda dau nanuma “nona loloma na Turaga vei ira na luve ni tamata, mai na buli i Atama ka yacova sara mai na gauna [oqo]” (Moronai 10:3). Era kaya na lewe ni kuoramu ni iApositolo Le Tinikaru ni gauna ga e gadrevi kina meda “vakaruru tikoga,” sa rawa meda muria na ivakaraitaki i Nifai kei Alama, ka nanuma tiko ni o Koya “[eda] sa vakararavi kina,” na iVakabula o Jisu Karisito, “ena sereki [keda]” (2 Nifai 4:19; Alama 36:27). Ka rawa ni da nanuma, me vaka a vakavulica o Paula na iApositolo, ni sega ni rawa me “tawasei keda mai na loloma i Karisito” (raica na Roma 8:35).

Na Turaga o Jisu Karisito “sa ikoya na noda ivakaruru cecere” (raica na Same 61:1–4), e kaya o Elder Holland. “Se cava tale ena yaco, eda na sega ni tawasei tani mai na loloma ni iVakabula kei na nona veitokani, kevaka sara mada ga eda sega ni kila ena gauna o ya. “Na Yalo e sega ni vakalatia e dua na mate se na iyayala ni matanitu se na itukutuku ni tabana ni bula.

Cakava na Veika Vinaka

Ena dua na gauna walega oqo, ni wiliki tiko e dua na ripote e vakarautaka e dua na komiti ni Lotu, a kau-waitaka o Elder Christofferson na veika e yaco tiko ena “vakaukauwataki na tiko taudua” e rawa ni ra wili kina na lewe ni Lotu dawai—qase kei na gone.

“Na vakaukauwataki na tiko taudua e rawa ni vei-muataki ki na galili, kei na galili e rawa ni sotava e dua

na isau ca ki na bula vakayago kei na vakasama,” a kaya. “Me vorati oqori, eso na ivolatara raraba ni bula ni tamata e vakasalataka mera vakasaqara na galili ka vaqara na sala me ra ‘caka vinaka’ kina vua e dua.”

Na Yalododonu Edaidai e rawa ni raica na sala ni veiqravi, veivuke, kei na cau vei ira na tani, vaka-bibi vei ira era galili, e kaya o Elder Christofferson, kei ira na lewenilotu galili era dau veiqravi vei ira na tani e rawa ni vakalailaitaka na nodra vakila na veivakatikitikitaki.

“Vakanamata ki na veiqravi,” e kaya o koya. “E levu sara na ka eda rawa ni cakava vakaikeda me tiko vei keda na Yalo ni duavata vaka veitacini turaga kei na veitacini marama. Oqo e dua na gauna e rawa ni yaco mai kina na kuoramu ni italatala qase kei na iSoqosoqo ni Veivukei me ra cakava ga vakataki ira na veika era sa tauyavutaka me ra cakava.”

Mai na kena dau text taki tiko e dua, “Au vakabauta ni sa vinaka cake me vakayagataki na tekinolaji makawa o ya ka vakatokai na talevoni. Qiriti koya, drau veivosaki ka veimaliwai. Me ra rogoca e dua na domo.”

Na sasaga lalai mo dolele yani vei ira na tani e rawa ni vakavuna na veisau levu, vakararamataka na

Na sasaga lalai mo dole-le yani vei ira na tani e rawa ni vakavuna na veisau levu, vakararamataka na siga ni dua na tamata ena sala eda na sega ni kila. “Sa gadrevi vakalevu sara na noda veiqraravi ena so na gauna vei ira na tamata era sa tu duadua voli.”

—Elder Quentin L. Cook

siga ni dua na tamata ena sala eda na sega ni kila. “Sa gadrevi vakalevu sara na noda veiqraravi ena vukudra na tamata era bula vakatikitiki,” e kaya o Elder Cook.

E vakatura o Elder Holland, “E dodonu me da vakatabuya e dua na tiki ni noda gauna me da veivosaki kina kei ira era gadрева na veivakauqetи. E dina sara, eda na rawata e dua na veivakauqetи mai na kena caka oya, me ra ‘laveti cake’ na tamata kece (3 Nifai 27:14, 15), me vaka a kaya na iVakabula ni a talai mai ki vuravura me mai cakava.”

E dua tale na sala eda rawa ni veilaveti kina kei ira tale eso me da vakavakarau ki na siga e dola tale kina na valetabu. Sogo ni valetabu—me baleta na mate dewa raraba, kena vakavou, se sasamaki—“e vakarautaka e dua na madigi vakasakiti me vulici vakalevu cake kina na vaka-didike ni tuva kawa, ituватува, kei na sala ni kena vakarautaki e vuqa sara na yaca me baleta na siga ena dola tale kina na katuba ni valetabu,” e kaya o Elder Bednar.

Se vakacava ga na dolavi se sogo ni valetabu, e tomana o Elder Bednar, sa rawa ni ra saga tikoga na lewe ni Lotu me ra kilikili kaya ka tiko e dua na nodra ivolatara ni valetabu.

Lesoni e gadрева na Turaga Meda Vulica

Me vaka a dusia o Elder Bednar, ni sega ni dua e digitaka me sotava na COVID-19, ia e dua na mate ca sa tu vei keda e daidai.

“Ena rai vakatawamudu e vakarautaka na kospeli vakalesui mai kei na loloma vakalou e lako mai na Veisorovaki ni iVakabula, e rawa ni da vulica na lesioni mai na veika dredre ni bula oqo ka na vakarautaki keda me baleta na veikalougatataki tawamudu,” e kaya o koya. “Me da na masu. Me da na vakasaqara. Me da na kerea. Me tiko na mata me raica kei na daliga me rogoča. Ia e rawa ni da vakalougatataki ena sala vakasakiti eso me da vulica kina na lesioni ka na vakalougatataki keda ena gauna oqo ka tawamudu.”

Ena kena vakacaca levu ki na matavuvale e vuravura taučoko, sa vaku-vulici ira na tamata na COVID-19 me ra vakaraitaka na nodra kauwaitaka na tani, e kaya o Peresitedi Ballard.

“Eda sa mai kila ni sa ka talei na noda matavuvale, sa ka talei vei ira na noda neiba, kei na nodra sa dau vakamareqeti ira na noda itokani lewe ni Lotu,” e kaya o koya. “Era tu na lesioni eda sa vulica tiko oqo ka na vakavu-na meda tamata vinaka cake.”

Ni sa takali yani na cava oqo, na cava e rawa ni da namaka? E vuqa tale, e kaya o Elder Uchtdorf. O ira na luvena na Kalou e loma kei na taudaku ni Lotu era na sotava tiko ga na vei bolebole.

“Eda bula donuya tiko e dua na gauna gadrevi kina meda vuli,” a kaya o koya. Kei na lesioni bibi duadua eda rawa ni vulica sai koya na isau ni kena yaco mai na bolebole e tiko ena bolebole oqo: na kospeli i Jisu Karisito.

Ena vuku ga ni Yalododonu Edaidai sa vakalesui mai kina na kospeli i Jisu Karisito, e kaya o Elder Holland, sa rawa ni ra vulica me ra vinaka ka yalodei, ena nodra cakava na kena vinaka duadua era rawata ka taura na Turaga ena nona vosa ena nona kaya, “Me da kitaka na veika kecega eda rawata ena yalo mamaraū; io me da tudei sara ka nuitaka tu ni da raica na veivakabulai ni Kalou, io me da raica na ligana ni sa vakaraitaka mai.” (Vunau kei na Veiyalayalati 123:17).

“E levu sara na ka meda reki kina ni da bulataka na noda vakabauta, vakarararavi vakalevu vua na Turaga, ka raica na cakamana ni Nona veisere-ki,” e kaya o Elder Holland. ■

IDUSIDUSI

1. Raica na William G. Hartley, “The Church Grows in Strength,” *Ensign*, Sep. 1999, 35.
2. *Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Heber J. Grant* (2002), 49, 48.
3. Russell M. Nelson, “Reki kei na Bula Vakayalo,” *Ensign se Liaona* Nove. 2016, 82.
4. Bruce R. McConkie, “The Caravan Moves On,” *Ensign*, Nove. 1984, 85.
5. Josefa Simici, ena *History of the Church*, 4:540.
6. Russell M. Nelson, “Rogoci Koya,” *Ensign se Liaona*, Me 2020, 89.

Na Yalo sa Laubasikati ena Mavoa Titobu: Kilai Vinaka ni Veivakacacani ena Matavuvale

Na ivakarau tawabulabula ena rawa me yaco ena dua ga na veimaliwai. Na kena kilai ena rawa me vakatakilai kina na veivakacacani se muduki laivi ni se bera ni tekivu.

Mai vei Jason B. Whiting, PhD

Universiti ni Brigham Young Koronivuli ni Bula ni Matavuvale

Wale tikoga oqo au a kacivi mai vua e dua na tama sa kavoro tu na yalona. O luvena yalewa o Jenna (sa veisautaki na yaca) a gole tu ki na koliji ena dua na veimaliwai vou, ka sa totolo sara tiko. O nona itau cauravou, o Jake, sa vinakata tikoga me rau vakamau ka sa yalana tiko na nona veitaratara tiko o Jenna kei rau na nona itubutubu. A kere veivosoti vei rau o Jenna, ka vakamacalataka ni sa kaukauwua sara na dodomo nei Jake ka gadreva me rau sa tiko vata vakaveiwatini.

Sa kauwai sara kina na vuvale nei Jenna ena gauna rau sa kila kina ni tiko na wati Jake e liu kei na luedrau a sega tiko ni tukuna vei Jenna. Rau a qai qirita na watina e liu, ka kaya mai ni o Jake e tamata cudru vakatani ka dauvuvu. Ni sa kila oqo o Jake sa dua na ka na nona cudru. A kaya ni itubutubu nei Jenna e rau a "lewa tikoga" ka kaya kina na gauna a veiwalitaka kina na kila vakavuku nei Jenna ka rau sega ni duavata kina. A vakarota ga me sa lewa ga vakaikoya o Jenna ka me tagutuvi rau tani. Rau sa nuiqawaqawa na itubutubu nei Jenna ni sa sega ni saumi tiko mai na qiri kei na teks.

Na tamata yadua e vinakata na vuvale mamaraū, ia ena gauna era saga kina na tamata mera bulatakāna kospipeli,

na veimaliwi vakaoqo ena rawa me mosimosi sara. Eso na bolebole era na yaco ena vuku ni veicalati ni veikilai yalo kei na yavavalava sa ivakarau tu ni vuvale. Ia, ena itikotiko bulabula, era kere veivosoti na tamata ena vuku ni itovo dravudravua ka ra vakavinakataka na veisei, ia ena ituvali tawabulabula, sa tomani tikoga kina na ivakarau ni itovo kaukauwa se veivaka-lolomataki sa yaco me veivakacacani.

Na Veivakacacani ena iTikotiko kei na Kosipeli

“Dou sa voroka na lomadra na watimudou sa yalomalu-malumu ka vakacacana na nodra nuitaki kemudou ko ira na luvemudou” (Jekope 2:35).

Na veivakacacani e oka kina na itovo me vakamavoataka na yalo se me lewa. Era umanaki kina na veimataqali itovo e rawa ni oka kina na vakawaleni, veivakayarayarataki vakatani, vosa veivakacacani, kei na itovo kaukauwa vakayago se veiyacovi.¹ E ka ni rarawa, ni itovo ni veivakacacani sa laurai levu tu, ka so na daunivuku era kaya ni dua na ikava ni gonelalai e vura-vura raraba era vakalolomataki vakayago, vakaveiyacovi se e lomadra.² O ira talega na itabaqase sa tubu talega na itagede ni nodra vakatanitaki, ka volekata sara ni 1 mai na 4 na yalewa kei na 1 mai na 10 na tagane era sotava na itovo kaukauwa vakayago maivei ira na dui watidra.

"Na domo vinaka e wasea na ivakadinadina momona, e cavuta na masu ena yalodina, ka lagata na sere kei Saioni sa rawa ni domo vataga e vakalailaitaka ka vakacacana, vakamaduallaka ka tabakasobu, vaka-rarawataka ka vakarusa na yalona e dua kei na so tale ena cakacaka oqo. 'Sa vu mai na gusu e duabau ga na vakavinavinaka kei na veirukaki,' a rarawataka o Jemesa. 'Oi kemudou na wekaqu [kei na ganequ], e sega ni dodonu me vaka-kina na veika oqo' [Jemesa 3:10]."

Elder Jeffrey R. Holland ena Kuoramni iApositolo Le Tinikaru, "Na Yame ni Agilos," *Liaona*, Me 2007, 16.

Na veivakacacani e rawa ni yaco ena dua na veimaliwai cava ga, ka rau yaco o tagane kei yalewa me rau cakava na cala oqo. Ia, sa dau vakavuqa ga vei ira na tagane mera lewa tiko ka cakava na itovo kaukauwa sara kei na veiyacovi butobuto, ka sa dau vakavuqa vei ira na yalewa mera na dau mokulaki, lewai, se vakamavoataki vakaca maivei watina.³

Na veivakacacani e vakamavoataka na yalo koya e cakava kei koya a caka vua ka sa saqata tiko na ivakavuvuli ni iVakabula. Era kaya na parofita ni gauna oqo ni o ira "era vakacacani ira na watidra se na lvedra . . . ena dua na siga era na saumi taro kina vua na Kalou."⁴ O ira na dauerivakacacani era dau vakalecalecava se vakawalena na ivakavuvuli ni kospeli. Me kena ivakaraitaki, au a vakasalataka e dua na veiwaitini ka saga ga o tagane me murimuri lomana ka laki veimautaka na nodratou ilavo maroroi, a sega ni kere veivosoti, ia a vakaukauwataki watina me vosoti koya ka tukuna kina ni sa "valavalca levu cake" kevaka e sega ni vosoti koya. A sega ni kauwai ena nona rarawa ka vakadeitaka ni sa dodonu o koya vua na Kalou se ena sega ni rawa me a dauerivakacacani e valetabu. Ena gauna sa vosa kina o watina yalewa vei ira na iliuli ni Lotu, a tabonaka na nona lawaki o watina ka uataletaka na kauwai nei watina yalewa, ka kaya ni sa yalo rarawa. Sa besetaka kina o

tagane na "ivakavuvuli ni . . . vakarokoroko, loloma, [kei na] yalololoma"⁵ ka vakalolomataki watina. Na sasaga nei watina yalewa me bulataka na kospeli sa sega ni rawa me vakavinakataka na leqa sa cakava tiko o watina. Oi keda yadua eda rawa ni soli keda yani ki na itovo tawakilikili. E tiko eso na ivakarau ni bula sa kilai levu tu mera sa veimataqali ivakarau ni veivakacacani, ni yaco oqo mera ca vakalevu sara ka vakawasoma, sa na luluqa kina na bulabula ni tiko veimaliwai. Oqo e lima na mataqali itovo ni veivakacacani e rawa ni vukea mo kila kina na itovo tawakilikili e tiko vei iko se vei ira eso.

1. Veivakalolomataki

"Era sa dauerivakacacani e na gusudra; sa tu e ruku ni bele ni gusudra na weli gaga ni gata: . . . sa sinai na gusudra e na ruru kei na vosa daugaga" (Roma 3:13–14).

E dua na tagane a mai raici au me baleta me qaravi vakavuniwai a saqati kina na gagadre nei watina, ka a vakalialai koya kina ni "gadreva na veivuke." Ena lotu a veiyaloni ka yalodina o yalewa, ia e vale na nona veivakalominakataki batabata sa kati vaka na kuita. A vakalewa o koya na isau ni nona cakacaka ka vakanotaka na nona cakacaka vaqasenivuli me "cakacaka ni goneyalewa lailai." A kaya vei luvena tagane, "Au nuitaka ni o na sega ni laki vakataki tamamu," ka vakayagatata na

KUNEA E LEVU CAKE

Sa rawa vei ira na iliuli mera kune veivuke ena kena wali na veivakacacani ena Leader and Clerk Resources ena ChurchofJesusChrist.org. O ira kece sara na iliuli kei na qasenivuli vei ira na gonelalai se itabagone me ra vakacavara na veituberi "Taqomaki ira na Gone kei na iTabagone" ena loma ni dua na vula ni nodra kacivi. Na veituberi e rawa ni kunei ena ChurchofJesusChrist.org/callings/church-safety-and-health.

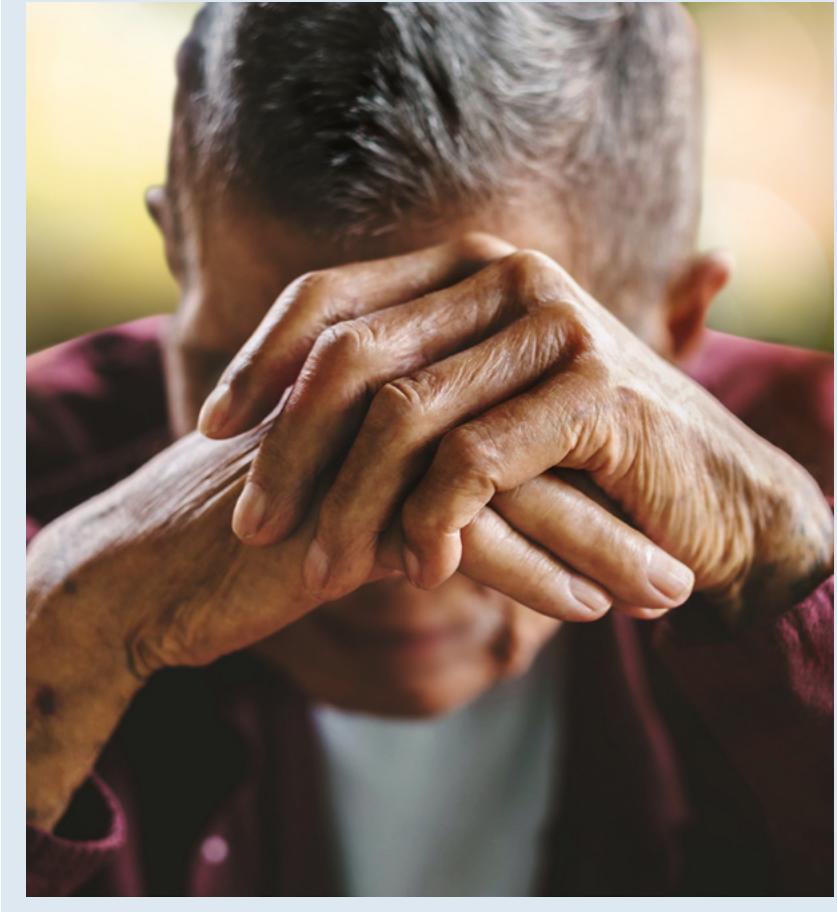
sigā yadua ena talevoni vata kei tinana, ka rau vosabecitaki watidrau. O ira na tamata dauvakacaca era loma vinaka ni ra vakavuna na mosi ka “taleitaka me ra vakararawataki na tani” (Vunau kei na Veiyalayalati 121:13). O ira na lewe ni matavuuale oqo era voroka na ivakaro nei Jisu me ra “kakua ni daulelewa” ka “kakua ni daucudruva na tamata” (Luke 6:37) ni ra veivakalolovirataki, vakaraitaka na cudru, se veivakasesewani.

2. Veivakaisini

“Sa curumi iko na yalo ni lasulasu, ko sa biuta tani vei iko na Yalo ni Kalou” (Alama 30:42).

Na veivakaisini e curuma yani na veivakacacani me yaco vei ira sa caka cala me vakatorosobutaka na nodra ivalavalava, veibeitaki, ka vukica na vosa. O ira sa vakaleqai vakaca oqo, me vaka a vaka-macalataka e dua a vakaitavi ena noqu vakadidike: “Ena dau kidacula [o watiqu] ka qai dau kere veivosoti sara ka qai kaya, ‘Ia a nomu cala ga’ . . . ka yaco tikoga oqo me yacova niu sa vakabauta.”⁶ E vakatokai na kau tani na dina ni dua na tamata me veivakayarayarataki vakatani, ka biuti ira sa vakaleqai mera veilecayaki ka luluqa baleta na nodra nanuma kei na vakasama. Me vakataki ira na sala tale eso ni veivakaisini, e vakayagataki kina na veivakayarayarataki vakatani me ra moica na veitalanoa ka biuta yani e dua na mata vakailasu.

O ira era veivakacacani kaukauwa vei ira tale eso era tarova nodra vakadonuya ni ra sa mosi ka vakavuqa mera kaya ni ra sa vakaleqai. Ena gauna sa vakaraitaka kina o Jenna na veivakacacani nei Jake vei rau nona itubutubu, sa cudru sara o Jake ka kaya ni sa “vosa vakacacataki” koya tiko. O

Jake sa maliwai ira tiko era “sa beitaki ira . . . ni ra sa bobula ki na ivalavalava ca ka dau talaidredre” (Vunau kei na Veiyalayalati 121:17). A sega walega ni cuqena na nona italanoa lasu tiko ia a cata vakakina na dina.⁷

3. Dau Vakaiulubale

“Mo lako yani ka tusanaka vei ira na nomu cala kei na veika ca ko a cakava” (Alama 39:13).

E vakila e dua na tamata yalomalumalumu ni veivutunitaka nona vaka-mavoataki ira eso ka veivutuni ka caka vinaka cake. Ni dua e veivakacacani e dau vorata na veikacivi ni vakasama donu ena ulubale. Me vaka e kaya e dua a vakaitavi ena noqu vakadidike, “Au vakila na rerevaki ni veika e baleta na veivakacacani vakayago, e muri au qai nanuma ni a rairai sega beka ni yaco ke a sogota ga na gusuna.” Ni “a sega ni rarawa ni veivutuni” o koya (Momani 2:13) ia a biligi laivi tu vata kei na yalo ca ni cudru kei na veibeitaki.

Ena noqu veiqaravi vakavuniwai, au a tukuna vua e dua na marama vakawati niu se bera mada ni raici koya me vakaraitaka na rarawa vakalou ena veiyabaki oqo ni vakacacana tu ga na watina. Na nona vosa lesu mai a sega ni lolosi kina ia e a vakaruburubu: “Totoka, se baci dua tale na ka oqo au sega tiko ni cakava!” O ira sa dauveivakacacani era besetaka na ilesilesi

ka ra dau rivarivabi ka sabai ira. Era sa dau cudruvaka na veika lalai.

4. Na Viavialevu

“Mo dou yalomalumalumu ka dui vakasama ni sa uasivi cake vua ko koya kadua” (Filipai 2:3).

Na viavialevu e oka kina na itutu kei na nanumi koya ga. E dua na tagane e dau vosavosa vei watina kei iratou na luvena ena veigauna e nanuma kina o koya ni ratou dau “beci” koya. Ke ratou sega ni duavata ena veika e nanuma o koya, e ratou sa “vakatorosobutaki” koya se “sega ni talairawarawa.” Na viavialevu e sa dau veisisivi ka vakanamata ga vakatabakidua ena kaukauwa kei na qaqa. Na kena duidui, e dua na matavuuale bulabula e nodra, na vanua e sa tiko rawa e dua na lewa matau, kei ira na lewenilotu “soli vakadodonu vakataki ira” (4 Nifai 1:2). Watidra e dodonu me tautauvata,⁸ kina e kaya e dua ka sa ka bibi kece sara na nodra vakasama.

5. Lewa

“Ni keitou . . . lewa ni vaka kauwa yago se tauri-vaka e na yalodra na lufe ni tamata, . . . na tasogo ko lomalagi” (Vunau kei na Veiyalayalati 121: 37).

E dina ni keimami tugana na galala ni digidigi, e veivaku-rabuitaki na lewe ni matavuuale e tukuna vakai ira na sala mera vakasamataka, vakila, ka cakacakataka. Eso sara mada ga era lewa eso ena veivakacudrui, na madua, na vakasukai ni loloma, se na veivakarerei. E dua na tagane vakawati sa nanamaki tu ga me cakava ga o watina na katalau ena veisiga ena dua na gauna ni vakavakarau, sotavi vakatabakidua na kerekere veivolekat, ka vakarorogo vua me baleta na nona “gagadre,” ka dau oka kina na sala me na vinaka cake kina. A vakaraica matua toka na nona vakayagataki ilavo ka dau cudru sara ke sega ni sauma mai vakatotolo na nona teks.

E dua tale na tina e vakaraitaka na nona yolorarawataki luvena yalewa ni dau vakaraitaka na rarawa se a sega ni bulataka na ivakatagedegede nei tina. Kevaka a sega ni sotavi na ka e namaki, se vakaraitaka na watina nona kauwai, sa dau yaco ga me rubu galugalu tu vei ira kece.

Na iNuinui kei na Veivakabulai

“Au sa rogo ca na nomu masu, au sa raica na wai ni matamu: raica, kau na vakabulai iko” (2 Tui 20:5).

E dina ga ni veivakacacani sa kavoro kina na yalo, na veisau ena rawa me yaco kina. O ira era vakaleqai era rawa

ni gole ki na ivurevure vakayalo kei ira na kenadau ka vakasaqara na kaukauwa ni Veisorovaki ni iVakabula me vueta na nodra mavo. Mera vukei, gole ki na **abuse.ChurchofJesusChrist.org**.

O ira era sa dau veivakacacani e dodonu mera veivutuni ka vakasaqara mera vukei. Oqo e gadrevi kina na lako ka “lolou sobu ki na yalomalumalu sa titobu sara” (3 Nifai 12:2) ka ciqoma ni sa nodra lewa ga na veika era a cakava. Na veisau e sega walega ni taura na yalayala leleka kei na sasaga taumada. Na mosi ni veivutuni e titobu sara sa moica dina na yalo, ka so era na sega ni via cakava, ka yaco vei ira era a vakaleqai kina ena vakanulewa dredre mera na taqomaki ira vakacava.⁹

Sa kauwai tiko na Tamada Vakalomalagi me baleti keda me vaka ga na tama yalorarawa a qiriti au mai baleti luvena yalewa. Na loloma ni Kalou sa vaka “na gau na tawamudu (Mosese 7:41), ka sa mosi vakalevu o Koya ni ra veivakamavoataki vakai ira na luvena. Ena dua na veitalanua malumu kei Inoki, a tagi o koya. “Oqo na wekamu; sai ira na cakacaka ni ligau. . . ka solia talega na ivakaro, me ra veilomani, . . . ia raica, era sa sega ni veilomani, ka ra sa cati ira na wekadra dina” (Mosese 7:32–33). Era na dautagi kina mai lomalagi kei vuravura ni vakamavoataki na yagoda kei na yaloda. Ia, ena yalomalumalu, ena kaukauwa ni Kalou, kei na nodra veivuke na kenadau, sa rawa me tarovi na itovo e veivakacacani ka caka e dua na itikotiko ni bula dodonu, veitaqomaki, kei na loloma. ■

IDUSIDUSI

1. Me baleta na ikuri ni ivakamacala me baleta na veivakacacani vakayago, raica na abuse. ChurchofJesusChrist.org. Me baleta na ikuri ni ivakamacala baleta na veivakacacani ni veiyacovi kei na veimoku, raica na Benjamin M. Ogles, “Agency, Accountability, and the Atonement of Jesus Christ: Application to Sexual Assault” (Brigham Young University devotional, Jan. 30, 2018), speeches.byu.edu; and Chieko N. Okazaki, “Healing from Sexual Abuse” (Brigham Young University conference, Oct. 23, 2002).
2. Raica na Maryam Ajilian Abbasi, Masumeh Saeidi, Gholamreza Khademi, Bibi Leila Hoseini, Zahra Emami Moghadam, “Child Maltreatment in the World: A Review Article,” *International Journal of Pediatrics*, vol. 3, no. 1 (2014), 353–65.
3. Raica na Hamby, S., “Current controversies: Are women really as violent as men? Na ‘gender symmetry’ controversy,” ena Claire M. Renzetti, Jeffrey L. Edleson, and Raquel Kennedy Bergen, *Sourcebook on Violence Against Women*, 3rd ed. (2018), 78–82.
4. “Na Matavuvale, Ai Vakaro ki Vuravura Raraba,” *Liaona*, Me 2017, 145; raica talega na abuse.ChurchofJesusChrist.org.
5. “Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba.”
6. Jason B. Whiting, Megan Oka, and Stephen T. Fife, “Appraisal distortions and intimate partner violence: Gender, power, and interaction,” *Journal of Marital and Family Therapy* (2012), suppl: 1:113–49.
7. Me baleta eso tale na ivakaraitaki vakaivolanikalou baleta na cikitaki ni dina, raica na Joni 3:19–21; Cakacaka 7:54; 2 Nifai 1:25–26; kei na 2 Nifai 4:13.
8. Raica “Na Matavuvale: Ai Vakaro ki Vuravura Raraba”; raica talega na H. Burke Peterson, na “Lewa Tawadodonu,” *Ensign*, Julai 1989, 6–11, me baleta na ikuri ni ivakamacala me baleta na ivunau kei na veivakatautauvattataki kei na taro eso me vakasamataki me baleta na veimaliwai ni veiyalayalati.
9. O ira era dau vakalolomataki era sotava tiko e dua na digidigi me baleta na ivakarau me ra taqomaki kina, se kei ira tale eso, ka vakakina kevaka era gadrevi me ra vakotora na iyayala, se yalana na nodra veimaliwai vata kei ira era veivakamavoataki. Peresitedi James E. Faust (1920–2007) e veivosakitaka na dredre vakaogo ni dua sa tao tu ena “dua na veimaliwai balavu ka vaka me sega ni vueti rawa ka rawa ni vakarusa e dua na tamata dokai me vaka na tamata” (“Enriching Your Marriage,” *Liaona*, Epe. 2007, 3); raica talega na wase “Veivuke vei ira na Vakaleqai” ena mataveilawa itatarovi ni veivakalolomataki ni Lotu me baleta eso tale na itukutuku kei na digidigi.

KUNEA E LEVU CAKE

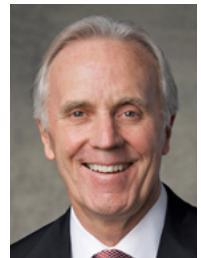
Mo raica na ikuri ni ivakamacala se mo veitaratara kei na tamata saumi kei na ivurevure veivukei tale eso, sikova na mataveilawa ni Lotu baleta na vakalolomataki ena **abuse.ChurchofJesusChrist.org**.

Mo vulica eso tale na ka me baleta na ivakarau me ra vukei o ira na vakaleqai, wilika na itukutuku e tutuna “Meu Veivuke Vakacava? Baleti ira na iTokani kei na iLiuliu” ena ivakavakadewa livaliva ni itukutuku oqo ena liahona. ChurchofJesusChrist.org se ena Gospel Library app.

IVUREVURE ME BALETI IRA NA VEILIUTAKI

O ira na iliuliu era sa kila tiko na veivakacacani era vakaleqai kina na gone se ra vakadinadinataka e dodonu mera veitaratara ki na talevoni ni veivuke ni Lotu ena *counselingresources*. ChurchofJesusChrist.org.

Mai vei Elder
Lawrence E.
Corbridge

Lewe ni Vitudaga-
vulu Vakacegu

TUCAKE ENA Vatu ni iVakatakila

*Ena noda teivaki tudei tu ena vatu ni ivakatakila, sa
rawa meda kunea na isaunitaro ki na veitaro bibi sara.*

Me tiki ni e dua na ilesilesi vaka-Vakaitutu Raraba ena vica na yabaki sa
oti, au wilika e vuqa sara na ivola iyaragi era saqata mai kina Na Lotu
i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai, na Parofita o Josefa Simici, na
iVola i Momani, kei na veika a yaco ena Veivakalesui mai. Me vaka ni sa veisau
na ilesilesi oya, a sega ni totolo meu laki vakaoti gauna tu ena qito o ya.

Niu wilika na veiivola o ya sa dau vakavuna meu vakaogai sara tu kina,
dua na siga na veivakaogai butobuto o ya a vakauqeti au meu sauma mada
na veivolavolai o ya kivei ira kece na veisaqasaqa tiko mai. Au na via wasea
eso na vakanananu au sa vola vakaivola na siga ko ya, ka dina ga ni veika
au sa vola e yaga kece kivei au, au nuitaka ni na vuksi iko talega.

Eda na Tudei Tiko Beka me Tawamudu?

A kaya na parofita o Taniela ni ena iotioti ni gauna “ena qai vakatura na Kalou
ni lomalagi e dua na matanitu, ena sega sara ni vakarusai rawa: ia na matanitu ko
ya ena sega ni biu tu me nodra na tamata tani, ia ena vurumemeataka ga ka vaka-
otia na veimatanitu oqori, ka na tu ga ka sega ni mudu” (Taniela 2:44).

Na matanitu ni Kalou sai koya na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai.
Ena “tu ga ka sega ni mudu.” Oqo na taro, E rawa beka vei iko kei au me daru
tudei tikoga se “e [daru] sa via lako tani talega?” (Joni 6:67). Ia kevaka eda sa lako
tani, eda na gole beka evei?

Na Lawaki sa Dua na iVakatakilakila ni Noda Gauna Oqo

Ena gauna e a vakamacalataka kina na Turaga na ivakatakilakila ni Nona lako mai kei na ivakataotioti kei vuravura, e tukuna e vuqa na ka, ka oka kina na ivalu kei na irogorogo ni valu, era na veivala na veimatanitu, na dausiga, na mate dauveitauvi, na tavuki ni vanua, kei na ivakatakilakila e vuqa tale eso, oka kina na kena oqo: "Ni na tubu mai ena veisiga oqori na Karisito vakailasu, kei na parofita vakailasu ka ra na vakatakilakila kei na ka veivakurabuitaki lelevu, ka na rawa kina me ra vakacalai ko ira sa digitaki, ko ira sa digitaki me vaka na veiyalayalati" (Josefa Simici—Maciu 1:22; raica talega na Maciu 24:24).

Au sega mada ni kila o cei so kece sa tukuni tiko ena ilavaki oqo "kevaka e rawa, me ra vakacalai kina ko ira sa digitaki," Ia au nanuma ni kena ibalebale, io, o ira kece na tamata era na bolei ena noda gauna oqo.

Era lewe vuqa era na veivakacalai, kei na roka ni veivakaisini e rabailevu. Ena dua na mua eda sota kei ira era valuta na Vakalesuimai, na Parofita Josefa Simici, kei na iVola i Momani. Tarava me da raica ko ira era vakabauta na Veivakalesuimai ia era kaya ni Lotu e luluqa tiko ka sa lako sese tiko. Eso tale era kaya ni ra vakabauta na Vakalesuimai ia era sa veigayaki ena ivunau e saqata tiko na ivakarau ni rai veigoleyaki ni noda gauna oqo. Eso e sega vei ira na lewa era kaya ni ra sa raica na raivotu, tadra, kei na veisiko vakalomalagi me ra mai tudonutaka na waqa, dusimaki keda ki na vanua cecere, se vakarautaka na Lotu baleta na iotioti kei vuravura. Eso tale era lawakitaki mai na veiyalo lasu.

Ena yasa kadua ni roka eda lako mai ki na vuravura kei na lomalagi ni veivagolei tani. Se

bera mada vakadua vakaoqo na levu ni itukutuku, itukutuku cala, kei na itukutuku veivakacalai; levu ni iyaya, gacagaca, kei na qito; kei na levu ni digidigi, vanua me lakovi, kei na veika me raici ka caka me vakawani na gauna kei na kuitaki tani mai na veika sa bibi. Na ka kece oqori kei na vuqa tale sa vakatetei yani vakatotolo ena veiyasai vuravura ena itukutuku vaka livaliva. Oqo na siga ni veivakacalai

Sa Ka Bibi na Kila-Ka

Na dina ena rawata vei keda meda rai kina vakamatata baleta "na kena kilai na veika ena kedra ituvaki ena gauna oqo, kei na kedra ituvali ena veigauna sa oti, kei na kedra ituvaki ena veigauna e se bera mai" (Vunau kei na Veiyalayalati 93:24). Na kila-ka sa ka bibi me rawa ni da drotani kina mai na veivakacalai, ka meda kila rawa na dina mai na cala, ka rai yani vakamatata ka tuvana e dua na ilakolako ni curumi yani na veivakaleqai ni noda veisiga.

A kaya na Parofita Josefa Simici: "Sa ka yaga sara na kila-ka ki na bula kei na bula vakalou. . . Na kila-ka sai koya na ivakatakilakila. Ni rogoce . . . na idola cecere oqo: na kila-ka sa kaukauwa ni Kalou ki na veivakabulai."¹

Era kaya na tamata, "E dodonu mo tudei tiko ena nomu vakabauta." Me vaka ni dina o ya, o na sega ni vinaka cake mai na veika o sa kila tu. E vuqa vei keda eda cakacaka ena yavu ni noda vakabauta, vakabibi ena veika eda vakabauta ni sa yaga vei keda yadua. Na leqa e tiko, o ya eda na cala ena so na gauna.

Eso na tamata era rairai vakabauta na Kalou ka kaya ni sa cala sara na iyaloyalo vakasisila ia era sa kiliki tikoga ki na mataveiilawa ni iyaloyalo vakasisila, ni ra vakabauta cala ni ra na marau cake kina kevaka era cakava se sa rawai ga ka kiliki yani se ra sa sega ni vakamavoataka e dua tale. Era sa cala ga.

Eso tale era rairai vakabauta ni cala na lasu ia era sa lasu tiko ena so na gauna, ka ra vakabauta cala ni ra na vinaka cake ke sega ni kilai na ka dina. Era sa cala ga.

E dua e rawa ni vakabauta ka kila talega ni o Jisu na Karisito ka cakitaki Koya sega ni vakadua ga ia e vakatolu baleta na vakabauta cala ni na vinaka cake o koya ke vakalomavinakataki ira na tamata. O Pita a sega ni butobuto. Au sega mada ga ni kila ke a malumalumu tu o koya. A cala ga o koya. (Raica na Maciu 26:34, 69–75.)

Ni da caka cala, eda na nanuma beka ni da sa ca, ia na ka dina eda sa cala ga. Na ibolebole e sega soti ni levu ena kena sogoti na laqa ni noda

cakacaka kei na noda vakabauta; ia, na ibolebole sa sogota tiko na laqa ni noda vakabauta kei na dina.

Eda na sogota vakacava na laqa o ya? Eda na levea vakacava na ilawaki?

Taro eliu Taumada kei na vei Taro Tarava

Era tiko na taro eliu taumada ka ra tiko na taro e tarava. Tekivu ena saumi e liu na taro eliu taumada. Na veitaro eliu taumada era sa ka bibi duadua. E tiko ga e vica na taro eliu taumada. Au a vakamacalataka e va:

1. E tiko beka e dua na Kalou sa ikoya na Tamada?
2. Sai Jisu Karisito beka na Luve ni Kalou, na iVakabula kei vuravura?
3. E dua beka na parofita o Josefa Simici?
4. Sa matanitu beka ni Kalou e vuravura na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai?

Ni veiduitaitaki, na taro tarava era sa sega ni oti rawa. Era oka kina na taro me baleta na itukutuku ni Lotu, na vakamau vakalevu ena gauna vata ga, o ira na kawa kei Aferika kei na matabete, ira na yalewa kei na matabete, na vakadewataki ni iVola i Momani, na Mataniciva Talei, na DNA kei na iVola i Momani, na vakamau vakamataqali vata, duidui ni itukutuku ni iMatai ni Raivotu, kei na vuqa tale.

Kevaka o na sauma na taro eliu taumada, na taro tarava sa na saumi talega, se na luluqa na kedra bibi. Ni ko sauma na veitaro eliu

taumada, sa rawa ni ko lewa matau na veika o sa kila vinaka se sega kei na veika o duavata kina se sega ka sega ga ni ko rika tani mai na waqa.

Na iVakarau Vakalou ni Vuli

E tiko na duidui ni ivakarau ni vuli, oka kina na iwalewale ni sainisi, vakadidike, vakavuli, ka vakalou. Na ivakarau kece e va oqo sa yaga dina sara me kilai kina na dina. Era sa tekivu vata ga: ena dua na taro. Na taro era ka bibi, vakabibi na veitaro eliu taumada.

Na ivakarau vakalou ni vuli e umanaki tu kina na gacagaca ni vo ni ivakarau ni kena icakacaka ia e qai usutu ni veika kece tale eso ena nomu tukituki yani ki na kaukauwa mai lomalagi. Sa kena itinitini ni veika ni Kalou sa vakatakilai mai vua na Yalo ni Kalou, vakavuqa sai koya oqo e dua na domo lailai ka malua. E kaya kina na Turaga, “Raica ena solia vei kemudou na Kalou na nona Yalo Tabu mo dou vuku kina, io, ena isolisolni Yalo Tabu e sega ni vakamacalataki rawa” (Vunau kei na Veiyalayalati 121:26).

E vakavuvulitaka na iApositolo o Paula ni sega ni rawa meda kila na veika ni Kalou vakavo ga ena yalo ni Kalou (raica na 1 Korinica 2:9–11; raica talega na Joseph Smith Translation, 1 Korinica 2:11). A kaya “Ia, na tamata sa vakayago sa sega ni vakabauta na veika ni Yalo ni Kalou ni sa ka lialia vua.” Eda raica oqo ena veisiga. A tomana tale o Paula, “A sa sega

ni kila rawa ko koya, ni
ra sa kilai vakayalo ga” (1
Korinica 2:14).

Ena veileqa kece o na sotava
ena bula oqo, e dua e ulabaleti ira
kece ka sai koya na kena e sega tu ni kilai vaka-
vinaka. Na veika ca duadua ni ituvaki ni tamata
e sega ni dravudravua, tauvimate, galili, vakaca-
cani, se ivalu— se cava sara na kena vakaloloma
na veituvaki oqori. Na veika ca duadua ni itu-
vaki ni tamata sai koya na kena e kilai levu tu:
sa ikoya na mate vakayalo. Sa ikoya na tawasei
tani mai na iserau ni Kalou, ia ena bula oqo, na
Nona iserau sai koya na Yalona se kaukauwa.

E yasana kadua, na ivakarau vinaka duadua
kecega vakatamata e sega ni iyau, irogorogo,
kilai levu, bula vinaka, na veirokovi ni tamata,
se veitaqomaki. Na ituvaki vinaka duadua ni
tamata o ya me vakaedaumeni ena kaukauwa
vakalomalagi. O ya mo sucu tale, mo vakaisol-
lisoli ka veitokani kei na Yalo Tabu, sai koya
na ivurevure ni kila-ka, ivakatakila, kaukauwa,
kena matata, loloma, reki, vakacegu, inuinui,
yalodei, vakabauta, kei na veika kece sara tale
e vinaka.

A kaya o Jisu: “Ia na Dauveivakacegui, na
Yalo Tabu, . . . ena vakavulici kemudou ena
ka kecega” (Joni 14:26). Sai koya na kaukauwa
ena yaco mo “dou na kila kina na dina ni veika
kecega” (Moroni 10:5). “Ena vakaraitaka . . . [vei-
keda] na veika kece . . . [meda] kitaka” (2 Nifai
32:5). Sa ikoya na ivurevure ni “wai bula” sa
tovure yani ki na bula tawamudu (Joni 7:38;
raica talega na tikina e 37).

Sauma na veika cava ga sa kena isau, colata
na icolacola cava ga, ka cakava na solibula cava
ga o na cakava mo taukena ka maroroya tiko
ena nomu bula na yalo kei na kaukauwa ni Yalo

Tabu. Na veika vinaka kecega e vakatau ena
noda rawata ka maroroya na kaukauwa ni Yalo
Tabu ena nomu bula.

“Na Veika Sa Seg Ni Veivakatataki Cake”

Koya gona, sa qai cava beka na buwawa au a vakila ena vica na
yabaki sa oti niu wilika tiko na veivola veisaqasaqa mai? Eso era na kaya
ni buwawa e vua ni vakabauta veitotaki, sai koya na veigagano ka digitaka
ga na ka sa dodonu e vakadeitaka vata na noda vakabauta. Na vakasama
ni veika kece sara e dua sa vakabauta ka sa vakavulici e rawa kina ni cala,
vakabibi e sega ni dua na ka vinaka cake me taura na kena itutu, e dua na
vakasama sa buwawa ka veivakacalai dina.

Ia na buwawa au a vakila niu a vakarorogo ki na butobuto ni matasere ni
domodra era saqata na Parofita Josefa Simici kei na Vakalesui mai ni Lotu i
Jisu Karisito e duidui sara. Na buwawa o ya e sega ni vakabauta na veitotaki,
ka sega ni rere ni sa caka cala. Sai koya ga ni yali na Yalo ni Kalou. Sai koya
na ituvaki ni tamata ni sa “tu taudua ga” (Vunau kei na Veiyalayalati 121:38).
Sai koya na kabukabu ni butobuto kei na “berabera ni nomu vakasama”
(Vunau kei na Veiyalayalati 9:9; raica talega na tikina e 8).

E kaya na Turaga:

“Raica na ka sa sega ni veivakatataki cake, sa sega ni mai vua na Kalou, ia
sa vu mai na butobuto.

“Na veika sa vu mai vua na Kalou e veivakararamataki; kei koya sa ciqo-
ma na rarama, ka tudei tiko ga vua na Kalou, ena vakararamataki vakalevu;
io ena tubu cake tiko ga na nona rarama me yacova na siga uasivi ko ya”
(V&V 50:23-24).

Na ivakatakila mai na Yalo ni Kalou sa mai sosomitaka na vakabauta
veitotaki baleta ni sa sega ni vakadeitaki tiko ena ivakadinadina walega. Au
sa vakaotia e dua na gauna ni bula taucoko meu rogoca na vosa ni Turaga
ka vulica meu kila ka muria na Yalo ni Kalou. Na yalo ka sala vata kei na
domo butobuto e saqata na Parofita Josefa Simici, na iVolà i Momani, kei na
Veivakalesuimai e sega ni yalo ni rarama, na vuku, kei na dina. Au sega ni
kila e levu na ka, ia au kila ga na domo ni Turaga, kei na Domona e sega ni
tiko ena matasere butobuto o ya.

Ena duidui kilailevu ki na buwawa kei na berabera ni vakasama luluqa
e teteva yani na lolobo ni vakatitiqa sa tiko na yalo ni rarama, na vuku,
na vakacegu, kei na dina e tiko kina na veika a yaco kei na vunau lagila-
gi ni Veivakalesuimai, vakabibi na ivolanikalou e vakatakilai vei ira na kai

vuravura maivei Parofita Josefa Simici. Mo wilika ga yani ka tarogi iko mada vakakina vua na Kalou kevaka era sa vosa lasu, veilawakitaki, ka veileca-yaki se kera sa ka dina.

O na Seg a ni Vulica Rawa na Dina ena Veitagutuvi

Eso era rere ni Lotu ena sega beka ni dina ka ra vakayagataka na nodra gauna kei na vakanananu mera butuka yani na lolobo ni taro veitarevi. Era tovolea cala mera vulica na dina ena cakacaka ni veitagutuvi, ena nodra saga mera tagutuva na veivakatitiqa yadua. Oqori sa dau vakasama ca. Ena sega ni cakacaka.

Era tiko na sasaga kei na vakasama sega ni yalani e saqata tiko na dina. Ena veigauna kece o na vakamuria sobu kina e dua na saunitaro ki na dua na veisaqasaqa e sagai mai ka rai cake, e dua tale ena raica mai na matamu. Au sega ni tukuna mo buluta na matamu ena nuku, ia au tukuna tiko ni sa rawa mo vakayagataka nomu bula tau-coko mo vakamuria sobu ena oca na isaunitaro ki na sasaga yadua e valuti tiko kina na Lotu ka sega ni kila rawa na ka bibi dina sara.

Na isaunitaro ki na taro eliu taumada ena sega ni yaco mai ena kena saumi na veitaro tarava. Era tiko na isaunitaro ki na veitaro lalai, ia e sega ni rawa mo vakadinadinataka na ka dodonu ena nomu vakacala na veika sega ni dodonu. O na sega ni rawa ni vakadinadinataka ni dina na Lotu ena nomu vakacala na veika e saqati tiko mai kina. Oqo e dua na iwalewale cala. Ena kena itinitini e dodonu me tiko na ivakadinadina dodonu, kei na veika ni Kalou, na veika dodonu sa vakadinadinataka vakaoti ka vakadeitaka ni sa mai na ivakatakila mai vua na yalo kei na kaukauwa ni Yalo Tabu.

Vei ira na Nona tisaipeli, a taroga o Jisu:

“Ia dou sa kaya se ko cei koi au?”

“Sa qai vosa ko Saimoni Pita, ka kaya, Oi kemuni na Karisito, na Luve ni Kalou bula.

“A sa vosa ko Jisu, ka kaya vua, O sa

kalougata, Saimoni Pa-Jona: ni sa sega ni vakatakila vei iko na lewe kei na dra, na Tamaqu ga sa tiko mai lomalagi.

“... O iko ko Pita, ia e dela ni vatū oqo kau na tara kina na noqui soqosoqo lewe ni lotu; ia ena sega ni rawata na matamata ni koro ni etesi” (Maciu 16:15–18; raica talega na tikina e 13–14).

E tauyavutaki na Lotu i Jisu Karisito ena vatū ni ivakatakila, ka na sega ni rawata na matamata ki eli. O iko kei au na Lotu. Eda sa dodonu me tauyavutaki e na vatū ni ivakatakila, ka dina ga ni da sega beka ni kila na isau kece ni taro, e dodonu meda kila na isau ni taro ki na veitaro eliu taumada. Kevaka eda cakava, na matamata kei eli ena sega ni rawai keda ka da na tu me tawamudu.

Tucake ena Vatu ni iVakatakila

E tiko e dua na Kalou mai lomalagi ka sa ikoya na Tama-da Tawamudu. Sai Jisu Karisito na Luve ni Kalou, na Dauvei-vueti kei vuravura. O Josefa

Simici e a parofita ni Kalou a vakadavora na yavu ni Vakalesuimai ni matanitu ni Kalou. Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai e matanitu ni Kalou e vuravura. Au sa qai kila oqo mai na veika au sotava — na kena tau-coko. Au sa qai kila oqo mai na ivakadinadina, kei na ivakadinadina e veiulabaleti sara. Au kila oqo niu vulica. Ia, ena veivakadeitaki, au sa kila oqo mai na yalo kei na kaukauwa ni Yalo Tabu.

Ka sema kina, niu sa kila na veika kece e gadrevi meu kila meu tudei tawamudu kina. Meda sa qai tudei tiko ena vatū ni ivakatakila, ka vakatabidua toka me baleta na taro eliu taumada. Kevaka eda sa cakava, eda na tudei ka sega ni mudu ka sega ni lako tani. ■

Mai na dua na vosa ena lotu, “Tudei Tawamudu,” a cauraki ena Brigham Young University ena ika 22 ni Janueri, 2019.

IDUSIDUSI

1Nodra iVakavuvuli na Peresitedi ni Lotu: Josefa Simici (2007), 265.

O Koya Se Nodatou Tikoga

Vinaisi Maca Naquere, Lautoka, Viti

O au kei na watiqu me keirau na laki vauci e valetabu, ia na cakacaka vakalotu oqo sa rui vakaitamera cake sara mai vei keirau.

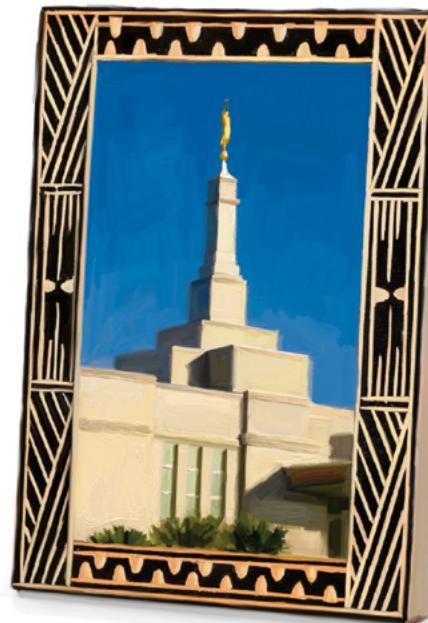
Ni otu e vitu na yabaki ni vakanui-nui kei na waraki ni gone, keirau sa qai vakalougaqtataki vakaveiwatini ena dua na luvei keirau yalewa. A mai rarama ni neirau bula o Alicie, ia e a bula voli ga me lima na vula ni bera ni mate ena niu monia.

O ya a ka dredre duadua au a sotava ena noqu bula. Ena veisiga niu lesu mai vale mai na cakacaka au dau dabe ka tagi. E ratou dau dabe vata kei au na wekai watiqu me ratou vakaukauwataki au. Au sa dau masu tikoga me dua tale na gone, ia e sega ni yaco mai. Au sa mani sese tu ena rarawa.

E ratou sa tekivu vakayaloqaqtaki watiqu kei au na nona vuuale me keirau gole ka laki vauci ena Valetabu e Suva Viti. Keirau se bera mada vakadua ni gole ki na valetabu, ia keirau raica ni sa sala vinaka dua-dua oqo me kunei na inuinui kei na veivakbulai.

E sega tale ni dua na ka me vakao-qo me vakarautaki au meu vakila ena siga o ya! Au kila ni o au kei watiqu keirau na vauci vata ki na veigauna tawamudu. Oqo na kila-ka a vakasinaiti au ena vakavinavinaka kei na loloma. Ia au a sega tu ni kila ni cakacaka tabu vakalotu oqo sa vakaitamera cake sara maivei keirau.

Ena valetabu, au a kila kina ni o Alicie ena rawa mena vauci vei

keirau. Au a tagi ena reki niu sa mai kila na vunau tabu oqo. Sa na neirau tikoga na luvei keirau yalewa ki na veigauna tawamudu! Au vakadina-dinataka ni Kalou sa vakarautaka na veika kece sara eda gadreva meda marau tiko kina ena Nona vale savasava.

Tekivu mai na veiyabaki o ya, keirau sa mai vakalougaqtataki kina vakaveiwatini ena dua na luvei keirau tagane kei na tolu na gone susu. Ia keitou a sega vakadua ni guilecavi Alicie. Ena vuku ni cakacaka vakalotu ni valetabu, na luvei keirau yalewa

sa tiki ni neitou matavuvale me tawamudu.

Niu sotava e dua ka sa takali e dua na luvana, au vakila vakakina na nodra rarawa. Ia au kila talega ni mosi oqo e sega ni kena icavacava. Dina ni sa yali o Alicie, ka vakakina ena sotava tiko na veivakatovolei tale eso, au kila ni Kalou e tiko vata kei au. Niu dau yalolailai se kudruvaka na veika eso, au kila ni Kalou ena dau tu ga e kea.

Au kila niu na raici Alicie tale, ka ni dina oqo ena vakasinaiti watiqu kei au tikoga ena reki titobu. ■

A Vakataucokotaki Au Vata Tale o Koya

Alaina Dunn, Utah, Amerika

*A rogoa o noqu itokani niu a tauvimate ka a vakauta mai
e dua na iba caka e vale me baleti au sara ga.*

Au dau nanuma tu ga niu dua na tamata bulabula vinaka. Au a kurabui niu yadra ena dua na mataka ni sa vaka me muloni vakaukauwa sara na serequ ka sa voleka me kacabote. Au a cicivaki yani ki valenibula, ia ni ot i e vica na auwa noqu vakadikevi, era a sega ni raica rawa na vuniwai e dua na leqa. Era a vakasukai au lesu ki vale, e dina ga niu se sotava tiko e dua na mosi rarawa. Sa tekivu oqo e dua na vula vitu ni rarawa balavu ni qaravi vakavuniwai, tiko e valenibula, kei na mosi kaukauwa sara au se qai bau vakila ena noqu bula.

Au sa tekivu yalolailai. Au sa sega ni lako ena noqu kalasi ena koliji ka toki lesu vei rau na noqu itubutubu. Au sega ni rawa ni gade vata kei ira na itokani. Au sa mosi sara vakalevu meu cakava e dua na ka au taleitaka. Au a vakila ni veika kece sara au kauwaitaka—na noqu rai, noqu veimaliwai, noqu tale-di—sa voroki, ka sa dredre kina meu biuta vata taucoko tale na veitiki ni noqu bula taumada. Au sa qai tekivu lomatarotaka: E rawa vakacava vei Tamada Vakalomalagi me vakatara me yaco oqo vei au? A sega beka ni lomani au o Koya?

Ni se baci ot i tale e dua na veiqravu vakavuniwai luluqa ka mosi, au sa vinakata ga meu ovici vaka na polo ka tagi. Ia niu yaco yani ki vale, au raica e dua na ka matalia ena varada: e dua na kateni ni vava makawa ituvaki ca e tepitaki wavoki tu ka volai tu kina na yacaqu.

E dua na ivola e toka ena kateni e vakatakila ni kateni a vakauta mai e dua na noqu itokani. A rogoa o koya niu a tauvimate ka vinakata me vakayaloqaqataki au. Niu sa dola-va na kateni ni vava, au raica ni sinai tu ena veitiki lalai ni Styrofoam. Oqo e dua na iba caka ga e vale me baleti au sara ga.

Niu sa vakasotara vata na iba oqo, au sa tekivu tagi. Na iba o ya a tuvai kina na yacaqu, era vakavolivolta na veitukutuku kamica ni loloma kei na veivakayaloqaqataki. Au raica ni veitiki kavoro lalai baleti au sa mai biu vata tale oqo ena noqu sa tuva tiko na iloloma maivei noqu itokani.

Ni ot i toka o ya, au sa tekivu tauri wainimate me na vakalailaitaka na vakatakila ni mate ka vuksi ira na vuniwai mera vakadidike kina. Na kequ ituvaki a duatani sara ia e rawa ni wali, vata kei na wainimate dodonu, sa na rawa meu na bula vinaka tale me vaka e liu.

Me vaka na vakabulai ni yagoqu, au kila niu na sega vaka-dua ni guilecava na veika au sa vulica. Ena vuku ni iloloma kamica ni noqu itokani, au kila niu sa lomani ka a sega ni guilecavi au na Tamada Vakalomalagi. Ni ot i e vica na vula ni kavoro ni yalo, au sa vakavinavinaka ki na yalololoma nei itokani kei na loloma nei Tamaqu Vakalomalagi, au sa mai taucoko tale kina. ■

"E Tiko Beka Vei Iko e Dua na iVola Karakarawa e Vakamatanivola Koula?"

Michael Jacobson, Oregon, e Amerika

Ni otu noqu kolotaka laivi na ivola, au a lomatarotaka na cava beka era tiko e loma.

Ena vica na yabaki sa otu, au a ciqoma e dua na ivola karakarawa e vakamatanivola koula maivei rau na daukaulotu a veiqaravi tiko ena itikotiko vakamataivalu au a vuli tiko kina ena noqu cakacaka ena Mataivalu e Wai ni Amerika.

Niu sa tekivu wilika na ivola, e dua e tukuna vei au ni sa vakailasu baleta e a lavetaki mai na iVola Tabu. Oqo a vakavuna me'u vaka-titiqataka kina na dina ni ivola oqo, ia au a taura tikoga. Au a wilika vakalailai, biuta ena boto ni noqu kato ni lakoiwai, ka qai guilecava sara.

Ni otu e dua na yabaki, au a samaka sara na noqu beqi ni lakoiwai. Au sa kunea sara kina na ivola ia sa sega tale niu qai taleitaka, au sa mani kolotaka laivi. Ia e muri, au sa tekivu lomatarotaka tiko na cava e tiko ena loma ni ivola karakarawa o ya e vakamatanivola koula. Au sa vakabauta ni yalo oqo sa mai vua na Yalotabu, "ka na veiliutaki ki na caka dodonu" (Vunau kei na Veiyalayatal 11:12).

Ena 2005, a sureti au e dua na itokani vou me'u rogoci ira na daukaulotu. Taumada, au a lomatarotaro ka vaka-titiqataka me baleta na veika era sa vakavulica tiko, ia rau a nuidie i naukaulotu ka solia mai na isau-nitaro e vakaibalebale cake vei au.

Ena gauna au sa qai kila kina ni o ira na daukaulotu oqo sa

vakataki rau au a sotava ena eso na yabaki sa otu e liu, kau a maqusa na tarogi rau, "E tiko beka vei kemudrau e dua na ivola karakarawa e vakamatanivola koula?"

"Io, e tiko qo!" a sauma mai e dua vei rau. "E vakatokai na iVola i Momani!"

Sa dua na ka na noqu marau niu sa taura tale na iVola i Momani. Na ka dina, au a maqusa kau a wilika vaka-rua ena loma ni rua na macawa! Ni'u sa wilika ka masu, au sa kila kina ni sa vosa ni Kalou.

E dua na ka a kaya o Elder Rubén V. Alliaud ena Vitusagavulu ena koniferedi raraba e sema tiko ki na veika au sotava vata kei na iVola i Momani: "Vei koya sa dau wiliwili sa yalodina me vulica [na iVola i Momani], ena yalo ni masumasu, ena sega walega ni vulica na veika e baleti Karisito ia ena vuli *mai vei* Karisito—vakabibi ke ra sa vaka-titiqataka mera 'tovolea na savasava ni vosa' [Alama 32: 5] ka sega ni besetaka vaka-totolo ena vuku ni tawavakabauta taumada mai na veika era kaya eso baleta na veika era se bera ni wilika mada."¹

Ena noqu wilika na iVola i Momani, masu, kei na vakanuinui vua na Yalotabu, au sa raica e levu na veika sa yaco ena noqu bula. ■

IDUSIDUSI

¹Rubén V. Alliaud, "Kunei mai na kaukauwa ni iVola i Momani," *Liaona*, Nove. 2019, 37.

Na iNaki ni Noqu Papitaiso

Rui Cong Hong, New Taipei City, Taiwan

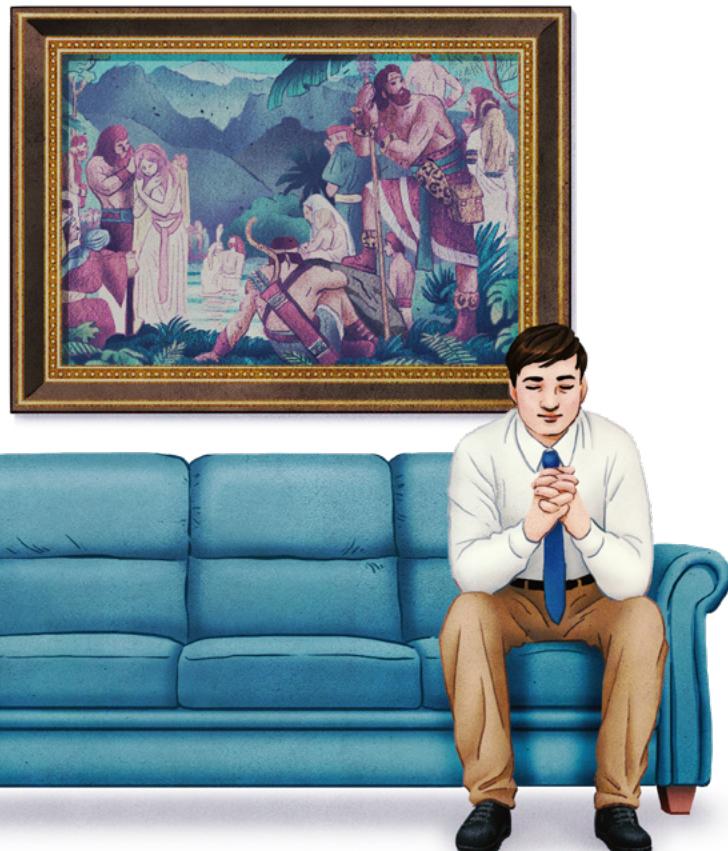
*Ni bera na noqu papitaiso, au a dabe taudua tok
ka masulaka me ratou basika mai vakamana na
noqu itokani.*

Me vaka niu dua na gone e tiko
mena taudaku ni koro levu o Tai-
pei, Taiwan, au a sega tu ni kila e dua
na ka baleti rau na daukaulotu. Ena
imatai ni gauna au a sotavi rau kina, au
a lomatarotaka na nodrau itukutuku.
A sega ni taura e dua na gauna balavu
niu sa maqusa meu muria na nodrau
ivakavuvuli ka biuta na kospipeli meu
sa bulataka ena noqu bula. Au vakila
ni oqo e dua na sala me'u kila kina ke
tiko dina e dua na Kalou.

Ena loma ni dua na vula, au sa
vakavulici ena kospipeli kei na ivakaro
era na vakavulici ni bera na papitaiso.
A yaco vei au na vakacegu niu masu,
kau a ciqoma e dua na ivakatakila mai
na noqu vulica na ivolanikalou, kau
sega vakadua ni calata na soqoni ni
Lotu. Au sa qai lewa meu sa papitaiso.

Na bolebole levu duadua au a sota-
va ena gauna ko ya o ya na leqa ka
sa basika tu ena noqu veimaliwai vata
kei na so na noqu itokani baleta ni ra
saqata na noqu sa curu ena Lotu. Au a
dau masu vakalevu me baleta na leqa
oqo, ia na neimami veimaliwai sa vaka
me ca vakalevu cake ga.

Au a sureti ira na noqu itokani ki na
noqu papitaiso, ia era a vakawalena
sara ga na noqu veisureti. Au sa sega
ni kila dina sara na ka meu cakava.
Ni bera na noqu papitaiso, au a dabe
duadua tiko ena idabedabé ena icu-
rucuru e valenilotu, ka masulaka me
ratou basika mai vakamana na noqu
itokani meu na tukuna vei iratou na

veisau dodonu au sa mai cakava ena
noqu bula ka vakadinatinataka vei ira-
tou niu sa cakava e dua na vakatulewa
dodonu niu sa mai papitaiso oqo.

E ratou a sega ni gole mai na noqu
itokani, ia niu sa sovaraka na yaloqu
vua na Kalou, au a qai vakila e dua na
veivakauqeti. Ena gauna o ya, au vaki-
la na loloma levu mai vua na Tamaqu
Vakalomalagi. Au kila ni a tu e kea o
Koya ka sa rogoca vakaidina na noqu
masu.

A lomaqu dina sara mai liu meu na
papitaiso ena vuku ni veika totoka sa

yaco tiko ena noqu bula, ia ena gauna
o ya, au sa mai kila kina na inaki ni
noqu papitaiso.

Na veivakauqeti au a ciqoma sa
vaka na domo ni Turaga sa vosa tiko
vakamalua ka vakadodonu sara ga vei
au, ka kaya, "Ena sega ni gadrevi mo
vakadinatinataka e dua na ka vua e
dua. Ena gadrevi mo vakadinatinata-
ka vei au ni o sa tu vakarau mo lako
mai vei au ka toka dei tiko ki na noqu
kospipeli ena vo ni nomu bula." ■

3 Nifai 17-19

(28 NI SEPITEBA-11 NI OKOTOVA)

Ena veiqraravi nei Jisu Karisito vei ira na Nifaiti, a vakaraitaka kina o Koya na loloma levu kei na Nona kaukauwa ni veivakabulai vei ira kece era sa lako mai Vua. Na cava e rawa ni da vulica maivei ira na Nifaiti ena nodra sotava na iVakabula?

VEIVOSAKI

- Ke o a tiko ena kedra maliwa na Nifaiti, na veivakabulai cava o na kerea vua na iVakabula me cakava? Na cava beka o na kaya Vua?
- Ena rawa vakacava vei iko, me vakataki ira na Nifaiti, mo lako vei Karisito ka vakila na Nona loloma kei na kaukauwa veivakabulai ena nomubula?
- Na gauna cava beka o sa bau vakila kina na loloma ni iVakabula? O a kila vakacava na loloma o ya?

Eda na sotava vakacava na kaukauwa ni veivakabulai nei Karisito?

Nodra vakatovolei na Nifaiti

A yavala na veitabagauna sa otu ni bera ni tadtu mai o Jisu. Era a vosota na Nifaiti:

• Vakacacani ni matalotu (raica na 3 Nifai 1:9).	• Na ivalavalava butobuto kei na caka cala (raica na 3 Nifai 2:3, 7:7).	• iValu (raica na 3 Nifai 2:17).	• Veivakaduiduitaki ni mataqali tamata (raica 3 Nifai 6:10-14).	• Lomolomora vakavanua (raica na 3 Nifai 7:1-4).	• Tavuki ni vanua ena loma ni tolu na siga butobuto loaloa (raica 3 Nifai 8).

Nona Cakacaka na Karisito vei ira na Nifaiti

Ena gauna a rairai kina na iVakabula vei ira na Nifaiti, a sureti ira era a "bikai tu ena veimataqali rarawa" (3 Nifai 17:7) mera gole mai ka mera vakabulai. Na nona veisureti a uasivita sara yani na nodra vakatovolei wale oqo na Nifaiti. Sa baleta tiko na mavoa e laurai se sega a rairai ra kauta tu na Nifaiti ena nodra bulu taucoko. O Jisu Karisito a vakabulai "ira kecega" (3 Nifai 17:9) ka mai veiqraravi vei ira "yadua" (3 Nifai 17:21).

3 Nifai 17–19

(28 NI SEPITEBA–11 NI OKOTOVA)

Ena gauna a sikovi ira kina na Nifaiti na Karisito, a masu vata kei ira vaka 11. Ena vosa kei na ivakaraitaki, a vakavulica o Koya vei ira na ivakarau ni masu. Era tomana tiko na parofita, daurairai, ka dauvakatakila mera vakavulici na veika e vakavulica na iVakabula baleta na masu. Oqo e vica na ivakaraitaki.

VEIVOSAKI

Na cava soti tale sa vakavulica na iVakabula kei ira na parofita kei na iapostolo edaidai baleta na masu? Era na veivuke vakacava na veivakuvuli oqo ki na nomu masu mera vakaibalebale cake vei iko?

IDUSIDUSI

1. David A. Bednar, “Dau Masu Tikoga,” *Liaona*, Nove. 2008, 41–44.
2. Thomas S. Monson, “Na iNakinaki E Tolu me Dusimaki Iko,” *Liaona*, Nove. 2007, 118.
3. *Nodra iVakavuvuli na Preciosesti ni Lotu: Howard W. Hunter* (2015), 183.
4. Dallin H. Oaks, “The Language of Prayer,” *Ensign*, May 1993, 17.
5. Boyd K. Packer, “Masu kei na Veivakauqeti,” *Liaona*, Nove. 2009, 43–46.

Meu na masu vakacava me vaka a vakatavulica na iVakabula?

Na veika a vakavulica na iVakabula

Masulaki ira na tamata (raica na 3 Nifai 17:14, 17, 21; raica talega na 3 Nifai 18:23)

“Dauvakatawa ka masu tikoga” (3 Nifai 18:15)

“Mo ni dau masu vakavuvale” (3 Nifai 18:21; raica talega na 3 Nifai 17:3)

Kakua ni vakalevutaka na vosa e vuqa (raica 3 Nifai 19:24; raica talega na 3 Nifai 13:7)

“Dou masu tiko ga” (3 Nifai 19:26)

Na veika era vakavulica o ira na parofita, daurairai, ka dauvakatakila edaidai

“Ni da masulaki ira na tani vata kei ira kece mai vu ni yaloda ena vakalevutaka na noda sasaga ni rogoa ka vakamuria na domo ni Turaga.”¹

“Ena masumasu vagumatau mai vu ni yaloda me rawa ni da ciqoma na veivakalougatataki e gadrevi kei na veitokoni e gadrevi me cakava kina na noda sala ena ilakolako oqo ena so na gauna ena dredre ka vebolei na ilakolako eda vakatoka na bula oqo.”²

“Ia kevaka ko na [vakaitavi] ena masu vakamatavuval e veisiga, . . . o na ciqoma na veivakalougatataki yalataki ni Turaga ena susugi cake ni dua na kawa ivalavalada dodonu.”³

“Na masu e dodonu me rawarawa ga, dodonu, ka dina.”⁴

“Dau masu vakawasoma. Masu ena nomu vakasma, kei na yalomu. Masu ena nomu tekiduru. Na masu sa nomu idola ki lomalagi. Na loka e tiko ena nomu yasa ni ilati.”⁵

Eda vakaitavi vakacava e na “cakacaka vakasakiti” ni Turaga?

Ena kedra maliwa e vuqa na veika a vakatavulica vei ira na Nifaiti na iVakabula, a vakavulica vei ira me baleta na nodra vakasoqoni vata na Isireli ka vakaroti ira me ra vulica na ivolanikalou ka muria na nodra dui ivolatukutuku. Me da na muria vakacava nikua na ivakavuvuli oqo?

Vakasaqarai Ira na Parofita

A vakarota na iVakabula vei ira na Nifaiti mera “vakasaqarai ira na parofita” (3 Nifai 23:5). Sa noda na madigi meda rogoci ira na parofita bula kei na iliuli tale eso ni Lotu ni ra vosa ena koniferedi raraba.

- Na cava o rawa ni cakava mo tautauri vakalevu kina mai na koniferedi raraba?
- Na cava beka e vupei keda ena kena vakasoqoni vata o Isireli mera “vakasaqarai ira na parofita”?

Sema mai ki na Cakacaka

O Jisu Karisito a parofisitaka e dua na “cakacaka vakasakiti” ena iotioti ni gauna (raica na 3 Nifai 21:9). Na cakacaka o ya sa nodra vakasokomuni na Isireli. Sa vakatoka oqo o Peresitedi Russell M. Nelson me “na ka bibi duadua e na yaco e vuravura nikua” ka kaya, “Kevaka mo sa digitaka, kevaka o vinakata, sa rawa me dua kina na nomu itavi levu sara.”¹

- O na vulica ka vakaitavi vakalevu cake vakacava kei nomu vuvale na veika e baleti ira na Isireli kei na nodra vakasokomuni?

Maroroya na iTukutuku

A vakarota o Jisu vei ira na Nona tisaipeli Nifaiti mera maroroya na itukutuku ni Nona veivakavulici kei na vei parofisai i Samuela na Leimanaiti (raica na 3 Nifai 23:4, 6–13). Sa vakakina, eda na vola na noda dui bula eda sotava me vupei keda ka vakavulici ira eso tale.

- E tiko beka eso na veika vakayalo o a sotava e liu o se bera ni vola?
- E rawa vakacava mo vola na veika e vakavuvulitaka vei iko na Kalou?

IDUSIDUSI

¹Russell M. Nelson, “iNuiini kei Isireli” (lotu e vuravura raraba ni itabagone, 3 ni June, 2018), HopeofIsrael.ChurchofJesusChrist.org

3 Nifai 27–4 Nifai

(19–25 NI OKOTOVA)

Ni oti na rairai ni iVakabula kivei ira na Nifaiti, era a sotava kina voleka ni 200 na yabaki ni duavata kei na sautu baleta ni ra a “saumaki vua na Turaga na tamata kecega” (4 Nifai 1:2).

Na cava soti eso tale na ivakaraitaki ni ivalavala dodonu na Nifaiti? Sa rawa mo wilika na 4 Nifai 1:2–15 ka vakalewena na vanua lala ena so tale na ivakaraitaki o raica:

- _____
- _____
- _____
- _____

VEIVOSAKI

- Veidutitaka na nodra marau na Nifaiti ivalavala dodonu ki na rarawa ni ra a se ivalavala ca tu kina. Vakasamataka vakatitobu na kedrau duidui ka vakasaqara na sala mo rawa ni saumaki vagumatua cake vua na Turaga.
- E rawa beka mo digitaka e dua na ka mo na vakavinakataka ena nomu bula?
- Ena rawa vakacava ki na veika oqo mo voleka kina vei ira na nomu itokani, uvale, kei na Turaga?

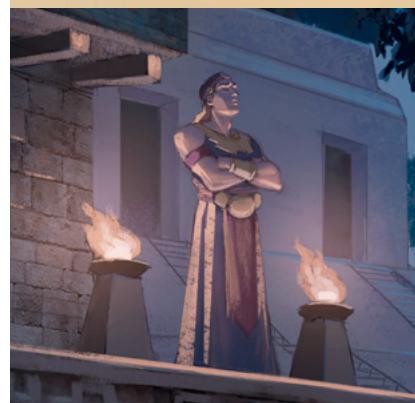
Na cava na kena ibalebale mo saumaki vakaidina?

Marau kei na Duavata

Era a bula marau ka duavata na Nifaiti ni ra a valavala dodonu (raica na 4 Nifai 1:2–15).

- Era a bula vakatautauvata ka veilomani vakai ira.
- Era a muria na ivakaro i Karisito.
- Era sa yalomalumalumu ena lolo kei na masumasu.

Rarawa kei na Tawase

E ka ni rarawa, na veiyabaki oqori ni duavata kei na marau a sega ni tawamudu. A mani yaco kina, mera sa sega tale ni talairawarawa na Nifaiti ki na ivakaro ni Kalou (raica na 4 Nifai 1:24–31). Ni ra vakayacora oqo:

- Sa yaco mera kocokoco ka viavialevu.
- Era tara cake na nodra dui isoqosoqo ni Lotu mera rawa ilavo kina.
- Era sa cakitaka na Lotu i Karisito.

Mai vei Bisopi
Dean M. Davies

iMatai ni Daunivakasala ena Matabibisopi Vakatulewa

Veivalenilotu — Na Vanua ni Vakarokoroko kei na Sokalou

Sa dau tiko na Yalo ni Turaga ena noda veivalenilotu ka na vakauqeti keda ni da vakaitovotaki keda ena vakarokoroko Vua.

Edua na itokani yalodina a wasea vei au e dua na ka a sotava ni cakava tiko na nona ilesilesi me biuta tani na idabedabe ka vakaituvakitaka vakavinaka na valenilotu ni iteki ni oti na koniferedi ni iteki. Ni oti e 30 na miniti nona cakava tiko na itavi oqo, a qai kila ni sai iotioti tiko ni tamata o koya me tiko e valenilotu. Ni sega ni via vakila ni tiko duadua me sa biubiu yani vakatotolo, ia, a raica ni yalo vakacegu kamica vata ga a vakila ena gauna ni koniferedi se tiko ga vua ka sa tubu cake tikoga.

Ni sa cakava oti na nona itavi o ya ka biuta mai na valenilotu, a sotava e dua tale na lewenilotu a vaka me vakaraici koya matua tiko mai. Niu sa kila na cava a cakava tiko na noqu itokani, a taura na ligana na lewenilotu oqo ka kaya, “Baraca, na Turaga sa dau raica na veika lalai oqo o ni cakava ena Vukuna, ka raici ira sobu mai ena matadredredre.”

Ni oti e vica na yabaki niu sa bisopi tiko, na itokani vata ga oqo sa baci tiko duadua tale ena nona valenilotu ni tabanalevu. Ni oti nona bokoca na cina ena valenilotu, a wawa tale vakalailai ni sa cilava curuma mai na vula na katubaleka ki na itutu ni vunau.

Na yalo vata ga ni vakacegu o ya sa solegi koya mai, ni sa dabe sobu volekata na mata ni valenilotu ka vakananuma na vuqa na gauna vakalou a sotava ena itu-vaki vaka o ya—na vuqa na gauna a vakaraica toka na bete era dovia na madrai ena teveli ni sakaramede, na gauna a vakila kina na Yalo Tabu e salavata kei koya ni laki vosa ena dua na koniferedi ni tabanalevu, na soqoni ni papitaiso a veiliutaki kina, na sere totoka ni matasere a rogoca, kei na vuqa na ivakadinadina maivei ira na lewe ni tabanalevu a tara vakatitobu na yalona. Ni dabe buto duadua tiko e valenilotu, a vakila ni a ulabaleti ena kaukauwa taucoko ni veika a sotava ena nona bula kei na nodra bula na lewe ni nona tabanalevu, ka sa cuvaki sobu kina ena vakavinavina cecekia.

A vakavulici vakavuku ka vakadodonu o noqu itokani ni vanua tabu duadua e vuravura sai koya na valetabu kei na itikotiko, ia mai na veika e rua oqori mai cake, sa yaco talega me kila vakavinaka ni sa vakalou na noda veivalenilotu. Baleta ni ra sa vakatabui ena lewa ni matabete, na veivale oqo sa yaco me vanua ena sovaraka mai kina na Turaga na ivakatakila vei ira na nona tamata ka yaco me “vakatikilai mai na kaukauwa ni bula vakalou” mai na cakacaka vakalotu e vakayacori e kea (raica na Vunau kei na Veiyalayalati 84: 20).

Na valenilotu e rau duavata kei na itikotiko me yaco kina na reki e yalataki mera sotava na Yalododonu yalodina ena siga ni Vakacecegu. Sa yaco oqo me dua na vanua era na sokalou cokovata kina na lewenilotu me yaco na yalodra me “semati na lomadra ena duavata kei na veilomani vakataki ira” (Mosaia 18:21) vakakina kivua na iVakabula. Vei keda me da vakaraitaka na vakavinavina ka dodonu ka doka na kena sovaraki mai na

veivakalougatataki vakayalo e lako mai vei keda ena noda veivalenilotu, e dodonu meda curu ena vanua ni sokalou oqo ena ivakarau ni vakarokoroko titobu ka dina.

Na iBalebale ni Vakarokoroko

Ena noda ivalavala vou ni Lotu, na vosa *vakarokoroko* sa yaco kina me semati vata kei na vosa *vakanomodi*. Ni veiganiti ki na noda veivalenilotu na rorogo ni domo malumu, na yalani ni kena vakasamataki na vakarokoroko oqo sa mai sega kina ni tauri rawa na ibalebale taucoko ni vosa oqo. *Na vakarokoroko* e rawa ni semati ki na vosa vaka-Latina na iyatu vosa *revereri*, ka sa kena ibalebale meda “tu ka qoroqoro.”¹ Eda rawa beka ni raica e dua na vosa e vakamacalataka vakamatata na ituvaki ni yaloda ni da vakasamatata vakaidina na veika sa cakava na iVakabula vei keda yadua?

Au nanuma lesu na qaqi ni sere totoka eda lagata tiko ena noda loma ni valenilotu: “Loloma i Jisu au na dau qoroya tu.”² Na vakasama titobu ni vakavinavina o ya, veivakalagilagi, kei na kurabui sai koya na uto ni vakarokoroko, ka sa dau vakavuna noda levea na vosa se na ivakarau e rawa ni vakalailaitaka na yalo o ya ena lomada se so tale.

Veivalenilotu kei na Siga ni Vakacecegu

Mai na ivakatakila ni gauna oqo, eda kila e dua na tiki bibi ni noda

sokalou ena siga ni Vakacecegu sai koya meda “lako ki na vale ni masumusu ka vakacobora na [noda] sakaramede ena [Nona] siga tabu [na Turaga]” (Vunau kei na Veiyalayalati 59:9). Na “[vei]vale ni masumasu” eda soqoni vata yani kina ena siga ni Vakacecegu sa noda valenilotu tabu.

Sa vuksi keda o Peresitedi Russell M. Nelson meda kila vakavinaka na isema e voleka ena kedrau maliwa na noda na vakarokoroko me baleta na iVakabula kei na noda rai me baleta na siga ni Vakacecegu. Ena nona wasea na veika a sotava ena kena rokovi na siga ni Vakacecegu, a tukuna o Peresitedi Nelson, “Au a vulica mai na ivolanikalou ni noqu cakacaka kei na itovo ena siga ni Vakacecegu sa *ivakatakilakila* baleti au kei na Tamaqu.”³

Me vaka ga na noda cakacaka kei na itovo ena siga ni Vakacecegu sa *ivakatakilakila* ni noda yalodina vua na Turaga, na noda itovo, noda ivakarau ni bula, ka vaka sara mada ga na ivakarau ni noda isulusulu ni da tiko ena Nona vale ni masumasu ni sa rawa me vakaraitaka tiko e dua na itagede ni vakarokoroko ni yaloda vua na iVakabula.

Veivalenilotu kei na Cakacaka Vakalotu

Sa mai vakalevutaka o Elder Jeffrey R. Holland ena Kuoramu ni iApotolo Le Tinikaru na noda kila vakavinaka na ivakavuvuli oqo, ena nona kaya:

“Me ikuri ni kena vakarautaki na gauna me baleta na idusidusi ni kospeli e kena usutu na vuuale, na noda soqoni vakavoui ena Sigatabu... e vakamatatataka na sakaramede ni Vakayakavi ni Turaga me sa veika tabu, ka kilai ni sa tiki bibi sara ni noda sokalou ena veimacawa.

Meda sa qai dui nanuma tiko vakai keda yadua ni a mate na Karisito ena kavoro ni yalo ni a colata duadua ga na ivalavala ca kei na rarawa ni vuuale ni kawatamata taucoko.

“Me vaka ga ni da a cau ki na icolacola ni mate o ya, na gauna vakaoqo sa gadrevi kina na noda vakarokoroko.”⁴

Sa ka bibi me da nanuma ni na vanua digitaki me baleta na gauna cecere oqo ni vakarokoroko kivua na iVakabula o ya na valenilotu ni soqoni. Me ikuri ni vakarokoroko eda a vakila ena cakacaka tabu ni sakaramede ena veimacawa, na yaloda ni vakarokoroko kei na veidokai sa vakalevutaki ni da vakasamataka na cakacaka vakalotu tale eso ni matabete kei na veivakalougatataki e vakayacori e loma ni valenilotu, oka kina na kena vakatokayacataki kei na vakalougatataki na gone, papitaisotaki kei na veivakadeitaki, veitabaki ki na matabete, kei na vakinikori me baleta na veikacivi. Na cakacaka vakalotu kei na veivakalougatataki yadua oqo ena kauta mai na kena sovaraki mai na Yalo Tabu kevaka me yaco mai o ira era vakaitavi vata kei ira era lako mai ena bulu vakarokoroko.

Valenisoqoni kei na Sokalou

Na siga ni Vakacecegu e solia vei keda na madigi meda qarava na Turaga ena gauna ni noda vuli e vale vakakina vaka-ivavakoso ena gauna ni sakaramede kei na veisoqoni tale eso. Me tekivu mai na veisiga taumada ni Lotu, era sa rekitaka na Yalododonu mera lako vata mai ena veimaliwai ka tauyavutaka na ivau ni veitacini kei na veiganeni. Na noda veivalenilotu era sa tara me tiko na veivanua e galala me sotava na itaviqaravi vakaoqo ena loma ni macawa. Meda kakua ni guilecava na inaki taumada ni veivale oqo, ia, ka sa ikoya me vakarautaka e dua na vanua ni sokalou.

Na sokalou kei na vakarokoroko e rau veiwekani voleka sara. “Ni da sokalou vua na Kalou, eda gole yani Vua ena loloma vakarokoroko, yalomalua, kei na qoroqoro. Eda sa

kila ka ciqomi Koya ni sa noda Tui cecere, na Dauveibuli ni vuravura taucoko sara, na Tamada tawamudu lomani ka dauloloma.”⁵

Na itakele ni inaki ni sokalou oqo e dodonu me na uqeta na noda ivakarau ni bula ena valenilotu ena gauna mada ga ni da vakaitavi ena itaviqaravi vakaitikotiko raraba se veivakabulabulataki. E dodonu me qarauni vakavinaka me vakalailaitaki na itovo vakatani, na benu, se na vakacacani ni dua na tiki ni iyauqaqa mai na itaviqaravi ni Lotu, ka me vakayacori na kena vakasavasavataki vakatotolo se vakavinakataki ke yaco e dua na ka vakaoqori.

Era rawa ni vakavulici na gone kei na itabagone ni kena rokovi ka taqomaki na valenisoqoni ena ulabaleta yani na soqoni ena Siga Tabu. Na nodra vakaitavi na lewenilotu ena samaki na valenilotu—vakabibi na cokovata nodra vakaitavi na itubutubu kei na gone—sa ikoya e dua na sala totoka ni kena tarai cake e dua na Yalo ni vakarokoroko me baleta na noda veivale tabu. Me vaka sa laurai ena veika a sotava o noqu itokani ena kena vakavinakataki na valenilotu ni iteki ni oti na koniferedi ni iteki, ni sa kauwaitaki na valenisoqoni sa ikoya e dua na sala ni sokalou kei na sureta na Yalo ni Turaga.

*Na qarauni ni
veivalenisoqoni sa
ikoya e dua na sala
ni sokalou e sureta
na Yalo ni Turaga.*

Na Veivalenilotu kei na iVakabula

Ena veidusimaki vakaparofita nei Peresiteli Nelson, sa vakayacori na sasaga bibi me vakadeitaki ni na yaca i Jisu Karisito e sega ni vakuwai ena gauna eda tukuna kina na Nona Lotu. Ena sala vata oqo, meda kakua ni vaka-tara na iVakabula me sosomitaki mai na noda itakele ni noda sokalou — oka kina na noda vanua ni sokalou.

Eda dau tukuna tiko ni valetabu sa nona vale na Turaga, ka sa dua dina na ilesilesi e dodonu vinaka ka bibi. Eda rawa ni guilecava, ia, na noda veivalenilotu e vakatabui vakaya-dua ena lewa ni matabete me vaka e dua na vanua me na tiko kina na Yalo ni Turaga kei ira na luve ni Kalou — o ira e loma kei na tau-daku ni Lotu — mera na lako mai ka “veikilai kina kei na nodra Dauveivueti” (Mosaia 18:30).

Na parokaramu se qai kacivaki wale tikoga oqo me ukutaki na noda veivalenilotu kei na

cakacaka ni ligi ena veidokai e vakaraitaka na iVakabula kei na veika vakalou a yaco ena nona bulu vakayago kei na kena e tarava mai me ra goleva na matada, vakasama, kei na yaloda me voleka yani kina Vua. Ni o curuma na veivale ni masumasu oqo me baleta na soqoni kei na itaviqaravi, keimami sureti kemuni ena yalololoma mo ni tu vakadua, vakararai, ka vakasamataka na droini tabu oqo, mo ni raica vata kei ira na luvemuni, ka me rawa kina vei ira me ra vakalevutaka cake na nomu vakila na sokalou kei na vakarokoroko vua na Kalou.

O Apakuki na parofita ni Veiyalayalati Makawa a kaya, “Ia ko Jiova sa tiko ena nona vale tabu: me vakadirorogo e matana ko vuravura kecega” (Apakuki 2:20). Meda sa qai nanuma vakaoqo ni Yalo ni Turaga sa dau tiko ena noda veivalenilotu ka na curuma na yaloda yadua ki na itagede meda vakaitovotaki keda ena vakarokoroko Vua. ■

IDUSIDUSI

1. “Revereri,” Lexico e vakaukauwataki mai na Oxford, lexico.com.
2. “Loloma i Jisu,” *Serenilotu*, naba 110.
3. Russell M. Nelson, “Me Ka e Rekitaki na Siga ni Vakacecegu,” *Liaona*, Me 2015, 130.
4. Jeffrey R. Holland, “Raica na Lami ni Kalou,” *Liaona*, Me 2019, 46.
5. Dean M. Davies, “Na Veivakalougatataki ni Sokalou,” *Liaona*, Nove. 2016, 94.

iTabagone Qase Cake

Ena Wase Oqo

44 E Tautauvata Beka na

Vakatotogani kei na

Veisaqasaqa?

Mai vei Destiny Yarbro

48 E 7 na iVakasala me Baleta

na Ulabaleti ni Vakayagataki
ni iYaloyalo Vakasisila

Mai vei Richard Ostler

Ena Monalivaliva Walega

Tokoni Tinaqu ena Nona iLakolako
ki na Yalo Vakacegu

Mai vei Onnastasia Cole

Kunea na vei itukutuku oqo kei na vuqa tale:

- Ena [liahona.ChurchofJesusChrist.org](#)
- Ena tabana ni [TQC ena Veimacawa](#) (ena ruku ni wase ni iTabagone Qase Cake ena Gospel Library)

Wasea Nomu iTalanoa

E tiko beka e dua na nomu italicanoa vakasakiti me wasei? Se o via raica na itukutuku baleta na ulutaga digitaki eso? Ke vaka oqo, keitou via rogoci kemuni! Sa rawa mo vakacuruma na nomu italicanoa se ralesu ena [liahona.ChurchofJesusChrist.org](#)

Sa Rawa Mo Kunea Na Galala

O iko se e dua o lomana a coriti ena cowiri tiko ena caka cala, veivutuni, tuvatuva vou tale, ka caka cala tale? E vuqa na itabagone qasecake totoka au a cakacaka vata kei ira niu a se bisopi tu ni tabanalevu ni itabagone qase cake era a coriti ena mataqali cowiri vakaoqo. **la e vuqa era a kunea na bula galala mai na Veisorovaki i Jisu Karisito.** Na itukutuku me baleta na vakatotogani ena iwasewase ena vula oqo e solia na vakasama e veivuke sara vakalevu ena kena kunei na bula galala—ena vukumu kei ira tale eso.

Na ka bibi duadua e dodonu me da nanuma tiko o ya ni **oi keda kece eda sa luvena daulomani na Tamada Vakalomalagi.** E vakavulica o Elder Dieter F. Uchtdorf, “[Na Kalou] sega ni waraka me qai lomani iko ena gauna o sa vakamalumalumutaka rawa kina na nomu malumalumu kei na itovo ca. E lomani iko nikua ka kila vakavinaka tu na nomu veidredre. . . . E kila na nomu yaluma ena veigauna o yacokoso kina se sega ni rawata.. **Ka sa lomani iko tikoga o Koya**” (“Bulataka na Kosipeli ena Reki,” *Liaona*, Nove. 2014, 123; vakamatatataki).

Ena yasana kadua, ena tovolea ko Setani me vakauqeti kemuni ni ko ni sa mai taudaku ka na vakuwai mai na loloma nei Tamada Vakalomalagi kei na kaukauwa ni iVakabula me veisautaka ka vakasavasavataki iko. Ena tovolea o Setani me biuti iko tu ena dua na waitavikoviko ni madua kei na vorati iko vakaiiko, ia mo kakua ni vakabauta na nona lasu.

Ia, mo gole vua na Tamada Vakalomalagi. **Kakua ni rere** mo dolava na yalomu vei nomu bisopi se peresitedi ni tabana kei ira era lomani iko. Ni o wilika na italicanoa ni inuinui maizei ira na qasecake tale eso era a vakacacani ena vakatotogani, mo cakacakataka sara na veivakauqeti o sa ciqoma. **Mo toso vakamalua, nanuma tiko na kemu ituvaki vakalou, taura vakayaduua na siga yadua, ka vakabauta na kaukauwa ni veivakabulai nei Jisu Karisito.** Ena vuksi keda o Koya kei na vuqa na ivurevure meda rawa ni kunea na bula galala eda gadreva tu. Mo kakua ni guce.

Nomu itokani,

Richard Ostler

E Tautauvata Beka na Vakatotogani kei na Veisaqasaqa?

Na kena kilai vakamatata cake ni vakatotogani e rawa me vuksi keda meda nuitaka tiko ni, ena dua na siga, na Turaga ena sereki keda mai na veivakabobulataki.

Mai vei Destiny Yarbro

Ena noda vuravura lutu tani oqo, na vakatotogani e ka vakatuburarawa ka dau moica dina na bula vei ira na so. Ni da vakayagataka vakasivia e dua na ka meda drotaka kina na bula, me vakataka na kakana, wainimate vakavuniwai, itukutuku raraba, kakase, iyaloalo vakasisila, lasu, veimau ilavo, se vakaukauwa yago ena rawarawa sara meda sa coriti tu ena dua na cowiri ni vakatotogani.

Niu mai vakaraici ira tokia na tamata totoka, lomani, era voliti au tu era vakaleqai tiko ena vakatotogani - sega walega ni ra rawai ena digidigi cala - au dau rai yani ki na ivolanikalou kei na vakadidi-ke nikua baleta na vakatotogani meu kila vinaka kina na veituvaki ni vakasama ni gagadre totolo kei na veivakasaurarataki oqo.

Na Co Ca ni Vakatotogani

Na vakadikevi ni vakatotogani sa vaka na kena qaravi tiko e dua na iteitei. Eda sega ni wereca ga vakadua ka namaka me sa tauoko kina. Eda sa kila tiko ni levu na co era na tubu tale mai, koya gona eda sa qai cavuraka vakavinaka ka vakawasoma na co ca mera taqomaki kina na itei.

Kevaka eda vakaleqai tiko ena vakatotogani, eda na rawa ni yalolailai ena gauna eda cakava tale kina ni oti mada ga noda veiyutuni ka vakasaqara na veivuke. Eda na rairai kurabui ka nuiqawaqawa ni o ira na veitemaki oqo era dau kaukauwa mai ni

oti na noda veigauna marau levu se rarawa ca ena noda bula. (Me vaka ga na co ca era tubu vakalevu tale mai ni oti e dua na uca veivakabulabulataki se dua na cava bibi.)

Na Vakatotogani kei na Veisaqasaqa Lomadina

Au sa raica rawa ni dau vakayagataka o Setani na vakatotogani me "ivakadinadina" ni da sa dau gadreva na veika butobuto, ni da sa rusa tu ga mai na ivakatekivu, se sa biuti keda vakadua na Turaga. Na tevoro e vakayagataka na madua me vakayalolailaitaki keda, ka dusia tiko ni se cava ga na levu ni gauna eda veiyutuni kina, na veitemaki ena yaco tikoga mai.

E vuqa tu na vuna era sa dau rawai tu ga kina na tamata ena vakatotogani, ia na vakatotogani sa dau tekivu ena sasaga me rawati na vakacegu "ni gagadre titobu ka se bera ni sotavi."¹ Vakakina ni veisaqasaqa e rawa ni kauta mai na vakatotogani kei na vakatotogani e rawa ni vakavuna na ivalalava ca, era sa dau kaburaki yani se vakalevulevui ena malumalumu ka sega ni veisaqasaqa ena lomadina.²

Eda vakavinavina, eda sa kila ni malumalumu e rawa ni solia vei keda na madigi meda vulica kina na loloma soli wale ka vaktorocaketaka na noda vakabauta vakatitobu na nona kaukauwa ni veivakabulai o Jisu Karisito.³

Me Yacova Ni sa Sereki mai na Tiko Vakavesu

Eda sa kunea eso na raiyawa ena kena vaqarai ka rawa me levei na dai ni itovo veivakatotogani mai na rua na ilawalawa tamata ena iVola i Momani: na tamata i Limiai kei ira na tamata i Alama.

Na ilawalawa ruarua oqo era a tiko vakavesu ena dua gau-na. Rau sa qai kila ni "sa sega ni tiko e dua na sala me ra sereki ira mai kina" mai na vesuki tu (Mosaia 21:5). Oi rau ruarua, ena kena gauna, a vuki vua na Turaga mera veivuke.

A vakabobulataki ena vuku ni ivalalava ca na tamata i Limiai. Era a sega ni vakasaqara na veivuke ni Turaga, ka ra valuti ira vakatolu na nodra dinueivakasaurarataki "ena cudru." Era a druka mai na ivalu yadua. Ni ra sa tekiu me ra vakayalomalumalumutaki ira, "sa berabera ni rogoca na Turaga na nodra tagi . . . [ia o Koya] sa qai rogoca na nodra tagi ka vakamalumalumutaka na lomadra na Leimanaiti ka sa tekiu me ra vakamamadataka na nodra icolacola" (Mosaia 21:15; vakamatataktaki). Era a vakalougaataktaki kina ni ra sa yalomalumalumu cake tikoga, ia a "sega ga ni vakadonuya na Turaga me sa tei vuetai ira mada mai na nodra vakabobulataki" me yacova dua na gauna mai muri.

Era a tiko vakabobula na tamata i Alama dina ga ni ra buladodonu tiko, ia a "tagi vakaidina vua na [Kalou] na ylodra." Dina ga ni sa kila tu na nodra gagadre savasava, a vaktara na Kalou e dua na gauna ena tadrua ni nodra tiko bobula kei na nodra sereki. Ni ra sa tomana tiko nodra vakararavi Vua, sa yalataki o Koya ni na "vakamamadataka na icolacola dou sa vakacolati kina, mo dou kakua ni vakila e dakumudou, ena nomudou [se] tiko vakabobula." Me idole, era sa qai "soli ira ena yalomarau kei na yalo vosota ki na nona inaki na Turaga" (Mosaia 24:12, 14, 15).

Rau sa qai sereki sara na ilawalawa e rua. Sa yalataki talega vei keda kevaka eda na gole vua na Turaga ena noda tiko bobula, eda sa "kena ivakadinadina [baleti Koya] ka lako yani" ka "mo dou kila, ni koi Au na Turaga na Kalou, [sa] dau

sikovi ira na [Nona] tamata ena nodra vakararawataki" (Mosaia 24:14)—kei na nodra vakatotogani!

Dou Vakacegu

Kevaka o vakaleqai tiko ena vakatotogani, mo nanuma tiko ena veivuke ni Turaga, ena gauna oqo o sa na qele bulabula me teivaki kina na itovo i Karisito. Ni levu cake na nomu yalomalumalumu, sa na rawa mo vulica na dauvosota, na yalololoma, na vosota vakadede, kei na yalomalua.

Sota vata kei ira na nomuni iliuli ni matabete kei ira e rawa ni ra veitokoni, ka vakayagataka e vuqa na iyaya ni cakacaka e sa vakarautaka tu na Tamada Vakalomalagi me vupei iko mo kunea na bula galala. Vakararavi vua na Turaga; ni ko muri Koya vagumata, ena rawa ni veisautaka o Koya na bolebole oqo e veivakayalolailaitaki ka vakatuburarawa ki na dua na madigi kaukauwa sara me baleta na veivakavoui vakayalo.⁴

E dua na Yalododonu Edaiai taumada e Ositerelia, ni veidutaitaki vata na nona gauna e liu kei na kena nikua, a kaya kina: "Na noqu bula taumada [a] dua na lekutu ni co ca, ka sega sara ni bau Maliwai ira e dua na senikau. [la] sa takali oqo na co ca, kei na senikau era sa Tubu cake ena nodra vanua."⁵

Ni vakawasoma nodaru wereca na noda iteitei ka gole vua na Turaga ena noda vakatovolei, eda na ciqoma na yalayala a soli vei ira na tamata i Alama: "Dou vakacegu, ni ena mataka au na vuetai kemudou kina mai na nomudou vakabobulataki" (Mosaia 24:16)

Mo werewere tikoga—na tatamusuki sa yaga sara! ■

E vakaitikotiko mai Texas, Amerika, o koya e vola.

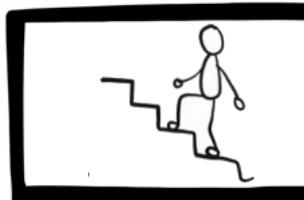
IDUSIDUSI

1. Spencer W. Kimball, "Jesus: The Perfect Leader," *Ensign*, Aug. 1979, 5.
2. Raica na 1 Korinica 15:42–44.
3. Raica na 2 Korinica 12:9; Ica 12:27.
4. Raica na Aisea 51:3.
5. Martha Maria Humphreys, cavuti ena Marjorie Newton, *Southern Cross Saints: The Mormons in Australia* (1991), 158.

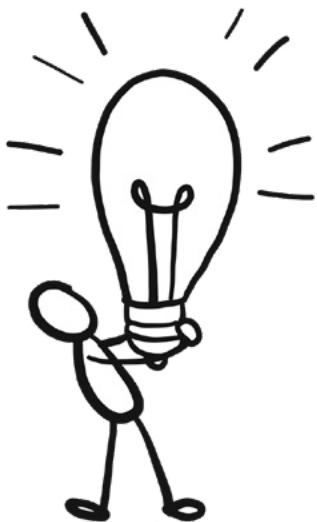

E 7 na Sala me Valuti Rawa Kina na iYaloyalo Vakasisila

Ena cakacaka vata kei ira na itabagone qase cake era tovolea tiko mera valuta rawa na vakayagataki veivagarogaro ni iyaloyalo vakasisila, au sa raica eso na ivakasala e rawa ni veivuke sara talega vei iko.

Mai vei Richard Ostler

Ena gauna au sa tabaki kina meu bisopi ni dua na tabana-levu ni itabagone qase cake, era a yatuni tu e tautuba ni noqu valenivolavola eso na itabagone qase cake mera mai sotavi au. Mo vakilakila mada na veika keimami a veivosakitaka ena imatai ni veivakatarogi o ya?

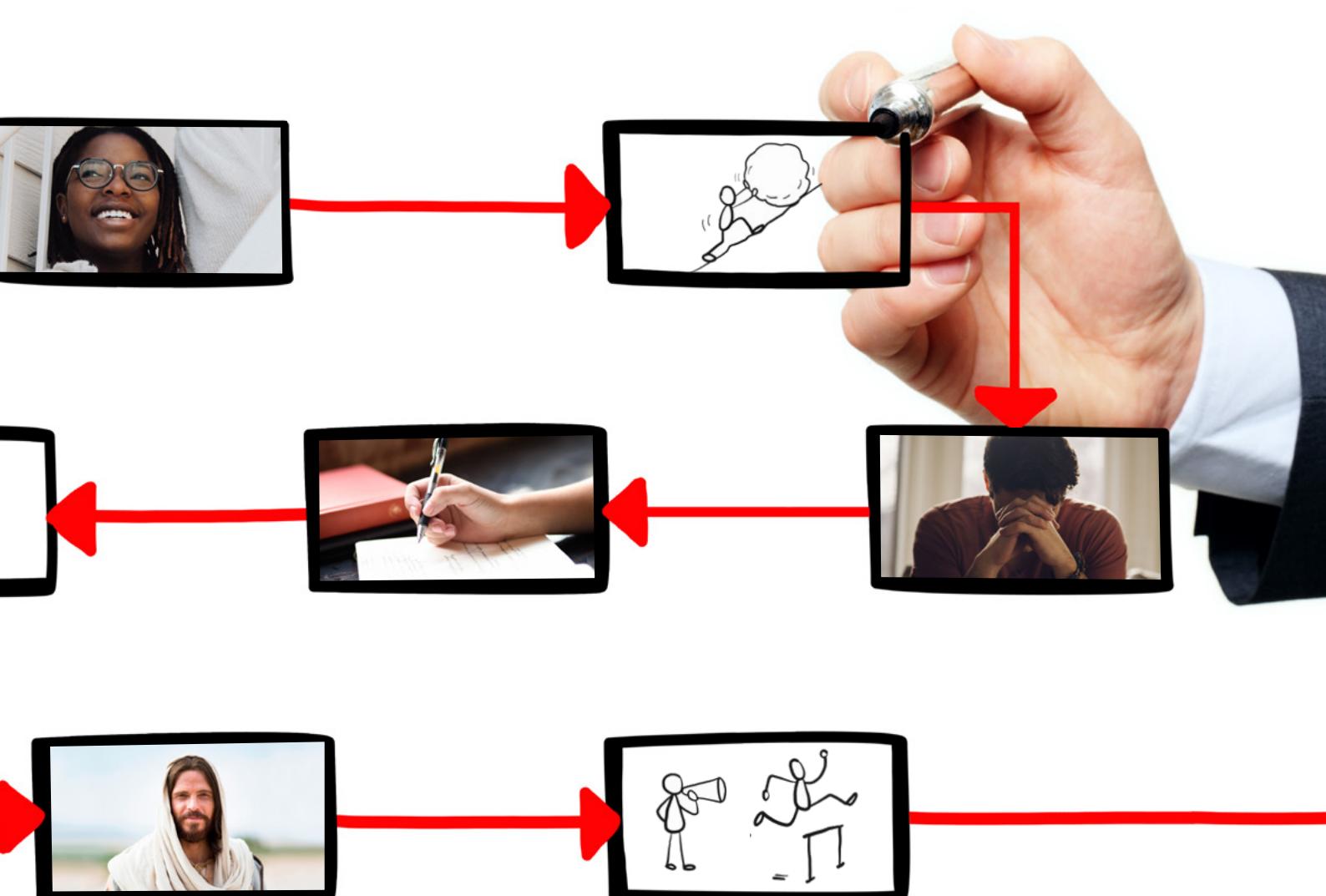
Yaloyalo vakasisila

Ia ena tolu na yabaki ka tarava, na noqu saga me ra vuksi na itabagone qase cake mera valuta rawa na itovo garogaro a dua na gacagaca bibi ni noqu kacivi, kau sa kila ni dodonu meu vuli kina vakalevu ena kena au rawata. Au a lolo, masu, gole ki na valetabu, vakasalataki mai vei ira na iliuliui tale eso, raicalesu na ivurevure kece sara sa vakarautaki tu, lakova na kalasi ni vakalesui mai ni itovo veivakatotogani, ka vuli mai vei ira era sa cakacakataka tiko mera vakabulai mai kina. Au via wasea eso na vakasama ni vakauinui me baleta na veika au sa vulica rawa.

1. Mo Kila Ni Ko sa Dua na Luvedrau na Noda iTubutubu Vakalomalagi e Rau Lomani Iko

Kevaka o sa cakacaka tiko mo valuta rawa na vakayagataki veivagarogaro ni iyaloyalo vakasisila, o na rairai vakila ni ko sa dreti tani tiko mai vua na Tamada Vakalomalagi baleta ni ko nanuma tiko ni ko sega ni kilikili kaya mo lomani se vuksi me yacova ni ko sa walia rawa. Oqori sara ga na veika e vinakata o Setani—mo vakuwai iko mai vei ira kece e lomani iko ena vakasama ni sa rawa ni o ubaleta na iyaloyalo vakasisila vakai iko ga sa qai rawa ga kina me kilikili mo na lomani.

Ena vuku ni kemu ituvaki vakalou, o sa kilikili tu ga mo ciqoma na inuinui, veivakaujeti, kei na ivakatakila yadua mai vua na Tamada Vakalomalagi kei na kaukauwa veivakabulai i Jisu Karisito me valuti rawa kina na iyaloyalo vakasisila.¹ Kakua ni lako tani maivei Rau se maivei ira na tamata era lomani iko.

2. Kauta Laivi na Madua

Au sa vulica ni kau laivi na madua e ka bibi sara ena kena valuti rawa na iyaloyalo vakasisila. Na madua sa vaka ni ko vakila ni ko sa kavoro, vakacacani, se ko tamata ca. Ni ko vakabauta na veivakasama veivakacacani oqo me baleti iko ena rawa sara ga me kauti iko mo tao tu ena dua na cowiri ni vakatogani. Ni ko loma rarawataka e dua na ka o a cakava sa tiki tiko ni cakacaka ni veiyutuni ka rawa ni vuksi iko mo veisautaka na nomu itovo. Ia na madua e vakavuna mo vakila ni nomu itovo ni bula kece e ca ka o sa sega ni vuksi rawa mai vua na iVakabula.²

E vinakata na Tamada Vakalomalagi mo sa sinai tu ena inuinui vei Jisu Karisito kei na veivakalougatataki ni Nona Veisorovaki. Na madua e dau railesu ka biuti iko toka ga ena waitavikoviko ni lasu kei na veivorati vakaiiko. Yalovinaka lako tani mai na sala ni madua.

3. Mo Kakua ni Totolo mo Vakayagataka na iVakatakilakila ni "Vakatogani"

E vuqa na tamata era sa vakatakilakilataki ira mera sa "vakatogani" tu ena iyaloyalo vakasisila. Au sa vakasalataki kemuni mo ni kakua ni tau-ra cala na ivakatakilakila o ya. E vuqa na tamata gone era vakaleqai tiko

ena iyaloyalo vakasisila era sega ni vakatogani.³ Kei na kena vakaya-gataki cala na ivakatakilakila oqo ena rawa me na dredre cake kina me tagutuvi na vakayagataki ni iyaloyalo vakasisila baleta na kena maduataki tiko, inuinui sa luluqa, kei na loma rarawa e lako vata kaya tiko.

4. Vola e Dua na Nomu iTuvatuva ni Kena Tarovi

Na nomu ituvatuva ni itatarovi sa dua na itukutuku wase tolu ena rawa me vuksi iko mo valuta rawa na iyaloyalo vakasisila.

Wase 1: Vola na nomu ivakasaribariba. Ni ko cariba sa imatai tiko ni kalawa ki na cowiri e veimuataki ki na kena saravi na iyaloyalo vakasisila.

E tiko e vica na mataqali ivakasaribariba:

- **iTuvaki:** na ituvaki e tauyavutaka kina e dua na ivakasaribariba baleta ni veivakanananu makawa se itovo (me vaka na tiko vata ena rumu se dua na gauna ni dua na siga)
- **Na nuiqawaqawa/galili/vakaloloma ni veika a yaco:** dredre ni lomada se na ituvaki ka ra dau ivakasaribariba mo gole ki na iyaloyalo vakasisila me vaka e dua na sala ni dro yani ka cakaca-kataka na veiyalo oqo.
- **Vakaiyaloyalo:** sarava vakadodonu e dua na ka sega ni iyaloyalo vakasisila ia e vakasaribaribataka na veitukutuku raraba, iyaloyalo, itaba, kei na kena tale eso.

Tikina 2: Tuvanaka na sala me vakalailaitaki kina na ivakasaribariba.

Me kena ivakaraitaki, kevaka e tiko e dua na ivakasaribariba ni ituvaki me vaka na yalo malumalumu ena bogi levu, bokoca na nomu talevoni ni vo e 30 na miniti ni gauna ni moce se moce ka sega na nomu talevoni ena nomu rumu ena veivuke sara. Kevaka o vakayagataka tiko na iyaloyalo vakasisila me idrodro ni veika dredre, mo vakasaqara na sala mo vakatudonutaka kina na yalo vakaoqo. E rawa beka ki na vakaukauwa yago se wainimate ena vuake me vakalailaitaka na nomu itagede ni lomaocaoca se nuiqawaqawa? E rawa beka ni ko gade vata kei ira nomu itokani se kere curu ki na kalasi ni inisitute ena vakalailaitaka na nomu galili? Vakasamataka na veika o sa sotava dredre tiko kei na digidigi cava eso ena rawa ni ra veivuke vei iko.

Vakatalega kina, **kakua ni raica sobu na iyaya ni cakacaka vakayalo.** Na masu, na vulici ni ivolanikalou, veiqaravi, kei na tiko e na lotu kei na valetabu era sa iyaragi kaukauwa bibi sara ena kena vakalailaitaki na ivakasaribariba ka na vuake mo kaukauwa tikoga.

Wase 3: Tuvanaka na veika mo na cakava ni ko sa vakasaribaribataki. Ena vakasaribariba yadua, vola na nomu ituvatuva vakaikalawa veitaravi.

Me kena ivakaraitaki, ni ko sa vakasaribaribataki sa rawa mo bokoca vakatotolo na nomu talevoni, teks se qirita e dua, taubale se vakaukauwa yago, wilika na iVolia i Momani, se cakava eso tale na ka ena vupei iko me vagolei donu na nomu vakasama.

Vola na nomu ituvatuva ena cakacaka ena vukumu! Ena so na gauna era na lako na ivakasaribariba ka sega mada ni lako curuma na nomu itatarovi ituvatuva ni veikalawa kece. Ia na nomu ituvatuva e rawa ni vuake me dreti iko mai na gauna o ya. Ni sa gole na ivakasaribariba, vakavoutaka na nomu ituvatuva ni itatarovi ena veika sa cakacaka rawa kei na sala mena veisautaki kina me mana sara ena gauna e tarava. Maroroi ena dua na vanua o rawa ni raica ena veisiga.

5. Mo Kila Vinaka na Luluqa kei na Luluqa Tale

Na luluqa sai koya na vanua o caka cala kina, ia o bulatotole tale mai kina ka vakayagataka mo vuli mai kina me tarai cake kina na nomu ituvatuva ni itatarovi. Na luluqa tale e vanua o sa soro kina, cakava tale vakalevu, ka sega ni ko kauwaitaka.

Mo kila tiko ni luluqa sa tiki ni nomu taro cake nomu ituvatuva ni itatarovi. Kakua ni tinia ni ko sa vakayalia na taucoke ni nomu tubu se na cakacaka taucoke o sa cakava e sega ni wili—baleta ni sa vakakina. Rai ki liu vata kei na dua na vakasama ni ko na rawata ka kila ni dua na siga sa na voleka sara mo na vakabulai.

Ni o sa luluqa, tarogi iko mada:

- Na cava e sa yaco?
- Na cava na vuna e duatani kina na ivakasaribariba oqo?
- O a lomaocaoca beka wale tikoga oqo? A vakacava beka na lomamu?
- A vakamalumalumutaki iko beka na nomu a sega tu ni wilika na ivolanikalou?
- O a sega beka ni vakaukauwa yago vakalevu wale tikoga oqo?
- E dua beka na ka ena nomu ituvatuva ni tatarovi e sega tiko ni veivuke?

- Na duidui cava beka o na cakava ena gauna e tarava?
Vola na veika o sa vulica tiko ka toso tiko ga!

6. Vakabauta na Kaukauwa Veivakabulai ni iVakabula

Sa rawa me vukei iko o Jisu Karisito ena kena cakacaka-taki na tubu tiko ni veivutuni, ka sa tu Vua na kaukauwa me rawa kina vei iko ena nomu segata mo valuta rawa kina na iyaloyalo vakasisila. Sa kila vinaka tu o Koya na nomu vakananu ka sa waraka tiko me taura mai vei iko na icolacola o ya. Kakua ni nanuma ni ko gole Vua ena kuria na Nona icolacola. A sa sauma oti o Koya na kemu isau. Ia, mo cakava ga na nomu vinaka duadua, gole voleka vua na iVakabula, ka kerei Koya me vukei iko mo vakabulai, me veisau na nomu gagadre, ka solia vakalevu vei iko na kaukauwa mo toso ki liu.

Me vaka e vakavulica o Elder Ulisses Soares ena Kuoramni iApositolo Le Tinikaru: "Ni da segata tikoga meda vorata rawa na noda ibolebole, na Kalou ena vakalougatataki keda ena isolisolni vakabauta meda vakabulai kei na caka mana. Ena vakayacora vei keda o Koya na ka eda sega ni rawa ni cakava vakataki keda."⁴

7. Kakua ni Cakava Duadua na Ka Oqo

Na isema kei na veitokani ena rawa talega me solia vei iko na kaukauwa kei na veivuke mo rawa-ka. E dodonu me tiko e dua e rawa ni vukei iko mo vakatulewa vakataki iko ka raica mo qqa tiko ena nomu veisiga vinaka kei na siga ca sara. E dodonu mera tokoni iko ka sega ni vakalewai iko tiko. Sa rawa talega mo vakarautaka na veitokoni vata ga me baleti ira. Vakasqara na ivakasala mai vei ira na nomuni iliuliu ni Lotu se na lewe ni matavuvale. Ka kevaka e gadrevi, e dua na dauveiqaravi se daunivakasala vakacakacaka ni qaravi ni vaka-sama ena rawa talega ni vukei iko mo raica talega na vuna o rairai sotava tiko kina na vakaleqai ena iyaloyalo vakasisila.

Nanuma Tiko Ni Ko Sa Nodra iTubutubu ka iLiuliu ni Veisiga ni Mataka

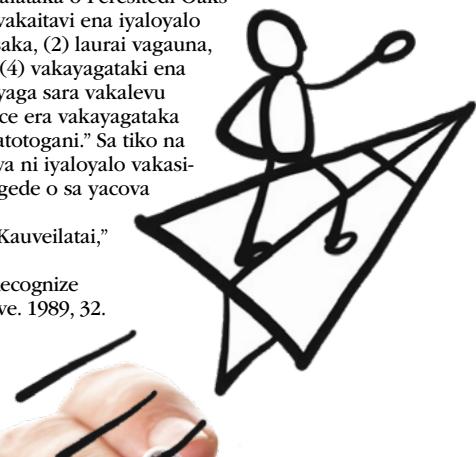
Ko ni sa na imatai ni tabatamata manidia ena 24/7 na curu ki na iyaloyalo vakasisila. Au vakabauta ni sa levu cake tiko na ibolebole oqo kivei ira na nomu tabatamata baleta ni na vinaka cake na iyaya kei na vuku me kauti ira tani eso mai na dai oqo ni ko ni sa itubutubu ka iliuliu ena dua na siga. "E sega ni biuti keda mai ki na vuravura oqo na Tamada Vakalomalagi meda mai vakadrukai ia me lagilagi na noda qqa."⁵

E dina ga ni rawa ni ra veivuke na ivakasala oqo ena nomu sasaga mo valuta rawa kina na iyaloyalo vakasisila, kakua ni rerevaka mo raica na ivurevure tale eso. Ena duidui na ilakolako ni tamata yadua me na vakabulai kina. Raica na cava ena vukei iko. Kakua ni guce! Taura na ka oqo vakayadudua ena veisiga. E rawa mo na cakava oqo. O na rawata vakaídina (raica na Filipai 4:13). Ia ena yaco mo vakataka na tamata o sa navuci tu kina. ■

E vakaitikotiko mai Utah, Amerika o koya e vola.

IDUSIDUSI

1. E vakamacalataka o Sisita Joy D. Jones na kedrau duidui na keda yaga kei na bula kilikili ena "Na Yavunibula sa Sega ni Vakarautaki Rawa," *Liaona*, Nove. 2017, 14.
2. Raica na Wendy Ulrich, "It Isn't a Sin to Be Weak," *Liahona*, Apr. 2015, 23; "Shame versus Guilt: Help for Discerning God's Voice from Satan's Lies" (digital-only article), *Ensign*, Jan. 2020.
3. Raica na Dallin H. Oaks, "Vagalalataki mai na iCori ni iYaloyalo Vakasisila," *Liaona*, Okot. 2015, 52. A vakamacalataka o Peresitedi Oaks na kedra duidui na itagede ni vakaitavi ena iyaloyalo vakasisila: (1) laurai vakasakasaka, (2) laurai vagauna, (3) laurai vakawasoma, kei na (4) vakayagataki ena vagarogaro (vakatogani). E yaga sara vakalevu meda kila ni sega ni tamata kece era vakayagataka na iyaloyalo vakasisila sa "vakatogani." Sa tiko na inuinui me baleta na valuti rawa ni iyaloyalo vakasisila, se cava ga na ivakatagedegede o sa yacova mai.
4. Ulisses Soares, "Cola na Noda Kauveilatai," *Liaona*, Nove. 2019, 114.
5. Richard G. Scott, "Learning to Recognize Answers to Prayer," *Ensign*, Nove. 1989, 32.

DOCTRINAL
MASTER

Ena gauna au sa tabaki kina

meu laki kaulotu tudei ki na Tabana ni Kaulotu e California San Bernardino, sa tu e kea vata kei au na noqu vuvale. Oqo na kequ itaba niu mokota tiko e dua vei iratou na taciqu ni oti na noqu tabaki. Sa dua dina na ilakolako balavu me yacova na vanua oqo, ia au sa vakavinavinaka ki na veisau au sa raica vei au kei na noqu vuvale.

Ena ikarua ni iotioti ni yabaki ni noqu vuli torocake, a yaco vei au e dua na coqa vakacalaka levu. Ni bera o ya au a dau cakava na veika a sega ni dodonu meu cakava. la ni oti na vakacala-ka, sa veisau sara ga na noqu rai. A rawa sara ga me kau tani na noqu bula ena gau-na sara ga o ya, kau a sega ni vinakata me na tini tu vaka o ya. A vukey au o noqu bisopi meu tu ena salatu dodonu: meu wilika na iVola i Momani e veisiga ka vakavakarau meu laki kaulotu.

Na veitau cici e noqu qito, au dau taleitaka vakalevu. Ni oti na vakacala-ka, sa sega tale niu qito, kau sa vakasamataka na cava beka sa vo tu vei au. Ia au sa gole ga vua na Turaga, niu sa cakava oqo, sa vakasakiti sara na noqu qito ena yabaki a tarava. Se yaco tikoga na veidredre eso, ia na ka sa veisau o ya niu sa sega ni cakava me baleti au, au sa cakava me baleta na Turaga.

Ena noqu sa raica na vuqa na veivakalou-gatataki era yaco mai ena taucoko ni kospeli a veisautaki sara na ka oqo. Ni sa yaco vei au na marau kei na reki kece oqo, au sa vinakata sara ga meu vakinetea yani e vuravura raraba. Au sa gadreva tu e lomaqu me yaco vei ira na tamata na reki sa yaco tu vei au e veisiga ena vuku ga ni kospeli. Oqori na vuna au sa laki kaulotu kina: me vuakea "meu vakavuna na tawa mate rawa kei na bula tawamudu ni tamata" (Mosee 1:39).

Garret w., 18, North Carolina,
Amerika

LEWE NI IVOLA

58

54 Veigaravi e Veisiga nei Marta

Mai vei Sam Lofgran

58 Na Sala Au a Vakabulai Kina Mai na Veivakacacani ni Veiyacovi

Tarovi na vakaraitaki ni yaca

62 Taro kei na Kena iSau: Na ivakarau me da sabaya kina na galili? E rawa beka meu laki kaulotu ke tiko na noqu ibolebole ni malu- malumu ni vakasama?

64 Na iOtioti ni Vosa: Noda iNuinui, Noda Rara- ma, Noda Kaukauwa

Mai vei Elder Ronald A.
Rasband

65 Ira na Tamata mai na iVola i Momani: Tuakai Jereti

Veiqaravi nei Marta

E

VEISIGA

Na marama tina oqo kei na luvena yalewa e rau cakacaka vakaukauwa me rau bulataka vata na kospeli. Ka sa rawa vei Marta me bulataka ena nona qaravi tinana ena sala totoka.

Mai vei Sam Lofgran

Mekasini ni Lotu

O Marta e dua na yabaki 11 mai Portugal, me vakataki ira e vuqa na goneyalewa ena yabaki ni nona bula, e dau taleitaka na veimaliwai vata kei ira na nona itokani, kania na kakana, ka qito vata kei ira na nona matakau. E dau taleitaka talega na vakayagataki gauna vata kei tinana. Ia na bula vata kei tinana sa kena ibalebale ni o Marta e bula duidui vakalailai mai na so tale na gone.

Na tinai Marta, o Sonia, a sucu vata kaya mai na malumalumu ka dredre kina vua me taubale. E sega sara ni paralase vakataucoko, ia ena gadreva okoya me dua na itoko ni yavana. E sega ni rawa ni vakaisulutaki koya ga, vakasilimi koya, se vakadavori koya me moce. Oqo e dredre sara kina vua na bula tau-dua. A qaravi Sonia rawa o Marta ena vica na yabaki sa otí oqo ena nona vuksi koya ena veika a sega ni cakava rawa vakai koya.

"Au dau samaka vinaka na noqu tikina me rawa vei Na me veitoso-ki vakarawarawa," a kaya o Marta. "Kau dau cegu talega mai na qito meu rawa ni laki raici Na ke gadreva na veivuke. Kevaka au sa qito ke kaci mai, au na lako vakatotolo baleta ni rawa me dua na ka bibi."

Ia sa dau saga o Sonia me dau bula galala ga o Marta ena kena e rawata. Kevaka e sega ni gadreva na veivuke o Sonia, sa dau raica me na qito talega o Marta kei ira na nona itokani.

NODRAU BULA ENA VAKABAUTA

Sa madigi nei Marta me bulataka na kospeli ena veisiga yadua ena nona qaravi tinana. Sa dau vakaitavitaki koya vakalevu cake maivei ira na gone tale eso. Me kena ivakaraitaki, e dau yadra vakamataka lailai me vupei tinana me vakarau laki cakacaka ni bera na vuli. Ni sega na veivuke nei Marta, a sega ni rawa vei Sonia me veitosoyaki se laki cakacaka e veisiga.

E rau dau laki lotu vata talega o Sonia kei Marta. A papitaiso o Sonia ni se qai yabaki walu, ka sa tubu cake tiko ena Lotu o Marta. E vakavulica o Sonia vei Marta me baleta na bibi ni kospeli ena veisiga. E dua na sala a cakava kina oqo o ya ena kena tu e vuqa na iyalojalo kei Jisu Karisito ena nodrau itikotiko.

"Au kila ni bula tiko na Kalou ka sa bula dina tiko o Jisu Karisito," a kaya o Sonia. "Ia au vinakata o ira kece era lako mai ki na noqu vale me rawa ni kila ni sa ka bibi sara vei au na vakabauta. Sa bibi talega me'u na vakavuvulitaka kina oqo vei Marta me na tubucake tiko ena kila-ka oqo i Jisu Karisito."

Sa mai ciqoma o Marta na veika sa vakavulica vua o tinana ka sa tomania tiko nona vulica vakalevu cake vakai koya na kospeli. E dua na sala e taleitaka kina na vuli o ya ena nona wilika na ivolani-kalou, ka vupei koya me kaukauwa cake na isema ni veiwekani kei Tamada Vakalomalagi kei na iVakabula. "Ni'u sa wilika na ivolani-kalou, au vakila ni Karisito sa tu e yasaqu," e kaya o koya.

KUNEA NA VAKACEGU

Dina e rawa ni dredre na itavi lelevu eso, na lako tiko ki Lotu ena veimacawa ena vupei Marta me kunea na vakacegu e gadreva me tomania tiko nona vupei tinana. "Ni ra cavuta na masu mai na iteki-vu kei na itinitini ni soqoni ni sakaramede, sa veivakacegui dina" e kaya o koya. "Ni'u tiko e kea, ena so na gauna au vakila na Tamada Vakalomalagi ni tukuna tiko vei au ni'u dua na tamata vinaka ka sa dodonu meu tamata vinaka tikoga meu vupei tinaqu tiko."

Ena gauna e dau vakila kina vakaoqo, sa ivakananumi vua ni sa vakavinavinakataka vakalevu na tinana. E vakila ni o Tamada

Vakalomalagi sa talai ira mai na agilosí me ra tokoni koya tiko. "Au vakabauta ni o Koya sa vakaukauwataki au meu dau yadra cake ka marautaka ka doka ni tiko na tinaqu," e kaya o Marta.

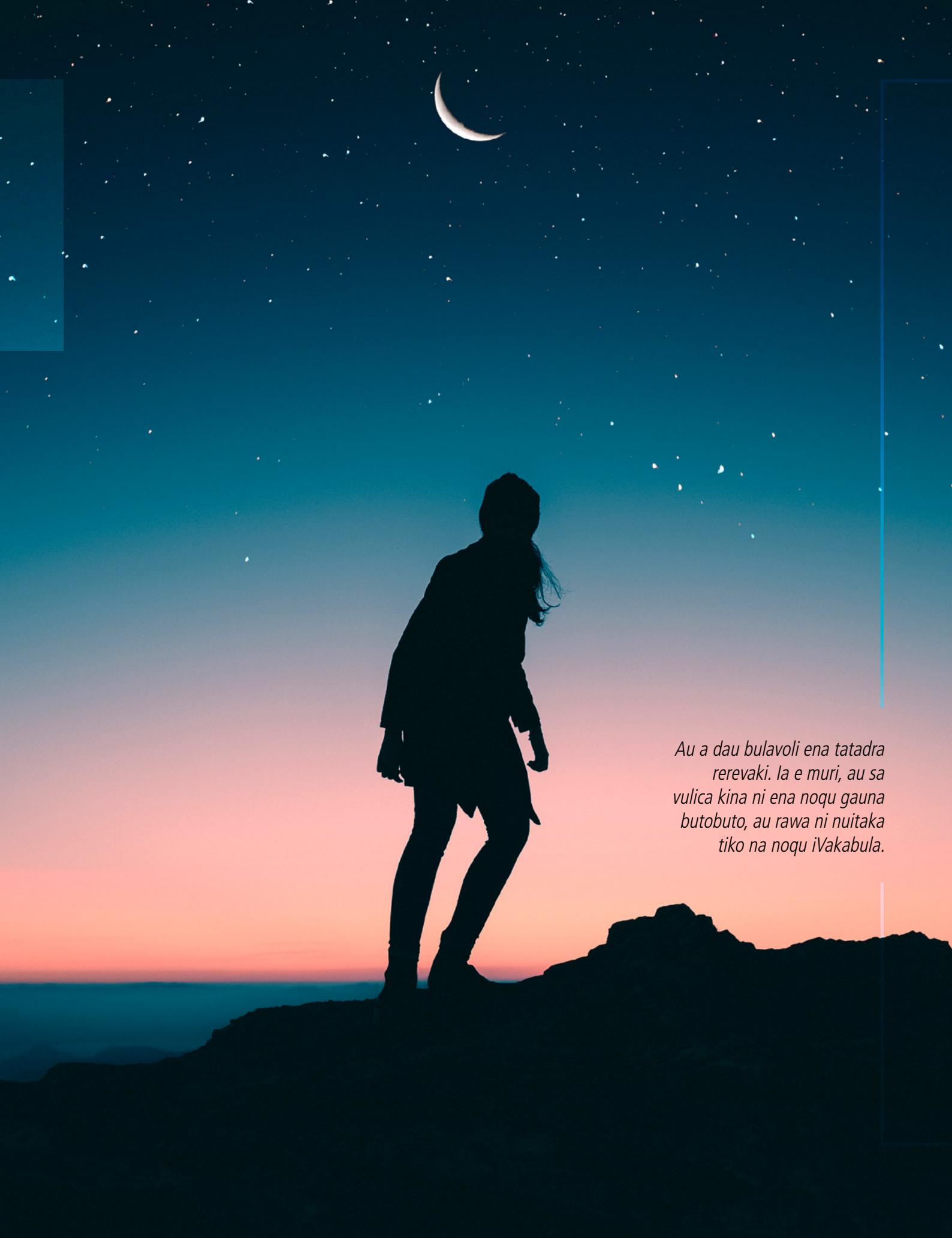
E dua vei ira na lesoni rau sa vulica vata o Sonia kei Marta o ya ni bula e sega ni rawarawa se vinaka sara—ki na tamata yadua. E kaya o Sonia, "E sega ni dua vei ira na noqu veika dredre e cakava meu rarawa. Au kila ni Kalou sa solia vei au oqo na lewe kei na dra kei na sui vakaoqo baleta niu sa digitaki, ka kaya vei au na Kalou niu rawa ni cakava. Au na cakava na noqu vinaka taucoko. Au rawa ni cakava vakalevu cake, ia nikua au sa vinaka tu vakai au. Au doka na veika au sa cakava tiko, na ka sa tu vei au, kei na veika au na cakava ni matakā."

Sa kila talega kina o Marta ni na vinaka na veika kece, dina ga ni bula ena dredre sara ena so na gauna ena nona qarava tiko na tinana. E raica ni tu vei keda kece na bolebole duatani. "Sega ni dua na bula e usavisi sara," e kaya o koya. Ia ena nona ibolebole vakai koya, se raica tikoga o Marta na veika vinaka e veigauna kece sara—na nona veimaliwai tiko kei tinana sa dua na kena ivakaraitaki. "Na tinaqu sa yalani na nona bula vakayago, ia na nona vakasama kei na lomana sa yalomatua sara. Keirau sa veiitokani vinaka dina."

RAI KI LIU

Sa qai cava beka e tu ena nodrau veisiga ni matakā o Marta kei Sonia? A kaya o Marta, "Au via volekata tikoga na tinaqu, ia e dina sara niu na vinakata me'u vakamau, vakaloveni, ka dua na noqu vuvale. Ia ena veisiga ni matakā, kevaka au rawata, au vinakata meu volia e dua na vale me baleta na noqu vuvale kei na tinaqu baleta au sega ni vinakata me'u yawa sara mai vua ena dua mada ga na siga!"

Sa nanamaki tale tikoga o Sonia baleta na veisiga ni matakā kau sa vakavinavinakata na veitokani nei Marta kei na nona loloma. "E veivakurabuitaki ni dua na luvequ yalewa totoka vakaoqo. Sa rui totoka dina ni tiko o Marta ena noqu bula. Sa isolisol o koya mai vua na Kalou. A vakarautaki Marta me mai tiko vata kei au." ■

*Au a dau bulavoli ena tata dra
rerevaki. la e muri, au sa
vulica kina ni ena noqu gauna
butobuto, au rawa ni nuitaka
tiko na noqu iVakabula.*

Na Sala Au a Vakabulai Rawa Kina Mai na Veivakaca- cani ni Veiyacovi

Tarovi na vakaraitaki ni yaca

Atekiu na noqu tata dra rerevaki niu se qai yabaki vitu ga ka sa vakawati tale o tinaqu. Keirau a taleitaka sara na tamaqu vou vakabecabe. A tamata dauloloma ka sema vinaka sara mai ki na neitou vuvale. Au kila niu taqomaki niu tiko voliti koya. A vinaka sara na veika kece me yacova e dua na siga, ni sa osooso kece tiko na tamata, a qai vakacacani au vakaveiyacovi.

Au a sega ni kila na ibalebale ni ka a cakava vei au. Au a vakila na rere, veilecayaki, ka madua vakalevu. Ia au a rere vakalevu meu tukuna vua e dua. Au nanuma ni na vakacacana na marau vou ni noqu vuvale ka na sega ni dua ena vakabauti au mada ga. Au sa qai nanuma meu tiko lo ga.

A vakamavoataka na yaloqu ena gauna ga o ya, ia na vakanananu ni veivakacacani o ya sa dau bika tu ga na noqu vakasama. Sa mani yaco meu sa nuiqawaqawa vakalevu ni rawa vua e dua me na raica rawa na noqu rarawa ka vakatakila na noqu ka vuni niu a saga meu vunitaka na ka dina ena noqu via veitokani vinaka kei tamaqu vakabecabe. E dau lomani au vakabibi o koya, kau sa tekiu taleitaki koya tale.

Ia sa qai tekiu me ca vakalevu na ka e vale. Ni sa tekiu cakacaka o Nana ena bogi, sa tekiu vakacacani au tale ena gauna eso o tamaqu vakabecabe. Sa sega ni rawa meu cakava e dua na ka. Au sa vinakata meu tukuna, ia sa dau taleitaki vei ira na tamata o tamaqu vakabecabe, kau nanuma ni ra na totaki koya. Ia ena bogi niu dau tiko taudua, au sa dau kerea na Kalou me vuksi au meu maroroya na noqu ka vuni.

TUKUNA YANI

Dua na siga sa mudu vakadua na veivakacacani oqo. Au a sega ni kila na cava na vuna. E dina ga ni sa sega tale ni vakalolomataki au, au dau vakila tikoga na noqu dukadukali kei na madua. Au sa cati au. Ena so na gauna au sa veidutaitaka ke sa rawarawa cake na mate mai na noqu bula tiko. Au se vinakata tikoga meu tukuna yani, ia au se rerevaka tikoga na cava ena cakava na ka dina.

Ia ena dua na Siga Tabu e valenilotu niu sa yabaki 14, au a vakarorogo ki na dua na lesoni me baleta na cakava na vakatulewa lelevu. A vakayaloqaqataki keimami na noqu qasenivili me keimami lolok masu ka yalataka vua na Kalou me vaqaqacotaki keimami me keimami cakava na ka dodonu. Ni oti na Lotu, au sa vakasamataka tikoga na veika a kaya o koya. Au a vakataroga se kevaka me'u na kerea, ena rawa beka me vuksi au dina na Kalou meu na tukuna?

Ena siga ka tarava au a lolovaka meu yaloqaga meu laki tukuna vei Nana me baleta na veivakacacani. Au a sega ni rawa ni vakarorogo vinaka ena gauna ni vuli niu sa vakasamataka

tikoga na ka ena kaya o tinaqu. Ena gauna au sa yaco yani kina e vale, au sa tauvimate bibi sara ga. Au a masulaka tale meu vakaukauwataki, ia au se sega ga ni tu vakarau meu tukuna vua.

Ena yakavi bogi oya, au a gole yani vei Nana ni sa vakasaqa vakayakavi tiko. Au sega ni kila na cava me'u tukuna, ia ni'u raica yani na yaloka ni matana, au sa yaloqaqa sara meu sa tekivu vosa ga yani. Niu sa tekivu, na veika kece au a vunitaka tu ena veiyabaki o ya a ceburaki mai tuba.

O au kei tinaqu keirau sa qai dabe toka ga ena idabedabe ka veitagicaki. Ni oti o ya, keirau sa qai veitarataria yani vei neimami peresitedi ni tabana ka qirita na ovisa. Sa mai beitaki o tamaqu vakacabecabe ena veika a cakava vei au, ka sa yaco me soli vei au na veitaqomaki au a gadreva tu—sa sega tale ni gadrevi meu na raici koya.

NA SALA KI NA VEIVAKABULAI

Ena gauna oya, a dredre sara na nona tokaruatata na veika au sotava vei ira na iliuliukauwataki kei na nodra taroga na noqu itokani sa evei o tamaqu vakacabecabe, ia ena veitokoni ni noqu vuuale, sa sega tale niu tu taudua. Ena duavata, keitou sa mai umani vata ena dua na itoko vou ni vuuale: "Au sa rawata na ka kecega ena vuku i Karisito o koya sa vakaukauwataki au" (Filipai 4:13). Era sa lomani keitou talega mai na wekai keitou vakadra kei na veitokoni, ka yaco na gauna, me keimami sa veivakabulai vata tiko.

Keirau sa qai lako vakaveitinani me vakasalataki maivei ira na kenadau, ka sa veivuke vakalevu sara. O noqu

daunivakasala sa kena sara ga au a gadreva tiko. A vukei au me'u kila vakavinaka kece na ituvaki ni yalo au a vakila tiko ka vukei meu taqeya rawa na noqu vakananunu ca. Au a sega ni kila na levu ni mavoa ni yaloqu me yacova niu sa tekivu vakila niu sa taucoko tale tiko.

Au a sega ni nanuma ni na takali yani na mosi me baleta ga niu sa tukutuku, ia au a sega talega ni kila na levu ni gauna (kei na vosota) ena taura me yaco meu na vakabulai. Sa dua na gauna balavu, niu a vakila tu niu a tawayaga. Au a vulica tale meu lomani au mada.

Au kunea na vakacegu levu sara ni'u sa mai gole ki na noqu iVakabula kei na Tamaqu Vakalomalagi. Niu sa kila ni Rau sa kila vinaka **sara ga** na veika au a vakila sa solia vei au na kaukauwa kei na inuinui. Au sa vakararavi kina ena veigauna butobuto duadua. Ni toso na gauna sa tekivu me seyavu yani na vakanananu o ya, kau sa vakila dina sara na vakacegu mai na loloma ni iVakabula.

E dua vei ira na tiki ni veidolei ni cakaca ni veivakabulai o ya na kena kilai ni

sa tu vei au na veisiga ni mataka rarama. Ena gauna au sa vakacacani tiko kina, sa sega mada ga ni rawa meu raitayalotaka e dua na ivakarau dina ni bula. Au vakila ni'u sa kavoro vakadua. Ia mai na veivuke kei na veivakabulai, au sa raica rawa na veika meu na vakanamata kina. Au sa tekivu tukuna na noqu italanoa ki vua tale eso na goneyalewa sa mavoa tu na yalodra, kau sa mani lewa meu sa na kaulotu. Niu wasea na noqu ivakadinadina vei ira na tamata e dau vakaukauwataki au.

Au sa sega ni vakaituvakitaki donu ena veika a cakava vei au o tamaqu vakacabecabe. A veisautaka vakadua o koya na noqu bula, ia au sa digita-ka meu vakayagatata na veika au a sotava meu vukei ira kina eso. Eso na siga e dau dredre mai, ia ena loma ni veika kece, sa vakaukauwataki au na Turaga, kau kila ni na tomana tikoga o Koya me vukei au. Au sa vakavoutaki mai na tamata a vakacacani ki na dua na tamata sa vakabulai. ■

KEVAKA O SA VAKALEQAI ENA VEIVAKACACANI

Na Cava na Veivakacacani?

Na veivakacacani sai koya na vakaweleweletaki se nodra vakalolomataki o ira na tamata (me vakataka e dua na gonelailai, dua na tamata qase, dua e vakaleqai tudei tu na yagona, se dua tale vakaoqo) ena sala e vakavuna na mavo ni yago, yalo, se yago tabu vakatagane se vakayalewa. E sa veisaqasa-qa kei na nona ivakuvuvuli na iVakabula.

"Na itutu ni Lotu e sega ni rawa ni vosoti na veivakacacani ena kena ivakarau cava ga" (*iVoladusidusi Raraba: Veigaravi ena Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaiddai* [2020], 38.6.2). Na veivakacacani e voroka na lawa ni Kalou ka na rawa talega ni na voroka na lawa ni vanua.

Na Veimataqali Veivakacacani

Na Veivakacacani Vakayago: Na kena nakiti na ivalavalā e vakasaurara se kaukauwa mai vua e dua kivua e dua tale e yaco kina na mavo ni yago.

Na Veivakacacani ni Veiyacovi: Na veicakacaka ni veiyacovi sega ni vinakati se veitaratara, maivei ira era vakayagataka na kaukauwa, veivakarei, se taura vakailowa na dodonu ni dua na tamata era a sega ni solia na nodra veivakadonui. Na veicakacaka ni veiyacovi kece sara vei rau e dua na qase kei na dua na gonelailai sa oka me veivakacacani veitalia ga ke soli na veivakadonui.

Na Veivakacacani ena Vosa se Vakasama: Oqo e dua na ivakarau ni itovo ni dua na tamata e nakita ka wasoma nona valuta e dua ena sala e sega ni vakayago, me vakataka na vosa ca, veivakacudrui, veivakayarayarataki lawaki, se veivakamadualaki. Oqo ena vakavuna e dua na yalo e vakatoroso-butaka na kena yaga se rakorako e dua. E dina beka ni sega ni vakayago, ia na mataqali veivakacacani oqo e vakamavoataka na vakasama kei na yalo ni bula raraba ni dua na tamata.

Na Sala ni Veivuke

Sa namaka tiko vei keda na Turaga meda cakava na veika kece eda rawa ni cakava me tarovi na veivakacacani ka taqomaka ka vupei ira era a vakaleqai ena veivakacacani. E sega ni dua e namaki me vosota tiko na itovo ni veivakacacani. Kevaka e sa yaco tiko oqo se a yaco ena dua na gauna sa ot, sa rawa mo raica na ivurevure me vupei iko ena abuse.ChurchofJesusChrist.org.

MO LAKI VUKEI WALEGA OQO

"Kevaka o sa vakacacani tiko ena gauna sara ga oqo se a yaco e liu vei iko, mo yaloqaqa mo vakasaqara mo vupei. . . . Vakasaqara na veitokoni ni dua e rawa ni o vakararavi vua. Sa rawa vei nomu bisopi se peresidi ni iteki me solia vei iko na ivakasala yaga ka vupei iko vata kei ira na vakailelesi vakamatanitu. . . . Kakua ni rere—ni rere e dua na iyaya ni cakacaka ena vakayagataka o Setani mo na rarawa tikoga kina. Ena vupei iko na Turaga, ia e dodo-nu mo goleva yani na veivuke o ya."

Elder Richard G. Scott (1928–2015) ena Kuoramū ni iApositolo Le Tinikarua, "To Heal the Shattering Consequences of Abuse," *Liaona*, Me 2008, 42.

"Meu na dau vorata rawa vakacava na yalo galili?"

"Na mosi ni galili sa vaka me tiki ni bula oqo. Ia ena Nona loloma cecere na Turaga sa mai vakarautaka meda kakua ni sotava duadua na bolebole ni bula oqo. . . . E sa yalataki vei keda na veitokani wasoma ni ikatolu ni Lewetolu Vakalou vakakina na dodonu meda cigma na ivakatakil me baleta na noda dui bula. Eda sa sega ni tiko duadua!"

Sheri L. Dew, daunivakasala e liu ena Matavelilutaki Raraba ni iSoqsoqo ni Veivukei, "Eda sa Segu ni Tiko Duadua," Liaona, Jan. 1999, 112.

Vakatorocaketaka Na Nomu Taledi

Au dau ulabaleta rawa na yaloqu galili ena noqu vakatorocaketaka na noqu taledi, ena dua na iyaya ni vakatagi, dua na qito taleitaki, kei na kena tale eso. Oqo ena vuakea me vagolea laivi mai vei iko na yalo galili, ka vakawasoma e na lako tani sara vakadua. Oqo ena muataki iko mo kunei ira na tamata ka ra wasea kina na veika o taleitaka.

Steven H., yabaki 12, e New Mexico, Amerika

Vakasaqara na Rarama

Au sa vakasaqara na veitonki, veivakayaloqaqataki, kei na loloma ni Tamada Vakalomalagi kei na Yalo Tabu me solia vei au na vakacegu, na inuinui, kei na kaukauwa niu vakasamataka vakanitobu, masu, kei na willi ivolanikalou. E tukuni kina ena 3 Nifai 11:11, ni o Jisu Karisito "na rarama kei na vu-ni-bula kei vuravura." A lako mai me kauta tani na butobuto kecega.

Andrea B., yabaki 18, Zulia, Venezuela

Dolele yani vei ira na itokani kei na matavuvale

Niu dau galili, au dau vinakata me'u na doldliga yani vei ira na noqu itokani kei na matavuvale; ni vakavuna sara ga vei au na marau. Au na raica mada na veivakalougatataki ki na noqu bula ka vakavinavinaka vua na Tamada Vakalomalagi ena vuku ni veika lelevu sa solia oti tu vei au!

Talli N., yabaki 16, Oregon, Amerika

Nanuma Tiko na iTuva-tuva ni Kalou
Meda kila tiko ni mai na ituvatuva ni Kalou, eda sa ka kecega ia eda sega ni galili.

Sa dau tiko kei keda na Yalo Tabu, ka sa kila tiko na Kalou na veika dredre eda sa sotava tiko. E a lako curuma na Turaga na veivakatovolei kei na dredre kece o sotava. E dua na ka bibi duadua ni veika eda vakila ena bulu oqo sai koya na marau, ia eda sega ni rawa meda bulu marau ke sega na rarawa (raica na 2 Nifai 2:11). Masu vua na Kalou ka kerea na veivuke; ena sega ni guce o Koya vua e dua vei keda.

Brock S., yabaki 17, Utah, Amerika

Nuitaka na Turaga

Na noqu biubiu mai vale meu mai kaulotu ki Brazil a ka dredre. Au a sega mada ga ni kila na nodra vosa! la au sa vulica ni kevaka e tiko na Yalo ni Turaga vei iko, o na sega vakadua ni galili. E kilai iko ka na dau vuksi iko o Koya. Nuitaki Koya!

Elder Joseph Tolen, yabaki 20, Tabana ni Kaulotu e Brazil Campinas

Sa rawa ni moici na sausaumi ena kena balavu se kena matata. Na itukutuku era tabaki sa navuci me veivuke ka vakainaki, sega ni ratukutuku dei ni vunau ni Lotu.

Na Cava Na Nomu Nanuma?

“Na cava meu cakava kevaka au sa veivutuni ka sega ni rawa ni tarova na noqu vakasamataka tiko na veika cala au a cakava?”

Vakauta na nomu isaunitaro vakakina, ke gadrevi, e dua na itaba totoka sara ni bera na 15 ni Noveba, 2020, ena liahona .ChurchofJesusChrist.org (kiliki ena “Submit an Article or Feedback”).

Kevaka au sotava tiko na ibolebole ni mate ni vakasama, e se rawa tiko beka ga meu laki kaulotu?

Io. O ira kece era sa “gadreva mo dou qarava na Kalou . . . dou sa lesi ki na cakacaka” (Vunau kei na Veiyalayalati 4:3). *Na vanua eda veiqravni kina sa sega soti ni bibi mai na ivakarau eda veiqravni kina.* Kevaka e dua e vakasamataka tiko me laki veiqravni vakadaukaulotu ena raici vakabibi taumada na nodra bulu vakayago kei na vakasama.

Kevaka o sa gadreva tiko mo laki kaulotu, mo veivosaki kei nomu bisopi. Sa rawa me vuksi iko o koya me tekivu na nomu ivola ni kerekere. E dua na tiki ni iwalewale oqori ena oka kina na veivosaki kei ira na vuniwai kei na so na kenadau vakaivola, ka vakakina o ira na iliuli ni Lotu kei na itubutubu. Na veivakasalataki oqo e sega ni kena inaki me vakadikevi kina nomu “vinaka” me baleta na Turaga ia me vuksi me vakadeitaki kina na digidigi vinaka duadua ni nomu veiqravni.

Na *veikacivi* ni veiqravni ena rawa ni yaco vua e dua e gadreva tu me veiqravni. Na *ilesilesi* o ciqoma mo veiqravni ena dua na vanua se ena sala digitaki ena rawa ni vakatau ena veika e vuqa. O ira na tamata era bolei tu ena veika dredre ni tiko bulabula (oka kina na bulabula ni vakasama) ena so na gauna era saga mera tarova na itukutuku oqo ena ivola kerekere, ni ra nanuma ni na vuksi ira me ra ciqoma na ilesilesi era vinakata. Ia kevaka sa taucoko na nomu dina me baleta na nomu itukutuku vakavuniwai (oka kina na tiko bulabula ni vakasama), ena vakalougatataki iko na Turaga. E namaka tiko mo cakava na veika kece o rawata mo vakavinakataka kina na nomu bulu. Ia e vuqa na veitokoni vakavuniwai o ciqoma mai vale e rawa ni vakayacori tikoga ena buturara ni kaulotu.

Me baleta na ikuri ni bulabula ni vakasama, lako ki na [mentalhealth.ChurchofJesusChrist.org](https://www.churchofjesuschrist.org/mentalhealth).

Me baleta na ikuri ni kaulotu, oka kina na veiqravni ni kaulotu, gole ki na [ChurchofJesusChrist.org/callings/missionary](https://www.churchofjesuschrist.org/callings/missionary).

Noda iNuinui, Noda Rarama, Noda Kaukauwa

Mai vei Elder Ronald A. Rasband

Ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua

Ena gauna au a tabaki kina meu dua na iApositolo, a cavuta kina o daulomani Peresitedi Thomas S. Monson (1927-2018) niu sa dua na ivakadinadina bula digitaki ni yaca i Jisu Karisito e vuravura taucoko. Au sega ni taura vakamama na ivakaro oya. Au wilika ka vulica na ivolanikalou meu kila na Turaga ena Yacana kei na itutu. O ira kece oqo kau na wasea vei kemuni era tauri mai na veitikina ena ivolanikalou ka vakananuma vei keda na noda inuinui sa tu Vua.

O koya na iNuinui kei Isireli (Jeremaia 17:13), Kalokalo i Vola Siga e Serau Tu (iVakatakila 22:16), na iVakatawa Vinaka (Vunau kei na Veiyalayalati 50:44), iVakavuvuli (Aisea 9:6; 2 Nifai 19:6), Na Tui ni Sautu (Aisea 9:6; 2 Nifai 19:6), Dauveisereki (Roma 11:26), Na Rarama kei Vuravura (Joni 8:12), ka Bete Levu ni veika vinaka ena yaco mai (Iperiu 9:11). Sai koya na Qaqame ia na veivakabulai (Alama 34:18; Vunau kei na Veiyalayalati 133:47) ia sai Koya sa tu vua na kaukauwa kecega (Vunau kei na Veiyalayalati 61:1).

Nona veivakayarayarataki, ivakatakilakila, kei na Nona iyayala na Karisito e kovuta na ka kecega. E tu o Koya ni da lutu ka segata me da toso ki liu. Kevaka eda sikalatu, na Nona "rarama sa cilava na butobuto" (Vunau kei na Veiyalayalati 6:21) sa ramase vakalevu cake. E lomani keda o Koya ena noda gauna serau duadua kei na gauna butobuto duadua.

Na tisaipeli i Jisu Karisito e sega ni cakacaka vakabekataki. Na Nona salatu e vakatakilaki-lataki tu vakavinaka ena imawe ni Yavana. Ni da muri Koya, sa yaco me da lomana na veika e lomana o Koya. Ni da vakavouya na noda veiyalayalati vata kei Koya ena vakayagataki ni sakaramede tabu ena veimacawa, eda na tubu ena kilai Koya ni sa Dauveivueti kei vuravura (Vunau kei na Veiyalayalati 93:9), na Yalo ni ka Dina (Vunau kei na Veiyalayalati 93:9), kei na Vosa (Vunau kei na Veiyalayalati 93:8).

Kemuni na noqu itokani, sai Koya oqori na iVakabula au sa kila, o koya au sa lomana ka'u sa vakarokorokotaki Koya ena yaloqu taucoko. Au vakadinadina taki Koya mai vu ni yaloqu ena Nona vinaka kei na loloma cecere. Sa yalataka o Koya, "dou sa wekaqu, ni na tiko na nomudou ivotavota vakawa vata kei au" (Vunau kei na Veiyalayalati 93:45).

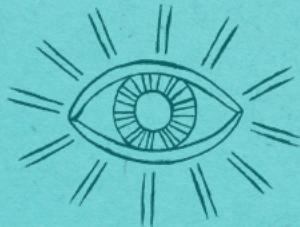
O Jisu Karisito sa dau isau ni taro ki na leqa kei na bolebole era tiki ni bula oqo. Ni da kila na Nona itavi kei na Nona kospeli, ena vakaukauwataki keda na noda lomani Koya, kei na noda vakabauta kei na noda vakararavi Vua. ■

Mai na dua na Bogi ena Dua na Kakaburaki ni Vakaitutu Raraba me baleti ira na qasenivili ni Lotu ka a vakayacori ena ika 8 ni Fepe., 2019.

Tuakai Jereti

Liutaki ira
na nona
matavuvale
kei na itokani
mai na vale cecere
mai Pepeli ki na
vanua yalataki.

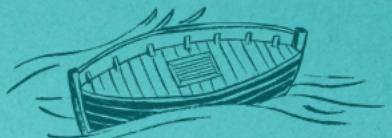
A raica e dua na **raivotu veivakurabuitaki**, ka sa volai mai na tikina sa dregati tu ena peleti (raica na Ica 4:4 – 5).

"Ia sa tamata levu ka tamata qaqo, ka sa lomani koya vakalevu na Turaga" (Ica 1:34).

Tara ni waqa me
takosova na wasawasa.

A kerea na Turaga me
tara mada e 16 na vatū
me **vakararamataka na waqa.**

A veivosaki kei Jisu Karisito e
matanavotu (raica na Ica 3:13–20).

ITABAGONE QASE CAKE

*O vakaleqai tiko beka
o iko se dua tale ena
veivakatogani? Sa tiko
na inuinui ni veisau.*

44

GONE KEI NA ITABAGONE

TATAROVI KEI NA
VEIVAKABULAI MAI
NA VEIVAKACACANI

58, T12

ITABAGONE

QARAVI NI
VAKASAMA KEI IRA
MERA NA KAULOTU

63

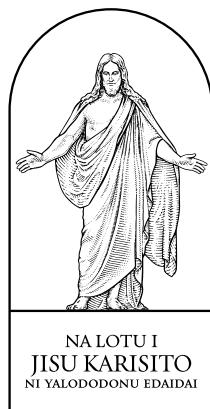
ITUBUTUBU

VAKAVULICI NI SOLI
IKATINI

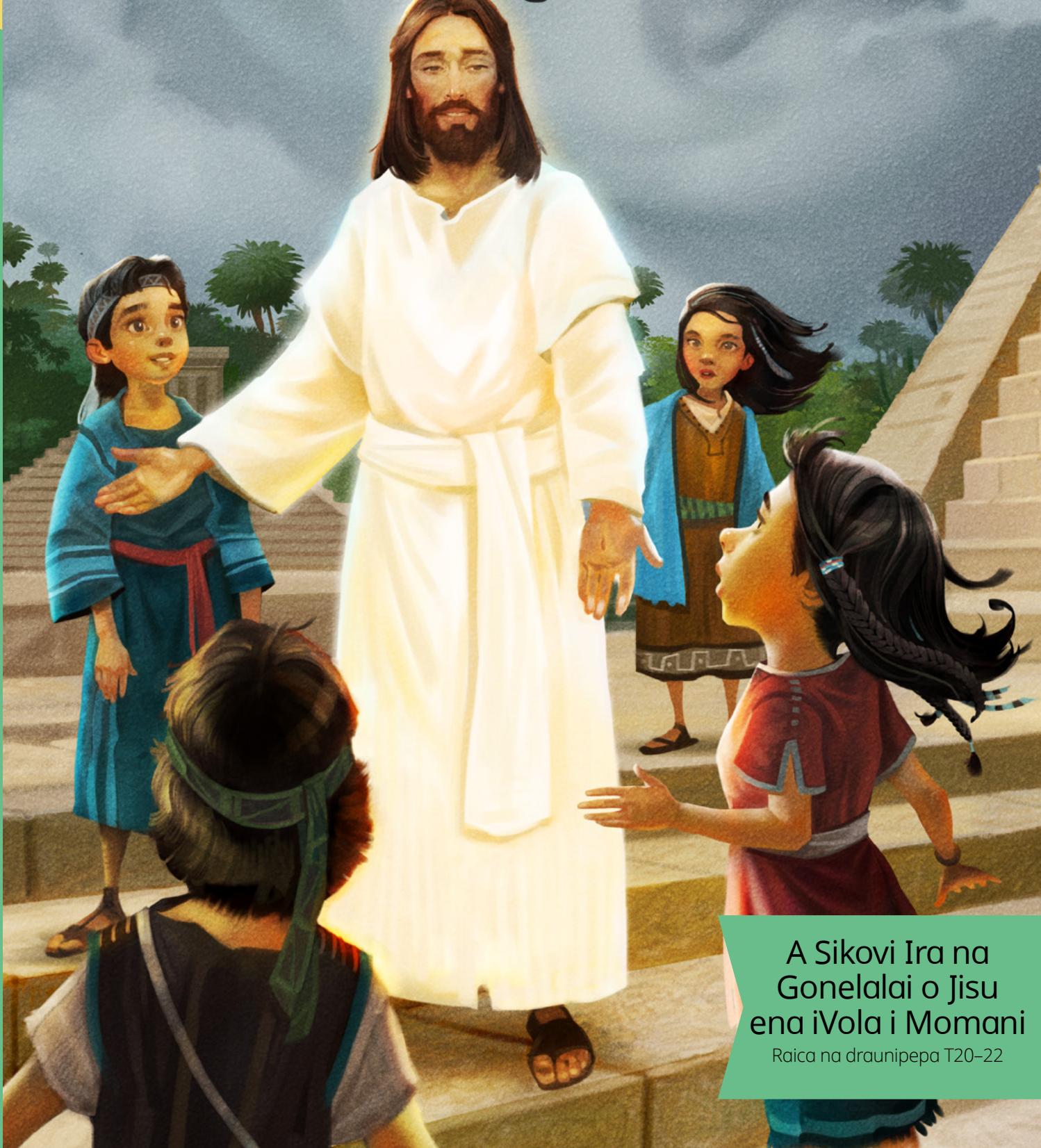
T16, T18

Yaco mai ena Yabaki mai Oqo

Mekasini ni Lotu baleti ira
na itabagone kei na gone!
Volayaca saraga oqo ena
store.ChurchofJesusChrist.
org se ena dua ga na sitoa
ni lotu.

iTokani

Na nodra tabana na gonelalai ena Liaona, e tabaka na Lotu i Jisu Karisito ni Yalooododonu Edaidai

A Sikovi Ira na
Gonelalai o Jisu
ena iVola i Momani

Raica na draunipepa T20-22

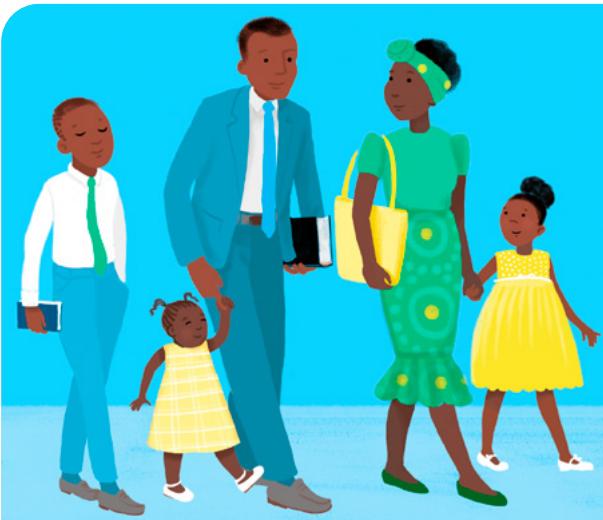

Mai vei Peresitedi Dallin H. Oaks

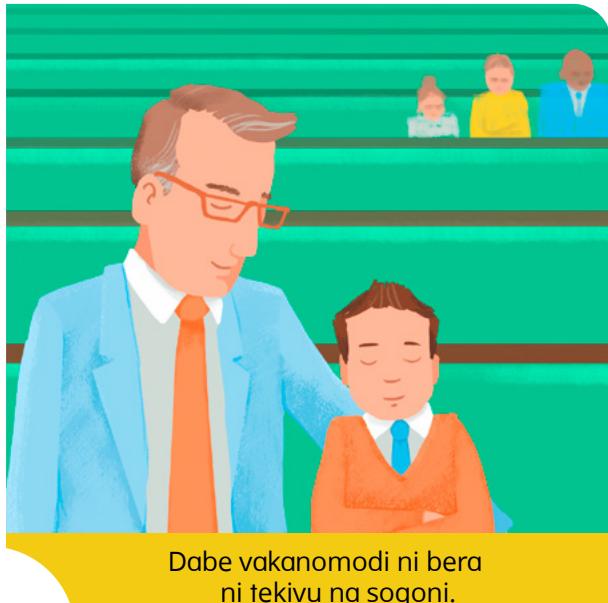
iMatai ni Dau-nivakasala ena Mataveiliutaki Taumada

Na Sakaramede kei Au

Na sakaramede sa tiki bibi duadua ena soqoni ni sakaramede. Ni da taura na sakaramede, eda sa veiyalayalatitaka meda daunanuma na iVakabula. Me yaco na sakaramede me cecere, eda

Vakaisulu meda vakaraitaka ni da rokova tiko na sakaramede.

Dabe vakanomodi ni bera ni tekivu na soqoni.

Lagata na sere ni sakaramede.

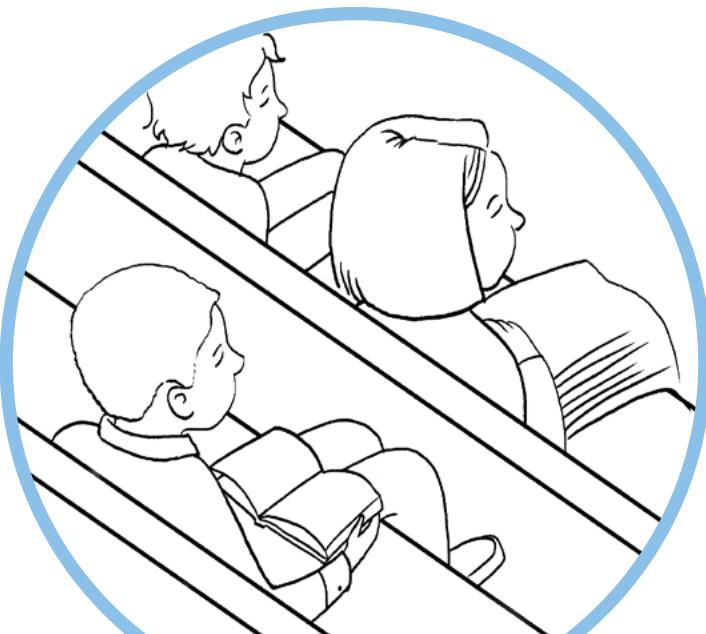
Vakasamataki Jisu ka yalataka mo na dau nanumi Koya ena veigauna.

Na sakaramede e vupei keda meda vakila na Yalo Tabu. Sa vupei keda tiko ena salatu lesu ki na noda itikotiko vakalomalagi. ●

Laveti mai “Na Soqoni ni Sakaramede kei na Sakaramede,” Liaona, Nove. 2008, 17–20.

Vakaraitaka nomu Loloma vei Jisu

Sa rawa ni da vakaraitaka na noda lomani Jisu ena noda
dau vakarokoroko ena gauna ni sakaramede. Na cava
mo na cakava ena gauna ni sakaramede?

Dabe vakadirorogo.

Vakasamataka na noqu sere ni sakaramede talei.

Vakasamataka mada e dua na
italanoa me baleti Jisu.

Masu kivua na Tamada Vakalomalagi.

A vinakata ga o Kali me
dua na nona itokani.

Vakasigalevu Galili

Mai vei Stacy Lynn Carroll

(Yavutaki ena italanoa dina)

“Vakasolokakana Domo sa lailai” (iVolanisere ni Gonelalai, 56).

A gole yani o Kali ki na rumu ni vakasigalevu ka rai wavoki. Era cici kece na gone vei ira na nodra dui itokani ka soqoni vata yani ena veiteveli. A kosakosa sara na rumu ena veivosaki malaude kei na dredre ni mamarau. E a se qai ikarua walega ni siga e koronivuli, ia sa vaka mera dabe vata o ira kece kei na dua tale vakavo ga o Kali.

A boboka na itautauri ni nona koniteina ni vakasigalevu ka gole ki na dua na teveli. “E rawa ni‘u dabe e yasamu?” A taroga o Kali.

A rai cake mai e dua na goneyalewa, ulubalu-vu tali damudravu. A vagugu ka kurea na uluna. “Sega. Sa tauri oti tu,” a kaya mai.

“DONU.” A toso tale o Kali ki na dua tale na idabedabe lala ka biuta sobu na nona koniteina ni vakasigalevu.

“E sega ni rawa mo dabe eke! Au dau maroroya tiko na idabedabe qori” a kaya mai e dua na gonetagane e vakasiqeleti oriori drokadroka. A biliga e ra ena fuloa na koniteina ni vakasigalevu nei Kali. A dredre kece na nona itokani.

A cuva sobu o Kali ka tomika cake na nona koniteina ni vakasigalevu. A taubale kosova na rumu ni vakasigalevu ka laki dabe ena dua na teveli lala. A raica kina e dua mai na nona itikotiko, ka tovolea me yaloyalo vua, ia a rai tani o koya. A vakabe mata sara o Kali. Na cava na vuna a sega ni vinakata kina e dua me nona itokani?

A raica sobu o Kali na kena kakana. Sa sega tale ni via kana o koya. A quisia na wainimatana, sogota na nona koniteina ni vakasigalevu, ka curu yani i tuba.

Na tamata yadua
era sa qito vata

tiko kei ira na nodra itokani. Sa laki dabe duadua ga o Kali ena dua na idabedabe ka saravi ira na vo ni gone era marau tiko ka sega kina o koya. A qai raica o Kali e dua na cauravou e rau taba vata toka e dabe duadua toka ena co. A dara tiko e dua na sote dromodromo sikavi maka ka duri cake toka na uluna e muri.

A rai tani o Kali. A raica eso na ilawalawa ni gone-yalewa mai na nona kalasi era qito sukuwea-va tiko. A diva tu me ra na sureti koya me na qito vata kei ira.

A rai tale yani o Kali vei gonetagane o ya. Sa rubeca sobu tu e ra na uluna, ka sa tomika tiko na co e ruku ni yavana. E nanuma sara o Kali na ka a kaya o Nana ena so na gauna: *Vakaraici ira na gone era galili*.

A vakabe mata sara o Kali. *E* a tiko duadua talega okoya. A sega ni dua a tovolea tiko me *nona* itokani!

Ia sa qai vakasamataka o Kali ena gauna a papitaiso kina ena yabaki sa oti. A yalataka ni na vakarorogo vua na Yalo Tabu. E rairai a vukei koya tiko na Yalo Tabu me nanuma tiko na veika e tukuna o Nana. E rairai saga tiko na Yalo Tabu me kaya vua me laki qito vata kei koya na cauravou e vakasote dromodromo tiko.

Sa cegulevu o Kali ka sa tucake yani. Sa yaco e lomana e dua na yalo vinaka. A lako sara yani ka dabe vata kei koya na gonetagane ena co.

“Bula,” a kaya o Kali.

“Bula,” a vosa totolo mai o cauravou.

“Na cava na nomu roka talei?”

“Um . . . drokadroka.”

“Totoka qori. Au taleitaka na piqi,” a kaya o Kali. “E tiko na nomu manumanu talei?”

A duri cake vakalailai o gonetagane ka rai yani vei koya. “Io Au taleitaka dina na dainaso.”

“Oi, au talega. Au dau taleitaka na triceratops.”

A matadredredre o cauravou.

A taqiri sara na lali. Sa tucake sara o Kali ka vakamoce yani vei cauravou. A matadredredre ni sa taubale duadua lesu ki na nona rumunikalasi. A rairai sega beka na nona itokani vinaka sara, ia a vakila na marau ni sa kila ni sa cakava na nona vakacagicagi e dua tale me vinaka cake tale vakalailai. ●

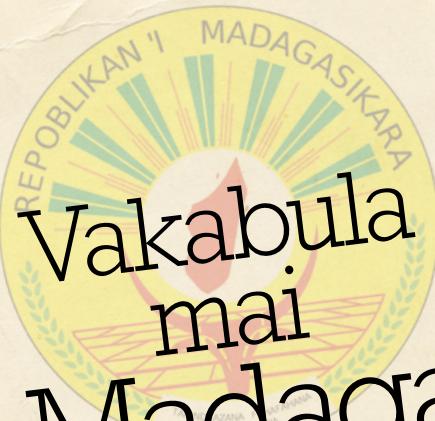
E vakaitikotiko mai Utah, Amerika, o koya e vola.

Au a lako sara tiko vakatotolo meu yaco ki koronivuli. Ia a qai yaco vei au e dua na yalo ni dodonu meu taura e dua na taga jipi taumada mai vale. Ni oti na vakasigalevu, e vaka me mata rarawa sara o noqu itokani o Drew. Au a tarogi koya se cava na leqa. A kaya ni a guilecava na kena vakasigalevu. Au nanuma sara na kequ jipi, ka'u sa solia sara vua. A kaya o Drew, “Oqori na ka vinaka duadua se bau cakava vei au e dua e koronivuli.”

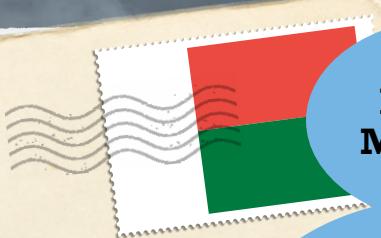
Durham M., yabaki 11, Utah, Amerika

Vakabula mai Madagascar!

O **Madagascar** e dua na yanuyanu e toká ena baravi tokalau kei Aferika. Era tiko kina e vuqá na veivunikau kei na manumanu era sega ni kune ena dua tale na vanua e vuravura — me vakataka na lemur e cowiri na buina!

Bula, o
keirau o
Margo kei
Paolo.

Keirau lako wavokiti
vuravura tiko me
keirau vulica na veika
e baleti ira na luve
ni Kalou. Ni tornani
keirau ena neirau sikovi
Madagascar!

Era veivuke tiko na cauravou lalai oqo me ra
kau joke wai ki na nodra matavuale. O na
vukea vakacava na nomu matavuale?

Na Lotu e Madagascar e se
ka lailai, ia e sa tubu tiko! Ena
gauna oqo sa tiko kina e 14 na
tabanalevu ka 26 na tabana.

E vuqa sara na moko chameleon era bulu tiko e Madagascar ni vakatauvatani kei na veivanua e vuravura!

O ira na veivunikau baobab lelevu oqo era rawa ni tawa wai tu vakalevu e loma ni tolodra—me yacova sara na 120,000 na lita!

E vuqa na lewenivanua e Madagascar era dau kana raisi vakarua se vakatolu ena dua na siga, ka so na gauna era kania vata kei na kakana draudrau, bini, se lewe ni manumanu.

iTokani!

Na vosa “itokani” vaka-Malagasy o ya na *namana*. Kevaka mo na sotava e dua na itokani vou mai Madagascar, na cava beka o na kaya vua?

Oqo eso na itokani mai Madagascar!

Au vakadinadinataka ni o Jisu Karisito sa noda iVakabula.

**Nathan, yabaki 7,
Yasana o Antananarivo,
Madagascar**

O Peresitedi Russell M. Nelson sa parofita ni Kalou.

**Nomena, yabaki 6,
Yasana o Antananarivo,
Madagascar**

O iko beka mai Madagascar? Mo volavola mai! Ena kani marau me keimami ciqoma na nomuni ivola.

**Vinaka
vakalevu
na sikovi
Madagascar
vata kei keirau
Meda qai
sota tale!**

Faneva na Daukaulotu

Mai Vei Marissa Widdison

Mekasini ni Lotu
(Yavutaki ena italanoa dina)

A rai yani ena katubaleka o Faneva ki na gaunisala osooso ena tautuba ni nona vale. A raici ira na tamata ni ra dre qiqi tiko ni kakana draudrau, raisi, isulu, kei na kakana tale eso mera volitaka. A rogoca rawa na motoka ni ra vakatagi sici ka ra kodro tiko na koli. A mani rogoca e dua tale na rorogo.

“Mama, e dua e tukituki tiko!” A kaci yani o Faneva. A dolava sara na katuba o Mama. Rau sa duri tu ena katuba e rua na cauravou e rau dara tu na sutu ka vakaneketai. Se bera

mada vakadua vei Faneva me raica e dua ni vakaisulu tu vakaoya ena nona itikotiko raraba e Madagascar.

“Keirau daukaulotu ni Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai,” a kaya e dua vei rau. “Keimami dau vakavulici ira na tamata me baleti Jisu. E rawa beka me keirau wasea vei kemudou e dua na itukutuku?”

Sa marau sara o Faneva ni sa sureti rau mai loma o Mama. Era a soqoni kece sara mai na uvuale tauoko mera rogoca na veika baleti Jisu

Karisito kei na kena sa mai tu tale e vuravura na Nona Lotu.

Ni oti na siga ko ya, era sa sikova tiko mai na daukaulotu na vuvale nei Faneva ena vuqa na gauna. Era kauta mai e dua na ivola e vakatokai na *iTalanoa ena iVolà i Momani*. A taleitaka sara o Faneva me wilika vata kei na nona matavuvale!

Ena dua na siga au na daukaulotu ka wasea na iVolà i Momani vei ira na tani, a kaya e lomana o Faneva.

Dua tale na gauna ni rau gole mai na daukaulotu, rau a vakavulica na vuvale nei Faneva ena ivakarau ni masu. A vulica o Faneva ni sa rawa vua me vosa vei Tamada Vakalomalagi ena gauna cava ga, kei na vanua cava ga.

Ena dua na siga au na daukaulotu ka vakavulici ira na tamata me baleta na masu, a vakasamataka o Faneva.

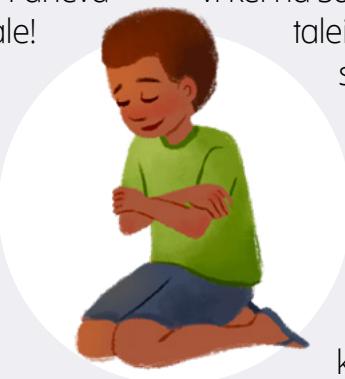
Ena dua na siga rau a taroga na daukaulotu e dua na taro bibi.

"Ena rawa beka mo dou muria na ivakaraitaki i Jisu Karisito ka papitaiso tak?" a taroga e dua vei rau.

A vakila o Faneva na marau ni yalona. "Io" au a kaya.

"Io!" a kaya o tacina vata kei Mama.

A kaya o Papa ni se bera tiko ni vakarau me papitaiso. Ia sa DONU vua ke ratou sa papitaiso na vo ni vuvale. Io a yaco vakakina vei iratou! A papitaiso o Faneva mai na dua vei rau na daukaulotu a vakavulici koya baleti Jisu.

Ena dua na siga au na daukaulotu ka vukei ira na tamata mera papitaiso, a vakasamataka o Faneva.

E dua vei ira na tiki vinaka duadua ni lewena na Lotu o ya na lako ki na Lalai. A taleitaka sara o Faneva na itaviqaravi kei na sotava na itokani vou. Ia na nona ka taleitaki duadua o ya na lagata na nodra sere na Lalai. Ena dua na Sigatabu ena Lalai, era a lagata tiko na sere me baleta na kena wasei na kospeli.

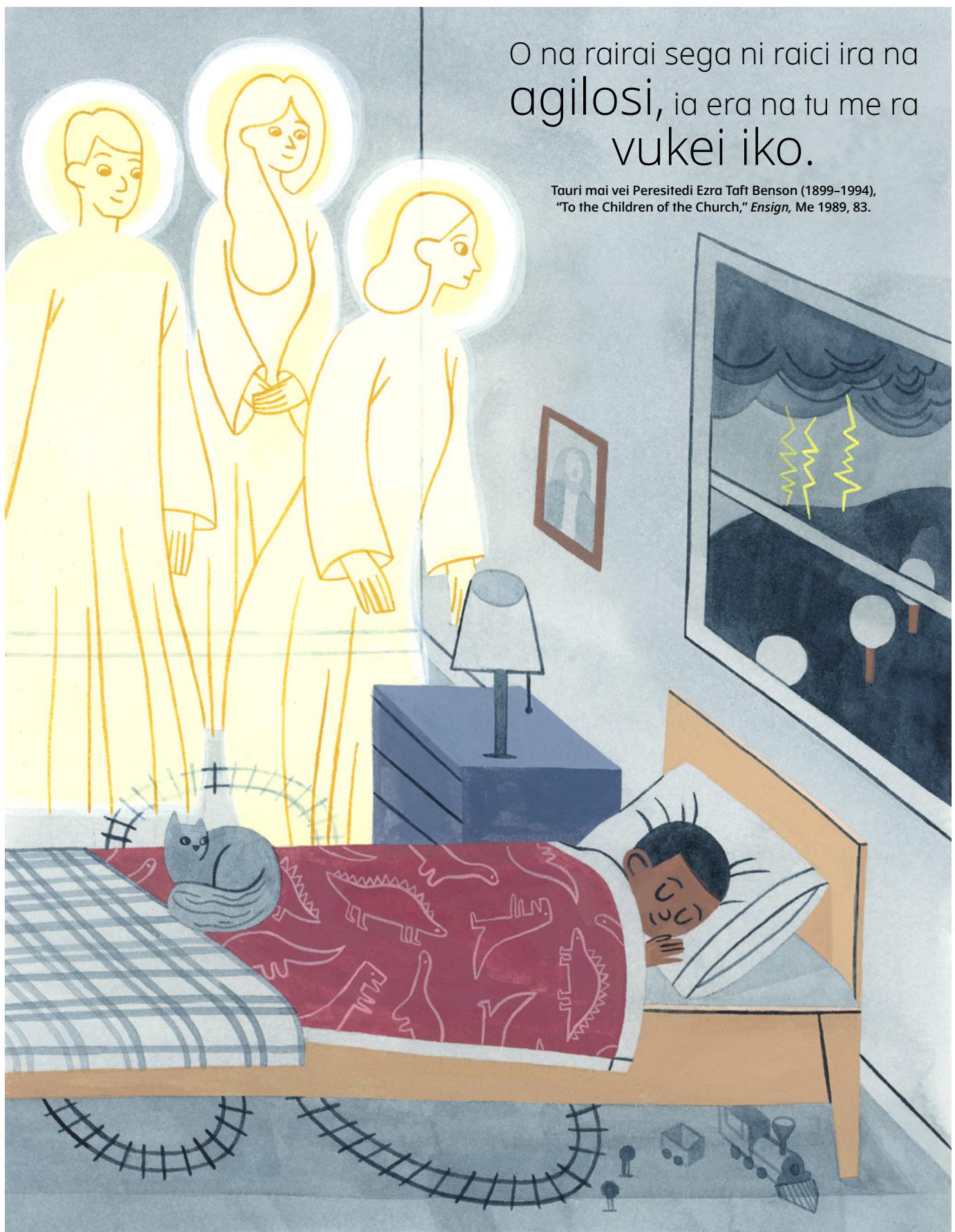
"Au vinakata meu daukaulotu ena gauna oqo," a lagata o Faneva. "Au sega ni vinakata meu waraka na gauna meu qai tubu cake kina." *Au sa rawa ni tekivu cakava oqo na cakacaka ni kaulotu, a kila oqo o Faneva. Au sega ni via waraka ena dua tale na siga!*

Tekivu mai kea, sa vakasamataka o Faneva na sala eso me wasea kina na kospeli. A tovolea me dua na ivakaraitaki vinaka. A sureti ira na tamata ki na Lotu. A vukei ira na wekana. Ni oti e vica na yabaki, sa yalomatua sara me vukei rau na daukaulotu me vakavulici ira na tamata ena nona siti. Ni oti e vica tale na yabaki, sa laki kaulotu sara vakai koya—sotavi ira na tamata vou ka wasea na kospeli, me vaka ga rau a wasea vua na daukaulotu. ●

"E vinaka cake meu vakayagataki gauna vei rau na daukaulotu ka kakua ena dua tale na ka," a kaya o Faneva. A qai kacivi me laki kaulotu ena nona vanua e Madagascar.

O na rairai sega ni raici ira na
agilosí, ia era na tu me ra
vukei iko.

Tauri mai vei Peresitedi Ezra Taft Benson (1899–1994),
“To the Children of the Church,” *Ensign*, Me 1989, 83.

Vakaraitaka ka Tukuna

Na koniferedi raraba e yaco ena vula oqo! Oqo na ka era taleitaka e so na gone baleta na koniferedi.

Isabella B., yabaki 5,
Guatemala, Guatemala

Ilse N., yabaki 5,
Nuevo León, Mexico

Gabriel F., yabaki 10,
Minas Gerais, Brazil

Selemi, Josué, o Mia, kei Ruth C., yabaki 5, 8, 6 na vula, ka 3, Durango, Mexico, era taleitaka na sarava na koniferedi raraba mai vale. A dua na koniferedi vakasakit!

A u dau taleitaka na sereivakatagi ni Matasere ni Tabernacle. Au dau loma vakacegu kina.

Jared B., yabaki 7,
Normandy, Varanise

N i'u sarava na koniferedi raraba, au a vulica me baleta na sala a vakadewataka kina o Josefa Simici na iVola i Momani me na tiko kei keda na vosa ni Kalou. Na iVola i Momani e vakavulica vei au na veika e baleti Jisu Karisito.

Shalom A., yabaki 6, iWasewase Levu o Dakar, Senegal

Annelle, Ruci, Sarah, kei Samira K., yabaki 8, 2, 6, kei na 6, Littoral, o Benin, era taleitaka na sarava vata vakamatavuvale na koniferedi.

Kaya na Seg, Rogoca na

Na Tamada Vakalomalagi e lomani keda ka vinakata me da taqomaki vinaka! Ni da kaya sega ena gauna eda gadreva kina ka me da dokai ira na tamata ni ra sa tukuna vei kec sega eda rawa ni taqomaki keda kei na so tale.

Ena so na gauna o na gadreva mo tukuna na sega ena dua na ivakarau vinaka.

Sa nomu gauna oqo. Vakasamataka mada nomu gadreva mo kaya na sega ena dua na ivakarau vinaka. Na cava beka o na tukuna?

"Sega, vinaka vakalevu. Yalovina-ka au bau kerea la na wai?"

Ena so na gauna ena gadrevi mo kaya vakaukauwa na sega.

"Au sega ni via raica qori! E sega ni dodonu meda sarava oqo."

Sa nomu gauna oqo. Vakasamataka mada ni o gadreva mo kaya vakaukauwa na sega. Na cava beka o na tukuna

Sega

Ena so na gauna era
tukuna vei keda na
tamata sega me vukea
na noda rawa ni tiko
taqomaki ka bulabula.

"Vosota, o na
sega ni rawa ni
lako. E sega na
veitaqomaki!"

Ena so na gauna era
kaya vei keda na tamata
na sega ena gauna era
logalogaca kina.

"Tu Vakadua! Au
sega ni taleitaka
na qito qo."

Sa nomu gauna oqo. Rai-
tayalotaka mada e kere-
kere vei kemuni e dua mo
kakua ni cakava na ka o
ya. Na cava e dodonu mo
cakava?"

Sa nomu gauna oqo. Vaka-
samataka mada e dua na
uabula a tukuna na sega
vei iko o qai sega ni taleita-
ka. Na cava e dodonu mo
cakava?"

Vakacava kera sega ni vakarorogo na tamata ni
ko kaya sega? Vakacava kevaka era vakamavo-
taki iko se cakava e dua na ka lolovira?

- ★ Lako tani kevaka e rawa.
- ★ Tukuna vua e dua na itabaqase iko nuita-
ka na veika a yaco.
- ★ Nanuma tiko ni sa sega ni nomu cala.
- ★ Veitalia na cava ena yaco, mo kila tiko ni
Tamada Vakalomalagi kei Jisu Karisito e
rau daulomani iko!

Qiriti Tamaqu

Kevaka meu na butu vaka-totolo, a vakasamataka o Yu, au na yaco i vale ni bera ni luvu mai na gaunisala.

Mai vei Julie Cornelius-Huang

(Yavutaki ena italanoa dina)

O koya e vola e vakaitikotiko e Utah, Amerika.

“Dou marau ga, niu na liutaki kemudou tiko” (Vunau kei na Veiyalayalati 78:18).

A kalawa mai o Yu mai na koronivuli veidrigidrigi aki na gaunisala osooso. A vakasinaiti tu na nona vakasama ena veika ni fika ni oti mai na kalasi. Era vakusakusa yani na tamata era vakaiviu. Sa taubi sara mai na uca, ka sa sinai na gaunisala ena wai.

A kabi sara mai e yasana na nona itokani o Lin. “Mo na qiriti tamamu me mai kauti iko,” a kaya o Lin. “E kaya o Mr. Zhang ni sa waluvu tu eso na vanua ena siti.”

“Au na rawa ga ni yaco i vale vakai au.”

“Ia raica mada na levu ni wai!” E kaya o Lin, ni dusia tiko na kui ni wai ena kena idrodro.

E vakalailai ga, nona yamasamasa o Yu. E dina beka o Lin? E rairai dodonu beka me qiriti Tamana me draivataki

koya i vale ni bera ni waluvu na gaunisala. Ia o koya kei Tamana rau a veiba ena bogi, ka se cudru tikoga o Yu. A sega ni vinakata me kerei Tamana me vuksi koya.

A sereka na nona basikeli o Yu ka vakamoce vei Lin. *Kevaka meu na butu vakatotolo*, a vakasamataka, *au na rawa ni yaco i vale ni bera ni luu na gaunisala*.

A butu sara vakaukauwa, ia sa tekivu me batabata na ligana, sa suasua na nona isulu, ka sa oca. Vakadua tale, sa vakasamataka me sa qiriti Tamana. Sa mai vua beka na Yalo Tabu na yalo o ya? A kaya o rau na daukaulotu a papitaisotaki koya ni na dusimaki koya tiko na Yalo Tabu. A rai i lomalagi o Yu. A vakaturu buto sara ka sega ni raica rawa na veide la ni vale. Ia e se cudruvi Tamana tikoga.

A vakawalena na yalo o ya ka butu tikoga yani. Sa cere sara na wai ka ra sa sogota na nodra sitoa na kedra itaukei. Era sa tokitaka na tamata na nodra iyaya ki na tabavale e cecere cake. A raica o Yu e dua na tinani gone ni biligi rau tiko na luvrena ena dua na waqa palasitika lailai ena waluvu.

Sa yacova qo na duruna na wai, ka sa sega tale ni rawa vei Yu me butuka yani na nona basikeli. E a sobu mai ka biliga. Sa na rairai bera me na kacivi Tamana, ka se tau tikoga mai na uca. Sa vadugu mai na kurukuru ka tibi mai na liva e cake vua. Sa vaka me rere o Yu. Ka sa oca sara! A rai yani ki liu. E se

yawa tikoga na vale. A sega ni dodonu me a vakawalena na Yalo Tabu baleta walega e dua na veiba sabalia.

A tu vakadua o Yu me cabora e dua na masu lekaleka. A sega ni rogoca na domona ena dela ni uca kei na kurukuru, ia e kila ni Tamada Vakalomalagi ena rawa ni rogozi koya.

“Tamaqu Vakalomalagi,” a masu o Yu. “Yalovinaka ni vuksi au meu yaco bula rawa i vale.” Ni sa otia, a vakila na veirauti ni kaukauwa me toso tale kina.

Me kena itinitini, a raica rawa sara o Yu na nodratou vale e delana. Ena batabata, wawale, ka sa yali e dua na nona ivava, a gu yani ena oca o Yu ki na delana. A raici Tamana ni waraki koya tu e tautuba. A cicisobu yani o Tamana me sotavi koya, ka tasika na wai ni sa cicisobu yani.

Ni sa yacovi koya yani o Tamana, a mokoti Yu. “Au sa taqaya sara gal!” A kaya o Tamana. “Mo a qiriti au mai!”

“Au nanuma ni daru se veicudruvi tikoga,” a kaya o Yu.

“Au sega ni lialia sara meu kua ni vuksi iko,” a kaya o Tamana. A taura na basikeli nei Yu ka biliga cake yani ena delana.

Dina ga ni vadugu tiko na kurukuru ena tadrua ni veivale cecere ka taubi tiko mai na uca, a yaco vei Yu e dua na yalo katakata vinaka. A vakila na vakacegu kei na veitaqomaki ni muri Tamana yani i vale. ●

“Na Tamada mai Lomalagi e kila ni ena bula oqo eda na sotava kina na bolebole. . . . Me solia vei keda na bula oqo na igu kei na veidusimaki vakalou, a vakarautaka o Koya na Yalo Tabu.”

Elder Ronald A. Rasband ena Kuoramu ni iApositolo Le Tinikarua, “Me da sa Liutaki Tu,” *Liaona*, Me 2017, 93.

Pesos ni iKatini

Mai vei Alan Iván Ruiz Ontiveros

(Yavutaki ena italanoa dina)

A yadra vakamataka o Sofia. Nikua a siga vaka-sakiti sara. Ena laki volitaki wanimoli o koya ena volitaki iyaya ni vale nei nona nei kei momo! A cakava o Mama vua e dua na joke wanimoli levu.

A cakava sara o Sofia e dua na saini. A vola kina "Wanimoli!" ena matanivola roka dromo kata kei na

dromodromo. A vakabira sara ena dua na teveli lailai. Sa qai dabe toka me wawa.

Vakalailai ga sa lako mai e dua na turga. "E rawa ni dua na mequ bilo?" a kerea. A biuta sara eso na peso ena nona loma ni tavaya.

"Io! A kaya o Sofía. A livia sara vua e dua na bilo wanimoli

Vakalalai ka vakalalai tale, era gole mai na tamata mera raica na volitaki iyaya. Vakalalai ka vakalalai tale era sa volia tiko na wanimoli gunu kamica. Sa sivi yani na mataka o ya ena mamarau. Segu ni dede sa otu vakadua na wanimoli.

A kurea sara o Sofía na nona tavaya. Era sa taqiri na peso. Sa levu sara na nona!

"Totoka qori!" A kaya o Papá.

A se bera mada ni levu vakaoqo na ilavo nei Sofía. "Au sa na volia e dua na yo-yo!"

A dredre sara o Papá. "O kila beka na

ka keirau dau cakava kei Mamá ni keirau rawa ilavo?"

A kurea na uluna o Sofia.

"Keirau saumi ikatini," a kaya o Papá.

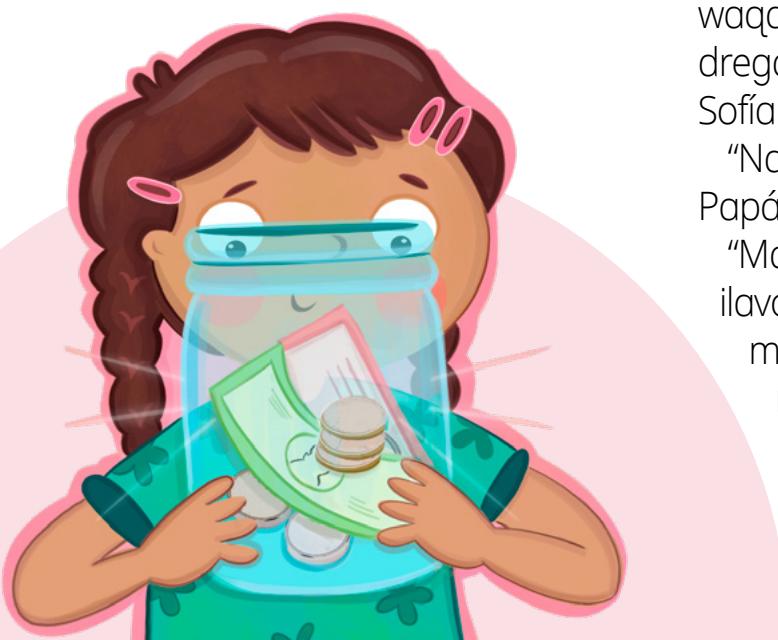
"Na Tamada Vakalomalagi e solia vei keda na ka kecega. E kerei keda meda solia lesu Vua e dua na tikina lailai. Eda soli ikatini baleta ni da lomani Koya.

A dredre sara o Sofía. A vinakata o Sofia me vakaraitaka vei Tamada Vakalomalagi ni lomani Koya talega.

A vupei Sofia o Papa me wilika na nona peso. Ena veigauna kece e wili me yacova na 10, a biuta e dua na peso ena dua na waqanivola. A vupei koya o Papa me vola na kena fika ena dua na pepa vulavula lailai. Rau sa qai biuta na pepa ki na waqanivola vata kei na pesos. Rau sa qai dregata ka sogota. Ena qai laki solia tiko o Sofía vei bisopi ni mataka e valenilotu.

"Na cava o vakila?" A tarogi Sofia o Papá.

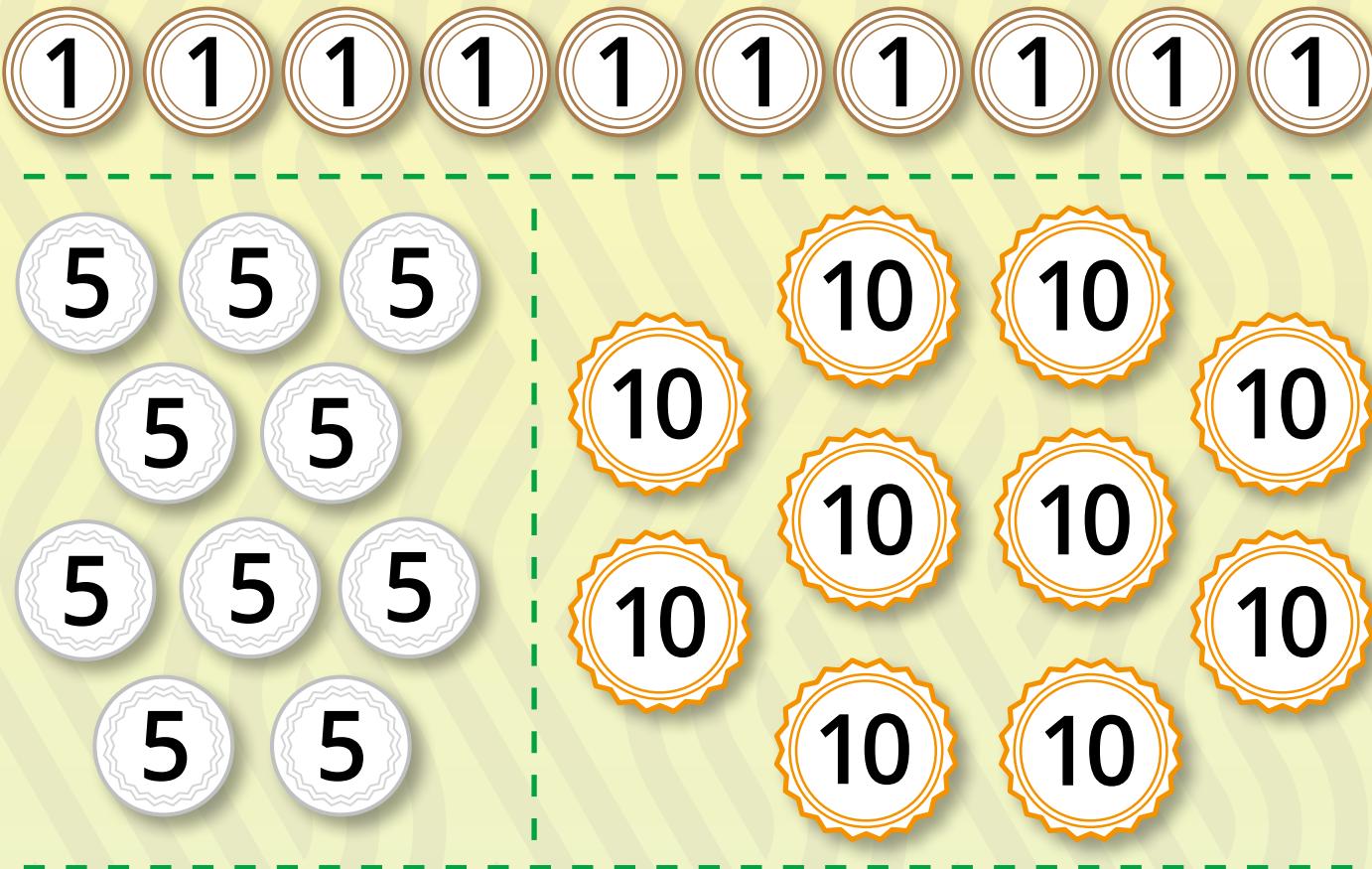
"Marau sara ga! Ka se vo tiko na noqu ilavo ni yo-yo." A vakila o koya ni a marautaka na Tamada Vakalomalagi na nona digidigi.●

Gauna ni iKatini

Sa kerei keda tiko na Tamada Vakalomalagi meda sauma na ikatini. Sa kena ibalebale ni soli e dua na ikatini ni ilavo eda sa rawata. Sa rawa mo vakayagataka na tabana oqo me ivakatovotovo!

Wilika na siliva. Na ikatini yadua kece o wilika, rokataka e dua. Na siliva yadua sa rokataki sa nomu ikatini mo na sauma!

O sa vakarau li ki na dua na ka e dredre vakalailai? Wilika vata na ilavo e ra. Qai rokataka e vica na ilavo siliva o na sauma me ikatini. (Nanuma, ena veiya 10, mo solia e dua.) ●

Mai vei Elder Edward
Dube

Ena Vitudagavulu

"Vuli vei au . . . dou na kunea kina na vakacegu ni yalomudou." (Maciu 11:29).

Edua na turaga au a cakacaka vua a solia vei au e dua na iVolu i Momani. Ia au a sega ni wilika tu me rua na yabaki. Ena dua na Sigatabu, au a taura cake na iVolu i Momani ka gole ki na dua na laini ni gaunisala ni sitimanivanua ena taudaku ni taoni au tiko kina e Zimbabwe. Au a dabe sobu ka tekivu wiliwili.

Taumada, a dredre sara meu kila. Ia au wilika tikoga na ivakadinadina nei Josefa Simici ena veigauna. A tara sara na yaloqu na nona vosa.

E muri, e dua a sureti au meu lako mai ki lotu.

Taumada, au a sega ni logaloga vinaka, au sa qai dabe tu ga ena yatu e

muri. Ia ni sa tekivu mera wasea na tamata na nodra ivakadinadina baleta na iVakabula o Jisu Karisito kei na iVolu i Momani, au vakila e dua na ka totoka e lomaqu.

Sega ni dede ni oti oqo, rau sa lako mai na daukau-lotu ki na noqu itikotiko raraba. Vakalailai ga au sa papitaiso. Ena vica na yabaki e muri, a ka dokai vei au meu kaulotu ka wasea yani na kospeli vei ira e vuqa na tamata.

Sa tubu vakalevu sara na Lotu e Zimbabwe. Ia e se levu tu na ka eda rawa ni cakava meda wasea kina na kospeli, se evei ga na vanua eda tiko kina. Ena masu, vulici ni ivolanikalou, kei na lotu vaka-matavuvale, sa rawa mo vakatubura na nomu ivakadinadina ka tiko volekata ga na Tamada Vakalomalagi. Na nomu ivakadinadina ena rawa ni vakalouga-tataka na nodra bula e vuqa na tamata ena veiyasai vuravura. ●

Era A Muri Jisu O Ira Na Tamata Yalodina

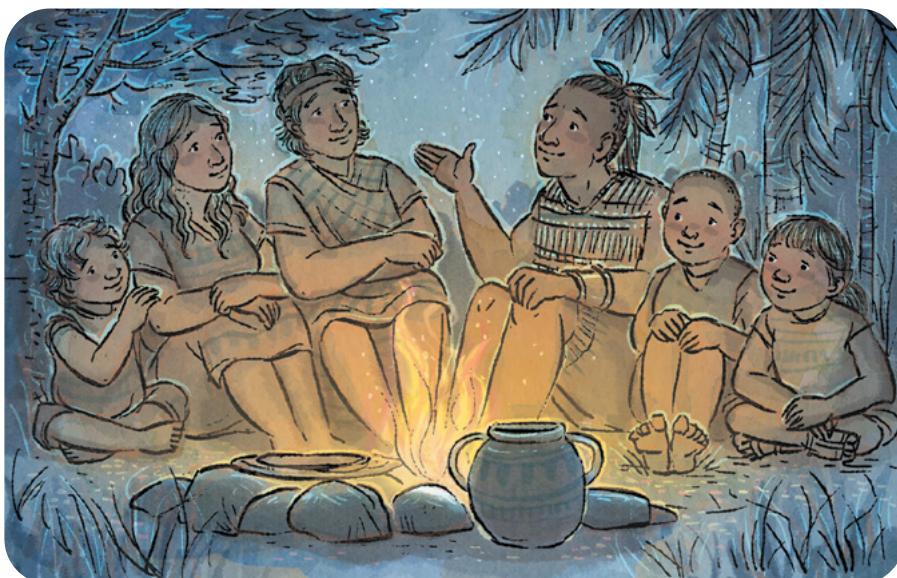
Ena gauna e a sikovi ira kina na Nifaiti o Jisu, a vakavulica vei ira me baleta na papitaiso kei na sala mera vakayagataka kina na sakaramede. A tauyavutaka na Nona Lotu.

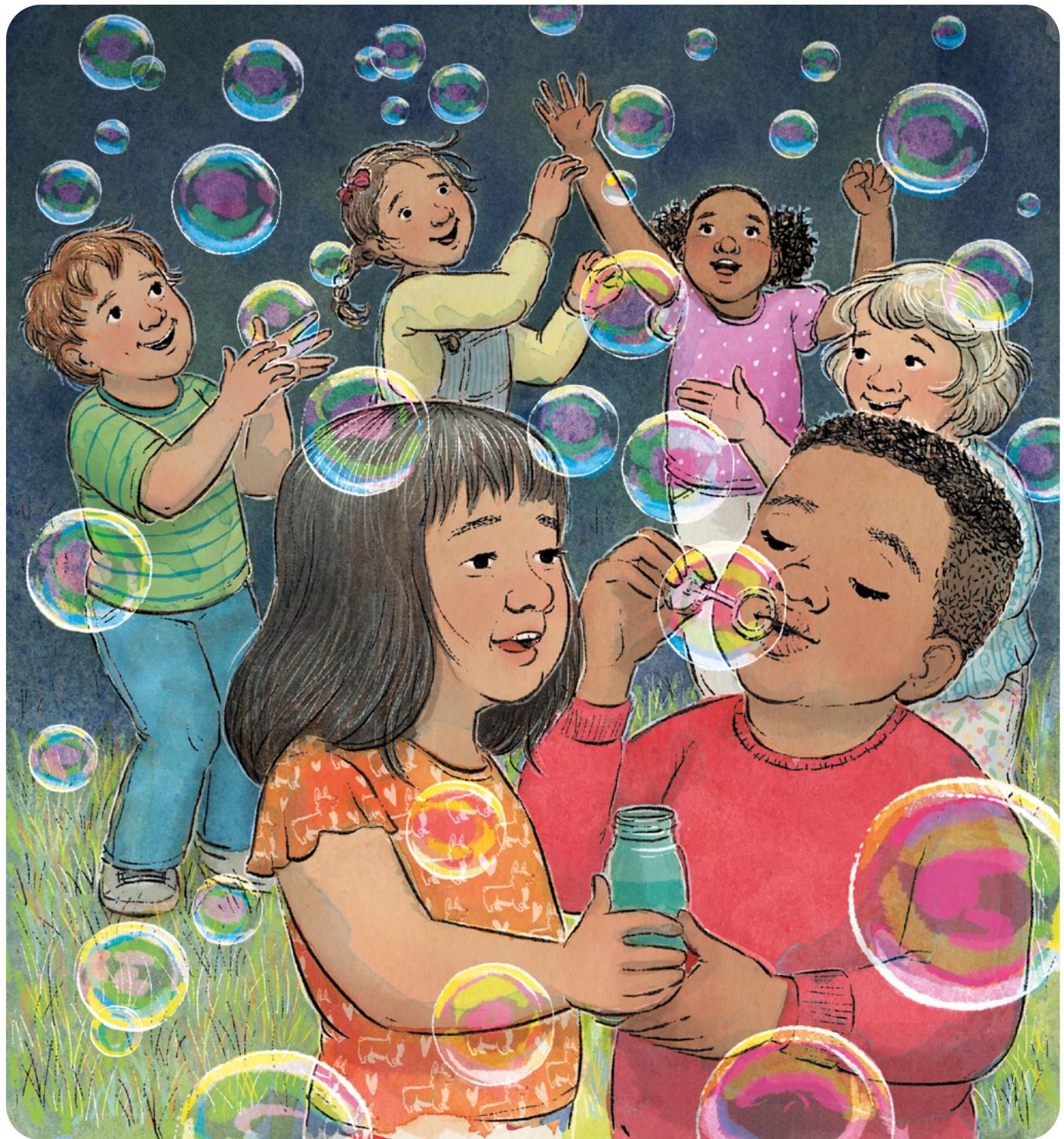
Sa vakalouga tataki
ira yadua na gone
ko Jisu. Era sa gole
mai na agilos! O Jisu
sa vakabulai ira na
tamata ka masulaki
ira. Oti a lesu tale o
Koya ki lomalagi.

Ni sa biubiu oti o Jisu, era sa cakava
tikoga na tamata na veika a vakavulica
o Koya vei ira. Era sa cakacaka vata ka
wasea na veika sa tu vei ira, sa sega
kina ni dua e dravudravua. O ira na
iliuli ni Lotu era sa vakalouga tataki ira
era tauvimate.

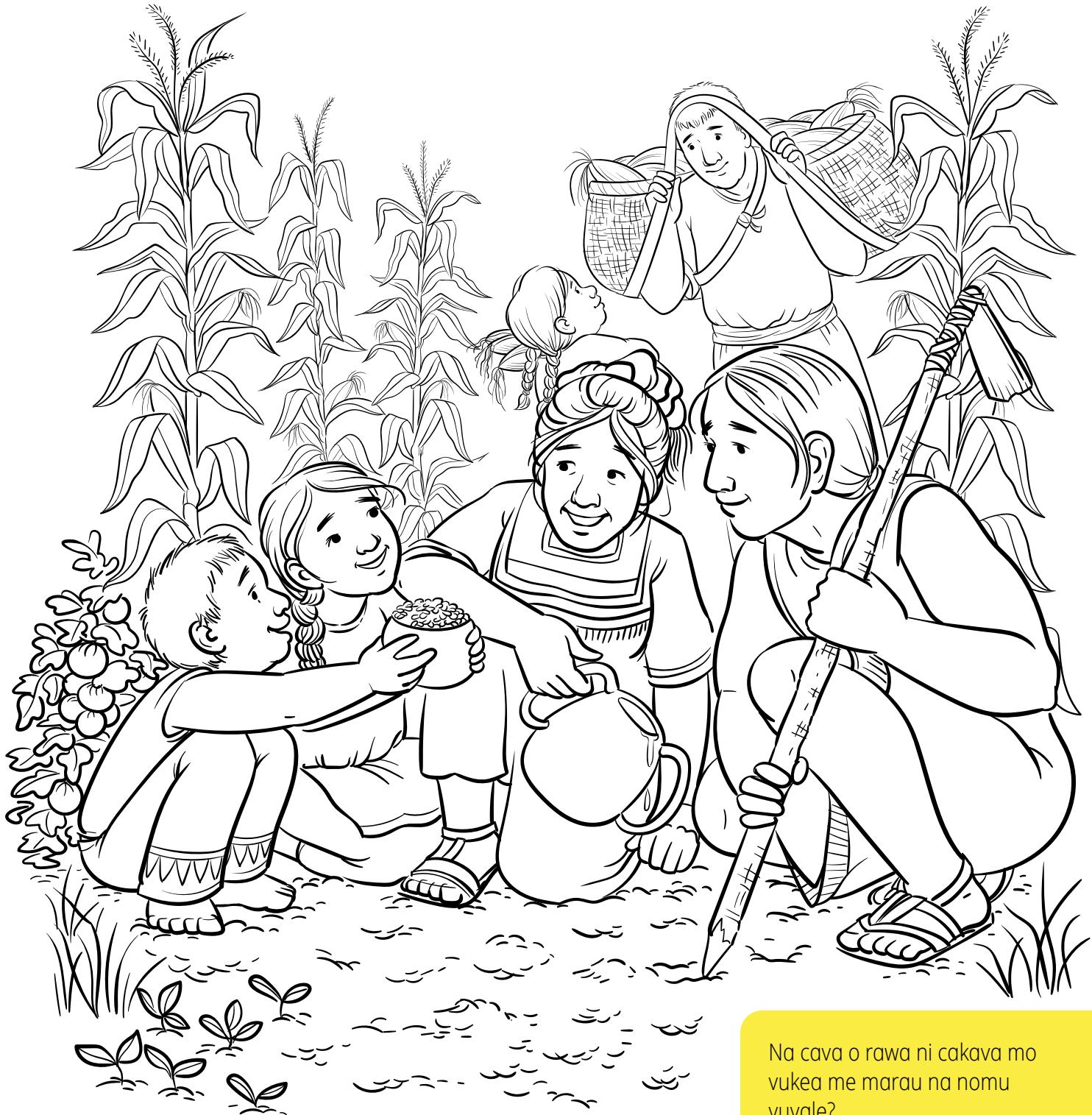
Era a sega ni
veivala, ia era a
digitaka ga mera tiko
vata vakavinaka. Na
tamada yadua era
sa muria na ivakaro
ni Kalou. Ia era sa
tiko marau ena dua
na gauna balavu!

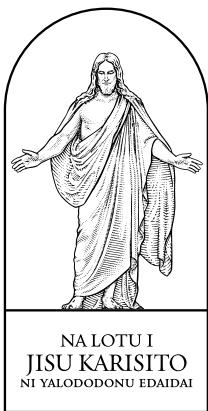
Ena marau vakalevu na noqu bula niu muria na
ivakaro ni Kalou. Au sa rawa ni wasea na veika sa
tu vei au vei ira na tamata. Au sa rawa ni vukei ira
na tamata mera tiko vata vakavinaka. ●

Wilika na ka ogo ena 3 Nifai 17 ki na 4 Nifai 1.

Era Bula Marau na Tamata

Na cava o rawa ni cakava mo
vukea me marau na nomu
vuvale?

NA LOTU I
JISU KARISITO
NI YALODODONU EDAIDAI

Kemuni na iTubutubu,

Na gone yadua e dodonu me taqomaki ka kauwaitaki. O Jisu a vakaraitaka e dua na ivakaraitaki ni ka oqo ena iVola i Momani, ena Nona vakalougaatataki ira ka masulaki ira yadua na gone (raica na tabana e T20–23). Eda na vakalougaatataka ka taqomaki ira vakacava na gonalai eda kila? Oqo e vica na vakasama:

- Eda na rawa ni taqomaki ira vakayago ka vakavulica vei ira mera doka na yagodra eso tale na tamata (draunipepa T12–13).
- Eda na rawa ni taqomaki ira vakayalo ena noda vakayaloqaqataki ira me ra vakayagataka na sakaramede (draunipepa T2–3).
- E rawa ni da vakavulici ira mera dau kere veivuke ni ra gadreva (draunipepa e T14–15).

Sa rawa mo digia e dua vei ira na itukutuku oqo me wiliki vata vamatavuvale. Vakadeitaka vei ira na luvemu mera kila tiko ni ra sa lomani vakalevu sara!

Keimami lomani kemuni,
Na *iTokani*

VAKAUTA NA DROINI SE VEIKA A SOTAVA O LUVEMU KI NA LIAONA

Gole ki na *liahona.ChurchofJesusChrist.org* ka kilikitaka na “Submit an Article or Feedback.” Se imelitaka mai vei keitou ena *liahona@ChurchofJesusChrist.org* vata kei na yaca ni luvemu, yabaki, siti ni tikotiko, kei na itukutuku ni veivakadonui oqo: “Oi au,

[vakacuruma na yacamu], sa vakadonuya me vakayagataka Na Lotu i Jisu Karisito ni Yalododonu Edaidai na cau ni luvequ ena mekasini ni Lotu, na mataveilawa ni Lotu kei na sala ni vakauitukutuku raraba, ka vakakina ena ivola ni Lotu tale eso.” Keitou sa waraka toka na nomuni cau!

Vakaraica na Liaona e vunitaki tu e loma!

LEWE NI IVOLA

- T2** Mai na Mataveiliutaki Taumada: Na Sakaramede kei Au
- T4** Vakasigalevu Galili
- T6** Vakabula mai Madagascar!
- T8** Faneva na Daukaulotu
- T10** Vakasama Rarama
- T11** Vakaraitaka ka Tukuna
- T12** Kaya na Segu, Rogoca na Segu
- T14** Kacivi o Ta
- T16** Na Pesos iKatini
- T18** Veika Lasa: Gauna ni iKatini
- T19** iTokani ki na iTokani: Wasei ni Kospeli
- T20** iTalanoa mai na iVolanikalou: Era Muri Jisu o Ira na Tamata Yalodina
- T23** Tabana ni Kalakala: Era Bula Marau na Tamata